

Hållbarhets rapport

Hållbarhetsrapport
för de offentliga finanserna

Hållbarhetsrapport 2024
för de offentliga finanserna

Konjunkturinstitutet är en statlig myndighet under Finansdepartementet. Vi gör prognoser som används som beslutsunderlag för den ekonomiska politiken i Sverige. Vi analyserar också den ekonomiska utvecklingen samt bedriver tillämpad forskning inom nationalekonomi.

I Konjunkturbarometern publicerar vi varje månad statistik över företagens och hushållens syn på den ekonomiska utvecklingen. Undersökningar liknande Konjunkturbarometern görs i alla EU-länder.

Rapporten **Konjunkturläget** är främst en prognos för svensk och internationell ekonomi, men innehåller också djupare analyser av aktuella makroekonomiska frågor. Konjunkturläget publiceras fyra gånger per år. **The Swedish Economy** är den engelska översättningen av delar av rapporten.

I **Lönebildningsrapporten** analyserar vi de samhällsekonomiska förutsättningarna för lönebildningen.

I **Hållbarhetsrapporten** analyserar vi den långsiktiga hållbarheten i de offentliga finanserna.

Den årliga rapporten **Miljö, ekonomi och politik** är en översyn och analys av miljöpolitiken ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

Vi publicerar också resultat av utredningar, uppdrag och forskning i serierna **Specialstudier, KI-kommentarer, Working paper, PM** och som **remissvar**.

Du kan ladda ner samtliga rapporter från vår webbplats, www.konj.se. Den senaste statistiken och prognoserna hittar du under www.konj.se/statistik.

Förord

Enligt Konjunkturinstitutets instruktion (Förordning (2007:759)) ska myndigheten genomföra långsiktiga framskrivningar av de offentliga finanserna, och bedöma de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet. Mot bakgrund av uppdraget publicerar Konjunkturinstitutet en rapport om hållbarheten i de offentliga finanserna.

Arbetet med årets rapport har letts av Svante Midander och enhetschef Hanna Ågren. Övriga deltagare i arbetet har varit David Candelöf, Ludvig Cedemar, Sebastian Escobar-Jansson, Valter Hultén och Elin Ryner.

Stockholm den 14 februari 2024

Albin Kainelainen
Generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Analys av offentligfinansiell hållbarhet.....	6
Offentligfinansiell hållbarhet i huvudscenariot.....	8
Demografisk utveckling och arbetsmarknad.....	8
BNP och försörjningsbalansens utveckling.....	10
Utvecklingen av finansiella variabler.....	11
Primära utgifter.....	12
Primära inkomster.....	16
Bedömning av hållbarheten.....	17
Utveckling med nuvarande överskottsmål.....	18
Alternativscenarier för den makroekonomiska utvecklingen.....	20
Lägre ränteläge.....	21
Annan sammansättning av skattebaser.....	24
Svagare resursutnyttjande.....	25
Bedömningen av hållbarheten.....	27
Referenser.....	30
Bilaga 1 Makroekonomiska antaganden i huvudscenariot.....	32
Bilaga 2 Offentligfinansiella antaganden i huvudscenariot.....	39
Bilaga 3 Jämförelse med tidigare års hållbarhetsberäkningar.....	45
Bilaga 4 Känslighetsanalys för vissa centrala antaganden i huvudscenariot.....	47
Bilaga 5 Offentligfinansiell hållbarhet på en längre tidshorisont.....	54
Utvecklingen bortom 2050.....	54
Hållbarhet med oändlig tidshorisont.....	56
Bilaga 6 Definitioner av långsiktig hållbarhet.....	58
Bilaga 7 Tabeller.....	61

Sammanfattning

Konjunkturinstitutets hållbarhetsrapport syftar till att visa hur de offentliga finanserna påverkas när de demografiska förutsättningarna förändras under kommande decennier. I rapporten analyseras huruvida nuvarande skatteregler räcker för att finansiera en framskrivning av dagens nivå på de offentliga utgifterna, i ljuset av att befolkningen lever allt längre.

Konjunkturinstitutets bedömning i årets rapport är att de offentliga finanserna är att betrakta som långsiktigt hållbara. Framskrivningen i rapportens huvudscenario visar att det inte uppstår obalanser mellan inkomster och utgifter. Den offentliga sektorns finansiella sparande stiger till över 1 procent av BNP i början av 2030-talet. Maastrichtskulden sjunker från drygt 30 procent av BNP till drygt 15 procent av BNP 2050 och den offentliga finansiella nettoställningen stiger till 50 procent av BNP 2050. I rapporten redovisas även ett scenario där tidshorisonten förlängs till 2100 och bedömningen står sig även på denna horisont.

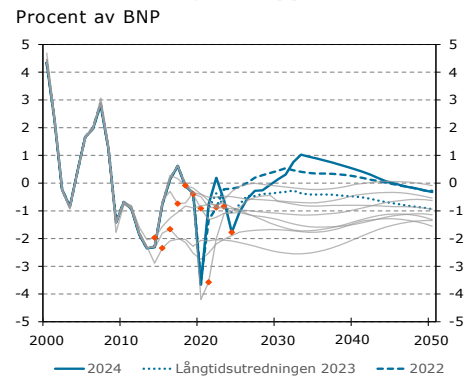
I de senaste årens framskrivningar har de offentliga finanserna bedömts vara hållbara. Samtidigt har den framskrivna offentligfinansiella utvecklingen varierat mellan olika rapporter. I diagram 1 framgår hur det primära sparandet i årets rapport förhåller sig till tidigare hållbarhetsberäkningar. De offentliga finanserna har i jämförelse förbättrats och är starka relativt tidigare beräkningar.

Beräkningar av offentligfinansiell hållbarhet på lång sikt är osäkra och beror på flera viktiga antaganden. Bland annat antas att befolkningens hälsa förbättras och arbetslivet förlängs framöver när medellivslängden stiger. Även utan detta antagande bedöms de offentliga finanserna vara hållbara.

Utvecklingen av de offentliga finanserna beror också på det offentligfinansiella utgångsläget, den senaste budgetpropositionen samt de antaganden som görs om den makroekonomiska utvecklingen. I årets rapport redovisas en känslighetsanalys där de offentligfinansiella konsekvenserna av några utvalda makroekonomiska antaganden analyseras.

Analysen visar att ett lägre ränteläge eller en annan sammansättning av skattebaserna inte påverkar bedömningen av hållbarheten. Den visar också att djupare och/eller längre lågkonjunkturer som medför ett genomsnittligt svagare resursutnyttjande leder till att de offentliga finanserna inte kan betraktas som långsiktigt hållbara.

Diagram 1 Primärt finansiellt sparande i årets och tidigare rapporter

Anm. Inkluderar huvudscenariot i Långtidsutredningen 2023. Röda punkter indikerar budgetåret i respektive rapport.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Analyser av offentligfinansiell hållbarhet

Konjunkturinstitutets hållbarhetsrapport syftar till att bland annat visa på hur de offentliga finanserna påverkas när de demografiska förutsättningarna förändras under kommande decennier. Den grundläggande frågeställningen är huruvida dagens skatteregler räcker för att finansiera en demografisk framskrivning av dagens offentliga utgifter, i ljuset av att befolkningen lever allt längre.

Hållbarhetsberäkningar görs för att illustrera eventuella obalanser som uppstår i de offentliga finanserna när dagens inkomster och utgifter skrivs fram på lång sikt. Även tillfälliga eller till storleken små obalanser mellan offentliga inkomster och utgifter kan i en sådan framskrivning leda till underskott och en skuld som över tid växer i sådan utsträckning att den offentliga sektorn får svårt att fullgöra sina skuldåtaganden. Hållbarhetsberäkningar visar på konsekvenserna av att skjuta dessa obalanser på framtiden och vilka anpassningar som skulle behövas idag för att undvika en ohållbar utveckling.

Det finns olika sätt att definiera hållbara offentliga finanser (se bilaga 6 för en vidare diskussion). Konjunkturinstitutets bedömning av hållbarheten baseras på beräkningar av den offentliga sektorns finansiella nettoställning (finansiella tillgångar minus skulder) och den konsoliderade bruttoskulden, Maastrichtskulden. Enligt Konjunkturinstitutets definition är de offentliga finanserna hållbara om nettoställningen och Maastrichtskulden inte trendmässigt försämras som andel av BNP. En förutsättning är dock att nettoställningen inte bedöms vara för låg i utgångsläget eller Maastrichtskulden för hög.

I Konjunkturinstitutets hållbarhetsberäkningar görs en framskrivning där den offentliga sektorn bibehåller dagens omfattning vad gäller välfärdstjänster och andra offentliga tjänster samt dagens ersättningsgrader i transfereringssystemen (se bilaga 2 för en beskrivning av framskrivningen). Utgifterna bestäms därmed i hög grad av den demografiska utvecklingen. Inkomsterna beräknas utifrån dagens skatteregler med oförändrade skattesatser. De beror därmed på den allmänna ekonomiska utvecklingen och på skattebasernas sammansättning.

I beräkningarna blir den offentliga sektorns finansiella sparande ett resultat av hur utgifter och inkomster förändras över tid, givet antagandena för framskrivningen. Sparandet påverkar i sin tur skuldutvecklingen som påverkar den offentliga sektorns nettoinkomster från kapital och därigenom det finansiella sparandet nästkommande år. Eftersom själva poängen med framskrivningen är att åskådliggöra konsekvenser av obalanser mellan inkomster och utgifter görs i huvudscenariot ingen justering av sparandet för att uppfylla det finanspolitiska ramverket (se marginalrutan ”Det finanspolitiska ramverket”).

Det finanspolitiska ramverket

Det finanspolitiska ramverket bygger på fyra budgetpolitiska mål. **Överskottsmålet** är definierat från och med 2019 som att det finansiella sparandet i offentlig sektor i genomsnitt ska vara 1/3 procent av BNP över en konjunkturcykel. Därtill finns ett **skuldankare** för Maastrichtskulden, med ett riktvärde på 35 procent av BNP. Om skulden avviker från skuldankaret med mer än 5 procent av BNP ska regeringen lämna en särskild skrivelse till riksdagen. Utöver det ska riksdagen efter förslag från regeringen besluta om ett **utgiftstak** för staten och ålderspensionssystemet med tre års framförhållning. Genom detta beslut blir det tydligt vilka ramar som finns för utgifterna vilket ska underlätta att nå överskottsmålet. Slutligen säger **balanskravet** att kommuner och regioner ska upprätta budgetar så att inkomsterna överstiger utgifterna. Balanskravet anger den lägsta godtagbara resultatnivån. Kommuner och regioner ska även ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet.

Det finanspolitiska ramverket utgör i realiteten en restriktion för de offentliga finansernas utveckling redan på kort och medellång sikt. Ramverket innehåller bland annat ett överskottsmål och ett skuldankare. Sverige ska också som medlem av EU följa bestämmelserna i stabilitets- och tillväxtpakten. Det innebär bland annat i nuläget att Maastrichtskulden inte får överstiga 60 procent av BNP (se marginalrutan ”EU:s stabilitets- och tillväxtpakt”).

För att beakta nuvarande överskottsmål i analysen, redovisas en beräkning där det finansiella sparandet anpassas via inkomstsidan genom ändrade skatter, medan utgiftssidan fortsatt skrivs fram med den demografiska utvecklingen. Utvecklingen av den finansiella nettoställningen och Maastrichtskulden blir då ett resultat av att det finansiella sparandet är i linje med nuvarande överskottsmål. Förändringen av skatterna blir då en indikator för om dagens skatteuttag är tillräckligt för att både behålla dagens omfattning på offentliga tjänster och klara överskottsmålet. I praktiken är det en politisk avvägning hur en anpassning till överskottsmålet ska nås, och den kan ske på såväl inkomstsidan som utgiftssidan. Denna hållbarhetsrapport innehåller ingen analys av alternativa sparandemål än det nuvarande överskottsmålet på 1/3 procent av BNP. Regeringen har tillsatt en parlamentarisk kommitté som har i uppdrag att se över målnivån.¹

De beräkningar av offentligfinansiell hållbarhet som görs i rapporten bygger på antaganden och bedömningar på lång sikt, bland annat avseende den makroekonomiska och den demografiska utvecklingen. Dessa antaganden är behäftade med stor osäkerhet. För att illustrera vilken betydelse några av dessa antaganden har för resultatet presenteras i rapporten tre alternativscenarier för den makroekonomiska bilden där en central beräkningsförutsättning ändras i respektive scenario.

I nästa kapitel redovisas huvudscenariot för utvecklingen av de offentliga finanserna och en bedömning av den offentligfinansiella hållbarheten. I kapitlet därefter illustreras känsligheten i hållbarhetsberäkningarna vid andra antaganden om den makroekonomiska utvecklingen som framskrivningarna baseras på.

EU:s stabilitets- och tillväxtpakt

Stabilitets- och tillväxtpakten innehåller regler för budgetunderskott och konsoliderad bruttoskuld i medlemsländerna. Den förebyggande delen inkluderar en medelfristig nedre gräns för det strukturella sparandet inom offentlig sektor och är för Sveriges del satt till –1 procent av potentiell BNP. Den korrigerande delen anger att det finansiella sparandet i de offentliga budgeterna inte får understiga –3 procent av BNP för ett enskilt år och att den konsoliderade bruttoskulden (Maastrichtskulden) inte får överstiga 60 procent av BNP. Skulden är konsoliderad i bemärkelsen att interna skulder inom den offentliga sektorn räknas bort och den motsvarar därmed den skuld som stat, kommunsektor och ålderspensionssystem sammantaget har gentemot långgivare utanför den offentliga sektorn. Riksbanken ingår inte i den offentliga sektorn.

Vid ett regelbrott av den korrigerande delen kan Europeiska rådet besluta om att en medlemsstat ska placeras i det så kallade underskottsproceduren (Excessive Deficit Procedure). Förfarandet innebär att medlemsstaten ska specificera hur och när underskotten ska åtgärdas.

¹ Se ”Översyn av nivån på målet för den offentliga sektorns finansiella sparande”, kommittédirektiv 2023:162, Finansdepartementet.

Offentligfinansiell hållbarhet i huvudscenariot

En demografisk framskrivning av dagens offentliga utgifter tillsammans med nuvarande skatteregler medför ett positivt finansiellt sparande de kommande 25 åren. Den offentliga nettoställningen ökar och Maastrichtskulden minskar. Det innebär att de offentliga finanserna är att betrakta som långsiktigt hållbara i huvudscenariot. Ett sparande i linje med nuvarande överskotts-mål ger en nettoställning och Maastrichtskuld på samma nivåer som idag. Utvecklingen av de offentliga finanserna beror till stor del på befolkningsutvecklingen som kännetecknas av att andelen äldre i befolkningen ökar. Samtidigt är andelen som inte arbetar i förhållande till de som är sysselsatta låg och de makroekonomiska förutsättningarna för de offentliga finanserna är goda.

I detta kapitel redogörs för utvecklingen i de offentliga finanserna i huvudscenariot. Beräkningarna tar sin utgångspunkt i Konjunkturinstitutets prognos och scenario för åren 2023–2033 i *Konjunkturläget* december 2023.²

Demografisk utveckling och arbetsmarknad

Den demografiska utvecklingen har stor betydelse för de offentliga finanserna. Ålderssammansättningen i befolkningen påverkar behovet av till exempel vård, skola och omsorg, men också antalet personer som arbetar och storleken på skatteintäkterna.

Den demografiska utvecklingen i scenariot bygger på SCB:s befolkningsframskrivning.³ Enligt SCB växer Sveriges befolkning i jämn takt de kommande 30 åren och närmar sig 12 miljoner 2050 (se diagram 2). Befolkningsökningen sker till följd av både ett positivt födelseöverskott och en nettoinvandring.

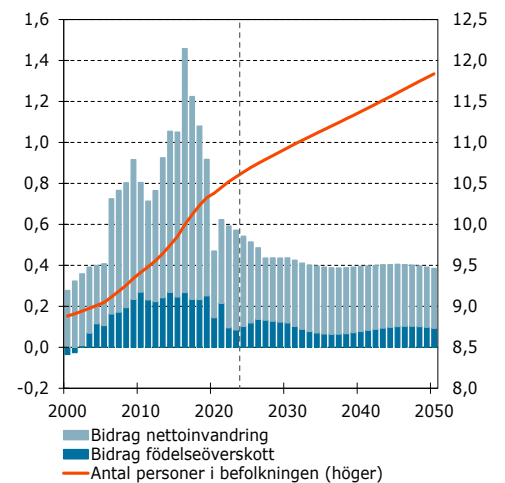
Den demografiska utvecklingen fram till 2050 kännetecknas framför allt av att andelen personer över 80 år kommer att öka och andelen under 35 år kommer att minska (se diagram 3). Den stigande andelen personer över 80 år beror delvis på att det i dag finns relativt stora grupper av personer mellan 55 och 75 år, som kommer att fylla 80 år under perioden. Därtill förväntas medellivslängden fortsätta att öka framöver. Den förväntade återstående livslängden vid 65 års ålder har ökat relativt kontinuerligt de senaste decennierna och förväntas öka i ungefär samma takt de kommande 30 åren (se bilaga 1). Det bidrar ytterligare till att

² Se vidare i Konjunkturinstitutet (2023a). En skillnad i beräkningarna mot prognosen är att kapitaltillskottet från staten till Riksbanken 2024 har justerats från 80 miljarder kronor till 40 miljarder kronor till följd av ny information efter publiceringen av Konjunkturläget den 20:e december. Justeringen av kapitaltillskottet påverkar Maastrichtskulden som blir knappt 0,6 procentenheter lägre som andel av BNP.

³ SCB:s befolkningsframskrivning publicerades i april 2023, se SCB (2023).

Diagram 2 Befolkning

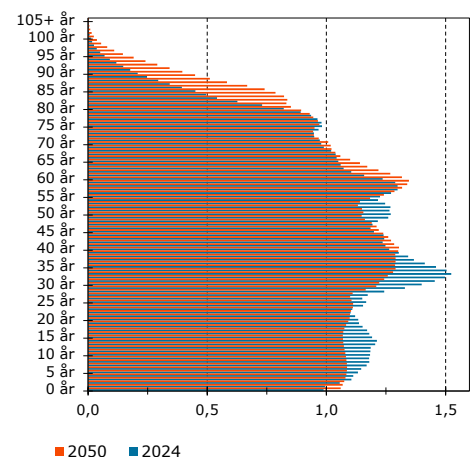
Procentuell förändring respektive miljoner

Källa: SCB.

Diagram 3 Befolkningens åldersfördelning

Procent av totala befolkningen

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

andelen av befolkningen som är 80 år eller äldre växer fram till 2050.

Utvecklingen leder till att andelen äldre (65 år eller äldre) ökar i förhållande till andelen personer i åldern 20–64. Samtidigt minskar andelen barn (0–19 år) under perioden. Sammantaget leder utvecklingen av andelen äldre och andelen barn till att den totala demografiska försörjningskvoten ökar under perioden (se diagram 4).

ANDELEN SYSSELSATTA I BEFOLKNINGEN ÖKAR

Över tid har andelen sysselsatta i befolkningen ökat. Ökningen har varit särskilt stor för utrikesfödda.⁴ Från 2027 är andelen sysselsatta högre än andelen som inte arbetar. Utvecklingen framgår av den ekonomiska försörjningskvoten som visar förhållandet mellan antalet personer som är sysselsatta och de som är arbetslösa eller inte deltar i arbetskraften (se diagram 5).

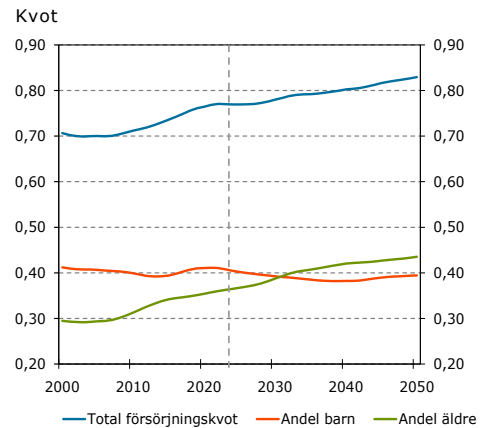
Andelen sysselsatta i befolkningen på längre sikt beror framför allt på befolkningens ålderssammansättning och hälsa. Att andelen av befolkningen i åldern 20–64 år minskar framöver har en negativ effekt på andelen sysselsatta.

Befolkningens hälsa antas samtidigt bli bättre. Det bidrar till att fler stannar kvar i arbetskraften längre, vilket har en positiv effekt på andelen sysselsatta.⁵ Antagandet som görs är att alla över 60 år skjuter fram tidpunkten då de lämnar arbetskraften, den så kallade utträdesåldern, i samma takt som den förväntade livslängden ökar. Det innebär att utträdesåldern skjuts fram med totalt tre år mellan 2020 och 2050. Antagandet är i linje med utvecklingen av förhållandet mellan utträdesåldern och den förväntade livslängden de senaste 20 åren (se diagram 6). Det är dock osäkert om arbetslivet kommer att fortsätta förlängas på samma sätt som förut eftersom pensionsbeslutet är individuellt och styrs av flera olika faktorer.⁶

Samtantaget antas befolkningens förbättrade hälsa ha en positiv effekt på andelen sysselsatta, vilket motverkar effekten av den minskade andelen personer i åldrarna 20–64 år. Den ekonomiska försörjningskvoten ligger därför relativt stabilt från och med ca 2030 till 2050 (se diagram 5).

Det är viktigt att påpeka att framskrivningen av sysselsättningen inte innehåller några konjunkturella variationer, som annars ger upphov till stora kortsiktiga förändringar i den ekonomiska försörjningskvoten.

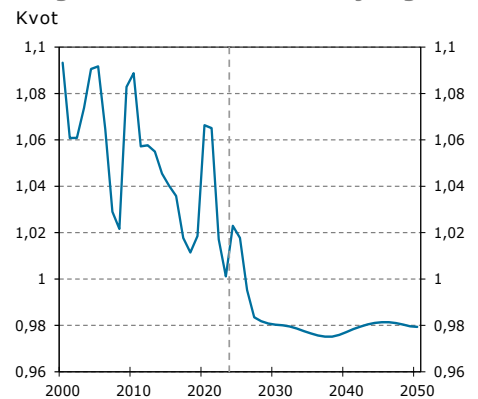
Diagram 4 Demografisk försörjningskvot

Anm. Diagrammet visar total försörjningskvot, som utgör summan av andelen barn (personer 0–19 år) och andelen äldre (personer 65 år och äldre) i relation till befolkningen i åldern 20–64 år.

Källa: SCB.

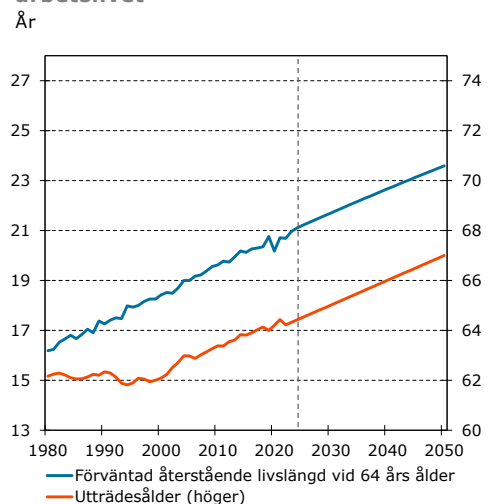
Diagram 5 Ekonomisk försörjningskvot

Anm. Kvoten mellan antalet ej sysselsatta i befolkningen och antalet sysselsatta.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 6 Förväntad livslängd och genomsnittlig utträdesålder från arbetslivet

Anm. Se Pensionsmyndigheten (2023) för en definition av utträdesåldern.

Källor: SCB, Pensionsmyndigheten och Konjunkturinstitutet.

⁴ Se Konjunkturinstitutet (2023b).

⁵ För beskrivning av antagandet om bättre hälsa, se rutan "Antagandet om förbättrad hälsa påverkar kostnadsutvecklingen för vård och omsorg" nedan.

⁶ Se exempelvis Johansson m.fl. (2018) och Laun (2021).

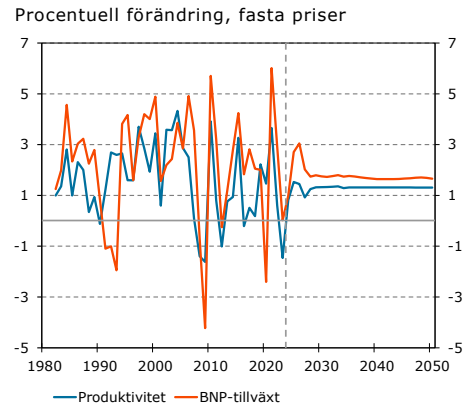
BNP och försörjningsbalansens utveckling

Sverige befinner sig 2024 i en lågkonjunktur som sträcker sig fram till och med 2025. Därefter antas att ekonomin utvecklas i linje med sin potential. På lång sikt bestäms BNP från produktionsidan. BNP-tillväxten ges av utvecklingen av det demografiskt betingade arbetsutbudet som beskrevs tidigare och produktivitetstillväxten, som antas vara 1,3 procent per år i ekonomin som helhet (se diagram 7 och tabell 1).

Hur BNP fördelas på användningssidan bestäms av olika antaganden som beskrivs mer utförligt i bilaga 1 makroekonomiska antaganden i huvudscenariot.⁷ I stora drag är försörjningsbalansen i scenariot lik dagens. Investeringarna i ekonomin varierar omkring 26 procent av BNP (se diagram 8). Den offentliga konsumtionen, som beskrivs mer utförligt nedan, växer marginellt som andel av BNP fram till 2050. Ett undantag är den privata konsumtionen, som i dag är nedtryckt till följd av lågkonjunkturen. Den återhämtar sig till 2027 och växer sedan något över det historiska snittet fram till 2033. Som andel av BNP stiger hushållens konsumtion från knappt 43 procent av BNP till 46 procent till 2033 och är därefter konstant som andel av BNP. Hushållens bruttosparande minskar från knappt 14 procent av hushållens disponibla inkomster 2024 till ca 6,5 procent från 2033 och framåt. Sammantaget medför detta att nettoexporten sjunker de kommande 10 åren med 3 procent av BNP, vilket innebär att lägre överskott i bytesbalansen och ett mindre nettosparande mot omvärlden.

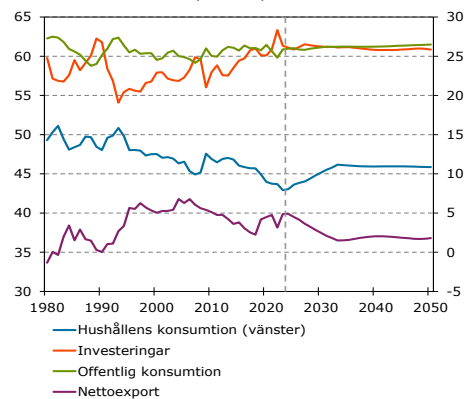
Konsumentpriserna utvecklas i linje med Riksbankens inflationsmål. Utifrån ett antagande om importpriserna ges priserna (deflatorerna) för försörjningsbalansens delar av den allmänna prisutvecklingen och produktivitetsskillnader mellan de olika branscher som producerar de varor och tjänster som används. Givet utvecklingen av produktivitet och priser antas löneutvecklingen vara sådan att löneandelen hålls konstant på 39 procent av BNP. Lönerna antas öka lika snabbt i samtliga sektorer och branscher.

Diagram 7 Produktion och produktivitet
Procentuell förändring, fasta priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 8 Försörjningsbalans
Procent av BNP i löpande pris

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁷ Den offentliga konsumtionen ges av en demografisk framskrivning av dagens omfattning på välfärdstjänsterna. Investeringarna i ekonomin ges utifrån ett antagande om att kapitalstocken bibehålls som andel av BNP i scenariot och en konstant deprecieringstakt på 4,5 procent. Nettoexporten antas falla till 1 procent av BNP på lång sikt. Utvecklingen av den privata konsumtionen ges residualt och innebär att hushållens konsumtion per capita i fasta priser växer med 1,4 procent per år, vilket är i linje med den historiska utvecklingen.

Tabell 1 Makroekonomiska variabler i huvudscenariot

Genomsnittlig procentuell förändring

	1993– 2023	2024– 2030	2030– 2040	2040– 2050
Befolkning	0,6	0,5	0,4	0,4
Arbetskraft	0,8	0,6	0,4	0,4
Sysselsättning	0,9	0,8	0,4	0,4
Arbetade timmar	0,9	0,9	0,4	0,4
Timlön	3,4	3,8	3,5	3,5
Lönesumma	4,5	4,7	3,9	3,8
KPI	1,7	1,9	2,1	2,1
Produktivitet ¹	1,6	1,3	1,3	1,3
BNP, fast pris ¹	2,5	2,2	1,7	1,7
BNP fast pris per invånare ¹	1,8	1,7	1,3	1,3
BNP, löpande pris	4,6	4,3	3,9	3,8
BNP-deflator	2,1	2,1	2,2	2,1

¹ Kalenderkorrigerade värden.

Källor: Macrobond, Riksbanken, SCB och Konjunkturinstitutet.

Utvecklingen av finansiella variabler

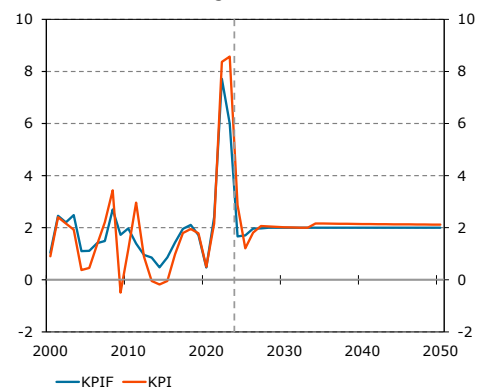
Utvecklingen av finansiella variabler som växelkurs, räntor och avkastningar fram till 2033 bygger på Konjunkturinstitutets medelfristiga scenario i Konjunkturläget december 2023. Efter 2033 går variablerna gradvis mot sina jämviktsnivåer (i bilaga 1 redogörs för de makroekonomiska antaganden som ligger till grund för beräkningarna).

Inflationstakten enligt KPIF antas på sikt vara 2 procent per år, det vill säga i linje med inflationsmålet. Initialt faller dock inflationstakten enligt både KPI och KPIF från de senaste årens höga nivåer och understiger tillfälligt 2 procent (se diagram 9). Under de senaste åren har den svenska kronan varit relativt svag i jämförelse med andra valutor. Nu förstärks dock växelkursen gradvis mot sitt långsiktiga genomsnitt, vilket innebär att lönerna kan förväntas öka något snabbare för att upprätthålla en inflation på 2 procent.

Ränteläget har stigit markant den senaste tiden. Den korta räntan på statsskuldväxlar överstiger i utgångsläget en historiskt genomsnittlig nivå, medan statsobligationsräntorna alltjämt ligger under respektive genomsnittsnivå (se diagram 10 och tabell 2). Riksbanken påbörjar från och med 2024 en gradvis sänkning av styrräntan, vilket medför att den nominella räntan på statsskuldväxlar till en början sjunker. Därefter antas både korta och långa marknadsräntor stiga mot de långsiktiga jämviktsnivåerna. År 2050 når de nominella räntorna mellan 3,7 och 4,3 procent beroende på löptid.

Diagram 9 KPI och KPIF

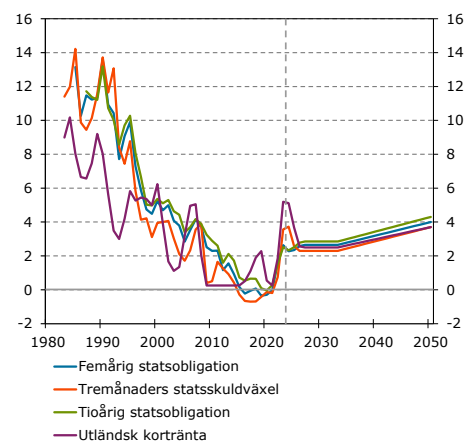
Procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 10 Marknadsräntor

Procent

Anm. Med utländsk korränta avses den amerikanska centralbankens styrränta.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Impliciträntorna för den offentliga sektorns skulder och tillgångar följer marknadsräntorna från dagens relativt sett låga ränteläge till sina respektive jämviktsnivåer 2050 (se diagram 11).⁸ I scenariot antas direktavkastningen på de icke räntebärande tillgångarna motsvara impliciträntorna på de räntebärande tillgångarna.

Tabell 2 Räntor och avkastning i huvudscenariot

Procentenheter, genomsnitt för perioden

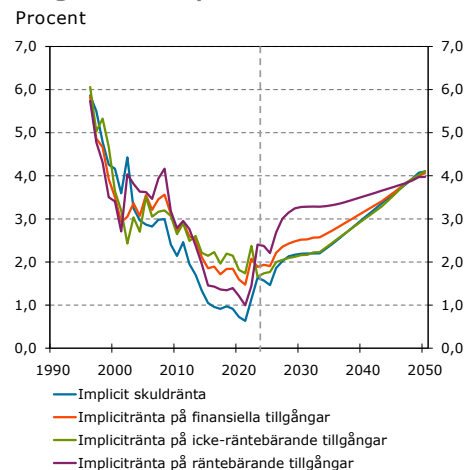
	1993–2023	2024–2050	Jämvikt
Marknadsräntor			
Tioårig statsobligation	3,7	3,3	4,3
Femårig statsobligation	3,2	3,1	4,0
3-månaders statsskuldväxel	2,5	2,8	3,7
Implicitränta/direktavkastning¹			
Skulder	2,6	2,8	4,1
Finansiella tillgångar	2,9	3,0	4,1
Icke räntebärande tillgångar	3,0	2,8	4,1
Räntebärande tillgångar	2,9	3,4	3,9

¹ Exklusive värdeförändringar.

Anm. Kolumnen "Jämvikt" avser den långsiktiga jämviktsnivå som marknadsräntor, impliciträntor och direktavkastning efter 2050 stabiliseras på.

Källor: Macrobond, Riksbanken, SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 11 Impliciträntor

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Primära utgifter

De primära offentliga utgifterna utgörs av konsumtion, investeringar och transfereringar. Ett grundläggande antagande i framskrivningen av utgifterna i huvudscenariot är att omfattningen av de offentliga utgifterna bibehålls. Med det menas bland annat att personaltätheten inom välfärdstjänsterna hålls konstant och transfereringarna till hushållen har en oförändrad ersättningsgrad i förhållande till genomsnittslönen i ekonomin (se bilaga 2 för en närmare beskrivning av vissa centrala antaganden i beräkningen).⁹

Att utgifternas omfattning bibehålls innebär att utgifterna varierar över tid i takt med demografien. Variationerna påverkas av förändringar som sker i befolkningens storlek och ålderssammansättning. Fler äldre innebär ett större behov av vård och omsorg. Fler yngre innebär ett större behov av skola och förskola.

⁸ Skuldkvoten i offentlig sektor faller till en början för att på sikt stabiliseras på en låg nivå. I framskrivningarna påverkas inte den offentliga sektorns upplåningsräntor av skuldnivån. I verkligheten skulle dock den återhållsamma skulduppbyggnaden sannolikt innebära ett nedåtryck på räntorna till följd av lägre riskpremier.

⁹ Exklusive inkomstpensioner. Inkomstpensionerna från det allmänna pensionssystemet följer lönerna, men anpassas också för att ålderspensionssystemets nettomögenhet ska stabiliseras.

På samma sätt påverkas kostnaden för barnbidraget av barnkullarnas storlek och bostadstillägget av antalet pensionärer.

FLER ÄLDRE GER ÖKAD KONSUMTION AV VÅRD OCH OMSORG

Den demografiska utvecklingen leder till att de offentliga konsumtionsutgifterna stiger som andel av BNP (se diagram 12). Fram till 2040 sker förhållandevis stora omfördelningar av behoven från unga till äldre. Det är framför allt utgifterna för äldreomsorg samt allmän och specialiserad läkar- och sjukhusvård som ökar (se diagram 13), vilket beror på en större andel äldre i befolkningen. Detta sker trots att antagandet om förbättrad hälsa bland äldre har en viss dämpande effekt på kostnadsutvecklingen.¹⁰ Uppgången inom äldreomsorgen är som störst till runt år 2040. Då är personerna i den stora 40-talistgenerationen över 90 år gamla.

Samtidigt minskar utgifterna för förskola och grundskola till 2040 (se diagram 13). För gymnasieskolan är utgiftsandelen i princip oförändrad till och med runt 2035, men därefter minskar det demografiska trycket något inom detta utbildningsområde.

Det är kommuner och regioner som ansvarar för att tillhandahålla vård och omsorg. Det ökade behovet av sådana välfärdstjänster leder därför till att kommuner och regioners konsumtion sammantaget stiger trendmässigt som andel av BNP (se diagram 14). Den statliga konsumtionen har en svagare koppling till befolkningens ålderssammansättning. Konsumtionen i staten ökar snabbt i närtid till följd av utbyggnaden av försvaret och ökade utgifter för polis och rättsväsende. Därefter växer den statliga konsumtionen ungefär i takt med BNP.

I huvudscenariot antas att timlönerna i offentlig sektor ökar i samma takt som i näringslivet. Det innebär att relativlönerna är konstanta mellan offentlig sektor och näringslivet.¹¹

Ett annat antagande i huvudscenariot är att de nominella kostnaderna för förbrukning ökar i samma takt som de totala lönekostnaderna (lönesumman).¹² Med andra ord utgör löner och förbrukning konstanta andelar av den totala produktionskostnaden räknat i löpande priser. Eftersom priserna på de varor som ingår i förbrukningen typiskt sett ökar långsammare än timlönen innebär antagandet om konstanta kostnadsandelar att konsumtionen i fasta priser (volymen) ökar snabbare än antalet arbetade timmar. Skillnaden är ungefär 0,3 procentenheter per år. Det går med andra ord att över tid köpa fler varor per arbetad timme.

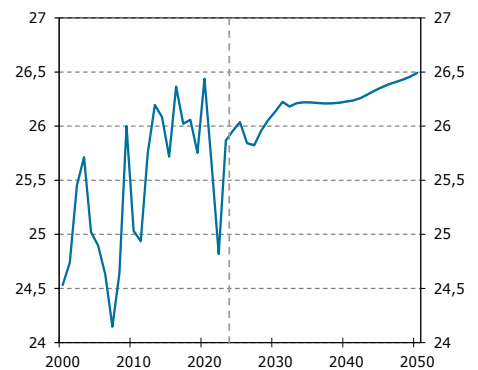
¹⁰ För beskrivning av antagandet, se rutan "Antagandet om förbättrad hälsa påverkar kostnadsutvecklingen för vård och omsorg" nedan.

¹¹ Se Konjunkturinstitutet (2022) för en diskussion kring det teoretiska och empiriska stödet för detta antagande.

¹² Förbrukning (insatsförbrukning) utgör ungefär en tredjedel av den offentliga produktionskostnaden och består av varor och tjänster som används i produktionsprocessen. Dessa varor och tjänster kan antingen vidareförädlas eller förbrukas i produktionsprocessen. Även hyror ingår i denna post i nationalräkenskaperna. Användningen av fasta tillgångar bokförs i stället som kapitalförslitning.

Diagram 12 Offentlig konsumtion

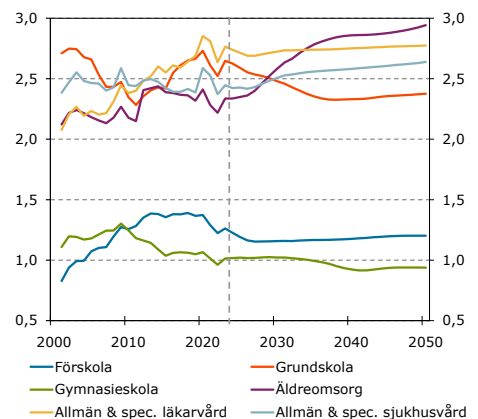
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 13 Kostnad för några utvalda konsumtionsändamål

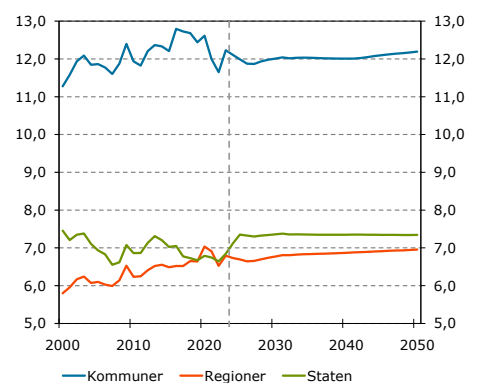
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 14 Konsumtionsutgifter i delsektorer

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Eftersom förbrukningsvolymen per arbetad timme på detta sätt ökar över tid kan det beskrivas som en sorts standardhöjning i välfärdstjänsterna (se bilaga 2). Utfallsdata ger stöd för antagandet. Ett annat argument för detta sätt att räkna är att det kan vara svårt för offentlig sektor att inte betala för denna kvalitetshöjning, då den i många fall är inbyggd i de produkter som finns tillgängliga vid varje given tidpunkt framöver.¹³

Eftersom antagandet om konstanta kostnadsandelar har betydelse för de offentliga utgifternas storlek i huvudscenariot, visas i bilaga 4 ett scenario där förbrukningen successivt minskar som andel av utgifterna, genom att förbrukningsvolymen ökar i takt med arbetade timmar.

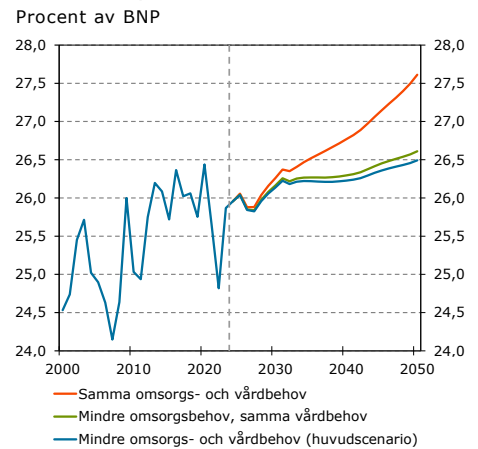
Antagandet om förbättrad hälsa påverkar kostnadsutvecklingen för vård och omsorg

I huvudscenariot antas att hälsan i befolkningen förbättras samtidigt som medellivslängden ökar. Antagandet som görs är att behovet av vård- och omsorgstjänster successivt minskar för en genomsnittlig person i alla åldersgrupper från 70 år och uppåt. År 2100 antas en genomsnittlig person i åldern 70–74 år ha samma behov av vård- och omsorgstjänster som en genomsnittlig person i åldersgruppen 65–69 år har idag, och så vidare. Detta håller tillbaka efterfrågan på välfärdstjänster i scenariot.

I alternativscenariot ”Oförändrad hälsa och utträdesålder” beräknas hållbarheten i de offentliga finanserna under antagandet att dagens vård- och omsorgsbehov är oförändrat i alla åldersgrupper (se bilaga 4).¹⁴ I diagram 15 framgår att antagandet om förbättrad hälsa har en betydande effekt på beräkningen av de offentliga konsumtionsutgifterna. I huvudscenariot stiger konsumtionen från sitt utgångsläge på runt 26 procent som andel av BNP till 26,5 procent år 2050, medan nivån når över 27,5 procent i alternativscenariot med oförändrad hälsa.

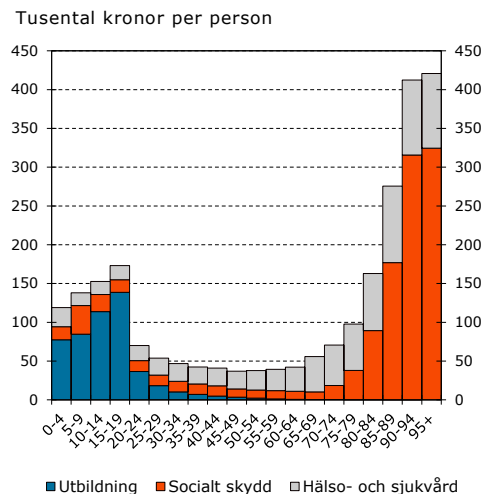
I diagrammet visas också en beräkning av den offentliga konsumtionen vid antagandet att förbättrad hälsa endast leder till att behovet av äldreomsorg minskar medan vårdbehovet förblir konstant. Beräkningen motsvarar ett scenario där den förbättrade hälsan till en del beror på mer effektiva behandlingar och läkemedel och inte enbart på bättre levnadsvanor.¹⁵ Det är dock tydligt att den stora kostnadsbesparande effekten i huvudscenariot uppstår som en konsekvens av lägre kostnader för äldreomsorg. Orsaken är att genomsnittskostnaderna för äldreomsorg ökar märkbart

Diagram 15 Offentlig konsumtion vid olika antaganden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 16 Genomsnittlig kostnad för olika välfärdstjänster per åldersgrupp år 2019

Anm. Diagrammet visar genomsnittlig kostnad för individuell offentlig konsumtion per person och åldersgrupp i 5-årskohorter

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

¹³ Ett exempel kan vara mobiltelefoner vars standard i form av funktioner och prestanda ökar med tiden. Det leder enligt nationalräkenskaperna till en volymökning, det vill säga mängden "telefon tjänster" per fysisk mobiltelefon ökar.

¹⁴ I scenariot ingår även effekter av att arbetskraftsutbudet blir lägre än i huvudscenariot till följd av oförändrad utträdesålder från arbetsmarknaden.

¹⁵ Se Lindgren (2016).

för varje 5-årskohort från 70 år och uppåt, medan vårdkostnaderna är mer jämnt fördelade över dessa åldrar (se diagram 16)

OFFENTLIGA INVESTERINGAR ÖKAR UNGEFÄR I TAKT MED BNP

De offentliga investeringarna utvecklas ungefär i takt med BNP (se diagram 17). I denna utveckling ryms bland annat stora statliga investeringsprojekt, som upprustning av försvar och ny infrastruktur. Investeringarna inom kommunsektorn har varit förhöjda de senaste åren till följd av ett uppdämt behov av investeringar i till exempel vatten- och avloppssystem, sjukhus och vårdcentraler. De förväntas minska något som andel av BNP till och med 2027 för att därefter öka svagt.

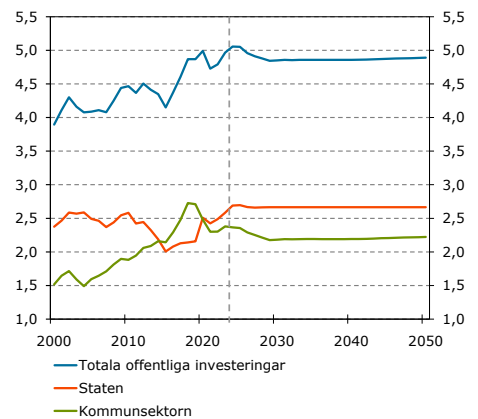
GAS I PENSIONSSYSTEMET GER ÖKADE TRANSFERERINGAR

Till följd av de stöd som betalades ut under pandemin, framför allt till företag, var transfereringarna stora under 2020 och 2021 (se diagram 18). Efter det har elprisstöd i flera omgångar betalats ut till hushåll och företag, men i takt med att de temporära stöden har avvecklats har de totala transfereringarna minskat. Några år in på 2030-talet börjar transfereringarna stiga som andel av BNP. Utvecklingen drivs framför allt av inkomstpensionerna.¹⁶

I huvudscenariot ökar utgifterna i ålderspensionssystemet som andel av BNP från 2033 och framåt (se diagram 19). Det beror på ett antagande om en så kallad gas i pensionssystemet för att tillgångarna i buffertfonden ska stabiliseras som andel av BNP. Antagandet leder till extra utdelningar till pensionärer i form av högre inkomstpensioner.¹⁷ Utan sådana utdelningar skulle det finansiella sparandet i ålderspensionssystemet växa och balanstalet (kvoten mellan pensionssystemets tillgångar och skulder) stiga kontinuerligt, samtidigt som pensionsutbetalningarna skulle falla som andel av BNP.

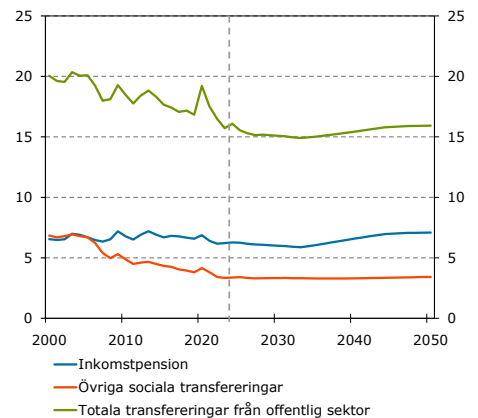
Det finns i dag ingen gas i ålderspensionssystemet för att hantera en situation där tillgångarna väsentligt överstiger skulderna. Däremot finns den så kallade bromsen som håller tillbaka utgifterna i den motsatta situationen när systemet är underfinansierat. Eftersom antagandet om ökade pensioner har betydelse för de offentliga utgifterna, sparandet och den finansiella nettoställningen i offentlig sektor, visas i bilaga 4 ett scenario utan gas där tillgångarna i ålderspensionssystemet ackumuleras och inte betalas ut i form av högre inkomstpensioner.

Diagram 17 Offentliga investeringar
Procent av BNP

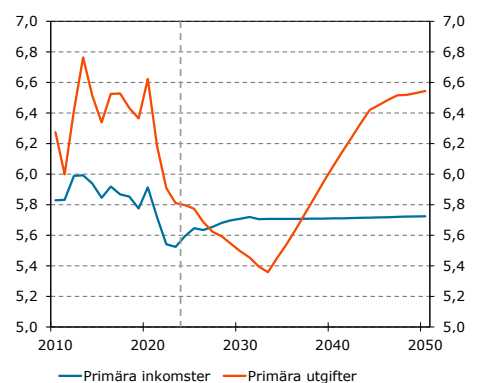
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 18 Transfereringar
Procent av BNP

Källor: Pensionsmyndigheten, SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 19 Inkomster och utgifter i ålderspensionssystemet
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

¹⁶ Exklusive premiepension och tjänstepension.

¹⁷ Buffertfonden utgörs av Första-Fjärde samt Sjätte AP-fonden och motsvarar Ålderspensionssystemets finansiella nettoställning.

Primära inkomster

Finansieringen av de ovan beskrivna utgifterna sker främst genom skatter och avgifter. Dessa utgör merparten av de så kallade primära inkomsterna. Utgångspunkten för beräkningen är de skatteregler som enligt statens budget gäller för 2024.¹⁸ Kommuner och regioner har fattat beslut om sina respektive skattesatser för 2024 och den genomsnittliga kommunalskatten är 32,37 procent. Eftersom det är hållbarheten givet de aktuella regelverken som ska analyseras antas att inga regelförändringar sker vad gäller skatter och avgifter (se vidare i bilaga 2).¹⁹

Med de beslutade skattereglerna blir skattekvoten 2024 knappt 41 procent men stiger till 2033 för att sedan plana ut på 42,5 procent av BNP (se diagram 20).

I och med antagandet om oförändrade skatteregler beror skatteinkomsternas utveckling på hur ekonomin utvecklas, mer specifikt på hur skattebaserna utvecklas. Skattekvoten, det vill säga skatter och avgifter som andel av BNP, beror därmed på hur skattebaserna utvecklas i relation till BNP. Om skattebaser som beskattas relativt högre än andra skattebaser ökar som andel av BNP ökar skatteinkomsterna utan att skatterna höjs. Man kan då säga att ekonomin utvecklas på ett skattemässigt mer gynnsamt sätt.²⁰

Att skattekvoten stiger framöver beror alltså på att högre beskattade skattebaser växer som andel av BNP. Sedan 2020 har hushållens konsumtion fallit som andel av BNP. Detta beror dels på utvecklingen under pandemin, dels på den kraftiga inflationen därefter. Hushållens sparande var dock på en hög nivå efter pandemin och hushållens konsumtion växer snabbare än BNP i närtid. Eftersom hushållens konsumtion beskattas mer än annan användning i ekonomin medför det att skattekvoten stiger (se diagram 21). Efter 2033 växer dock hushållens konsumtion något långsammare än BNP. Samtidigt växer de beskattningsbara transfereringarna något snabbare från 2033 och framåt. Det är framför allt beskattningsbara pensioner som växer, vilket är en följd av att överskottet i buffertfonden inom inkomstpensionssystemet antas generera högre pensionsutbetalningar. Framåt 2050 avtar tillväxttakten av pensionerna. Den sammanlagda effekten medför att skattekvoten ligger i princip stilla från och med 2033.

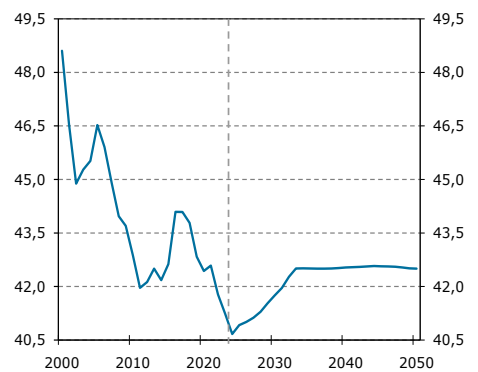
¹⁸ De skatteändringar som följer 2025 och 2026 i enlighet med de aviserade skatteförändringar som har effekt på beslutade preliminära inkomstramar för dessa år beaktas också.

¹⁹ Detta innebär exempelvis att den genomsnittliga kommunalskatten förblir 32,37 procent av den beskattningsbara inkomsten i scenariot.

²⁰ De högst beskattade skattebaserna i ekonomin är lönesumman och hushållens konsumtion. Om till exempel en större andel av befolkningen arbetar och att lönesumman som andel av BNP stiger, då stiger skattekvoten trots att skattereglerna är oförändrade. Om i stället investeringarna, som i genomsnitt är lägre beskattade än hushållens konsumtion, stiger som andel av BNP faller i stället skattekvoten, allt annat lika.

Diagram 20 Skattekvot

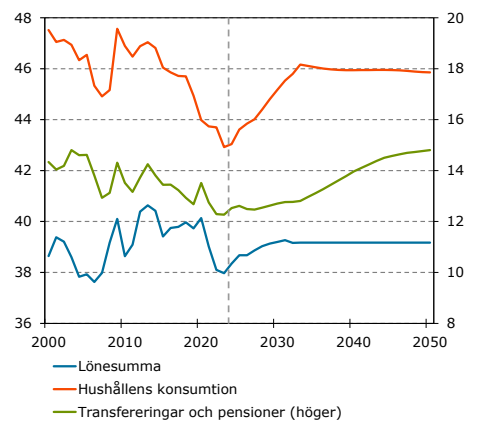
Skatter och avgifter som andel av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 21 Skattebaser

Procent av BNP

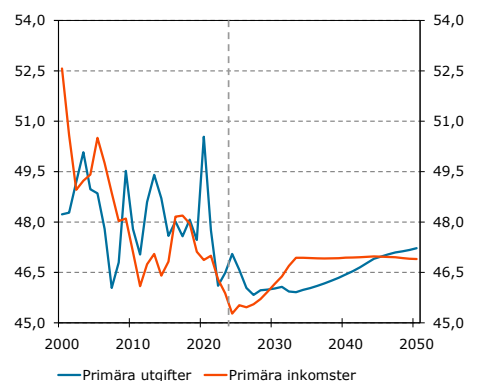

Anm. Transfereringar och pensioner avser beskattningsbara transfereringar (sjuk- och aktivitetsersättning, sjukpenning, föräldrapenning, och arbetslöshetsersättning) och beskattningsbara pensioner (inkomst-, premie- och tjänstepension).

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 22 Primära utgifter och inkomster

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Bedömning av hållbarheten

De primära utgifterna sjunker sammantaget som andel av BNP under andra halvan av 2020-talet och utvecklas någorlunda stabilt till omkring 2035 (se diagram 22). Utgifterna stiger därefter, till följd av att inkomstpensionerna och den offentliga konsumtionen ökar, och når drygt 47 procent av BNP 2050. De primära inkomsterna stiger från en tillfälligt låg nivå 2024 upp till knappt 47 procent av BNP 2033 för att därefter ligga still.

Sammantaget medför utvecklingen av de primära utgifterna och inkomsterna att dagens primära finansiella sparande på omkring -1,8 procent av BNP vänds till ett överskott om som mest 1 procent av BNP år 2033 (se diagram 23). Det primära överskottet medför att den finansiella nettoställningen stärks (se diagram 24 och diagram 25). Detta får den offentliga sektorns nettokapitalinkomster att växa. Det bidrar i sin tur till att det finansiella sparandet stärks ytterligare jämfört med det primära sparandet och, framför allt, till att det finansiella sparandet ligger kvar på en hög nivå när det primära sparandet börjar minska efter 2033.

Tack vare det primära överskottets uppbyggnad under 2030-talet och bidraget från en antagen värdeförändring av de icke-räntebärande tillgångarna om 2 procent, växer nettoställningen under perioden (se diagram 25).²¹ Nettoställningen stiger från dagens nivå på knappt 30 procent av BNP till drygt 50 procent av BNP 2050 (se diagram 24). Ränte-tillväxtdifferensen är negativ fram till 2050 (se förklaring i bilaga 6 och diskussion i kapitlet "Alternativscenarier för den makroekonomiska utvecklingen"). Om så inte varit fallet hade nettoställningen stärkts ytterligare. Samtidigt går ränte-tillväxtdifferensen mot noll vilket medför att det negativa bidraget till nettoställningens utveckling på sikt avtar (se diagram 25). Samtidigt som den finansiella nettoställningen stärks minskar Maastrichtskulden från dagens nivå på drygt 30 procent av BNP till drygt 15 procent av BNP 2050.

LÅNGSIKTIGT HÅLLBARA OFFENTLIGA FINANSER

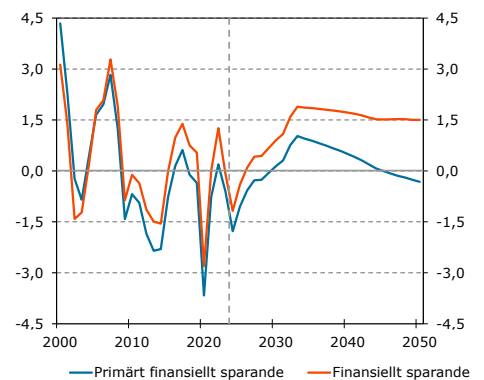
Givet att den finansiella nettoställningen trendmässigt stärks och Maastrichtskulden samtidigt minskar är de offentliga finanserna att betrakta som långsiktigt hållbara i huvudscenariot. Maastrichtskulden ligger under dagens skuldankare på 35 procent av BNP och långt under stabilitets- och tillväxtpaktens gräns på 60 procent av BNP. Nivåerna 2030 och framöver ger en betydande buffert för kommande kriser eller om det uppstår större behov av offentliga utgiftsökningar.²²

²¹ Med värdeförändring menas ökning eller minskning av skuld- eller tillgångsvärdet som inte kan kopplas till finansiellt sparande. Värdet av de finansiella tillgångarna varierar med ekonomins utveckling och skuldernas marknadsvärde varierar med ränteläget och växelkursen, se vidare i bilaga 2 och 6.

²² Se diskussion i SOU 2023:87.

Diagram 23 Finansiellt och primärt sparande

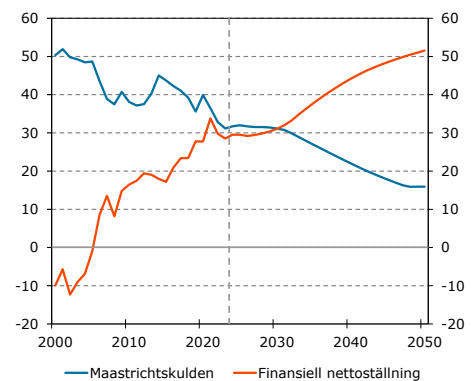
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 24 Finansiell nettoställning och Maastrichtskuld

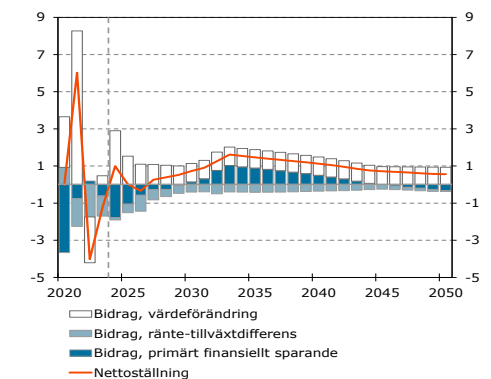
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 25 Bidrag till nettoställningens utveckling

Bidrag respektive förändring av nettoställningen som andel av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Utveckling med nuvarande överskottsmål

I analysen ovan utvecklas det finansiella sparandet som en konsekvens av den makroekonomiska och demografiska utvecklingen vid oförändrade skatteregler. I praktiken begränsas finanspolitiken av ett finanspolitiskt ramverk med en målnivå för det finansiella sparandet. En allmänt vedertagen uppfattning är att Sveriges offentliga finanser är starka tack vare en relativt god efterlevnad av det finanspolitiska ramverket.

I diagram 26 visas det finansiella sparandet i huvudscenariot respektive då sparandet är i linje med nuvarande överskottsmål på en 1/3 procent av BNP från och med 2025. I huvudscenariot blir det finansiella sparandet högre än överskottsmålet från och med 2027.

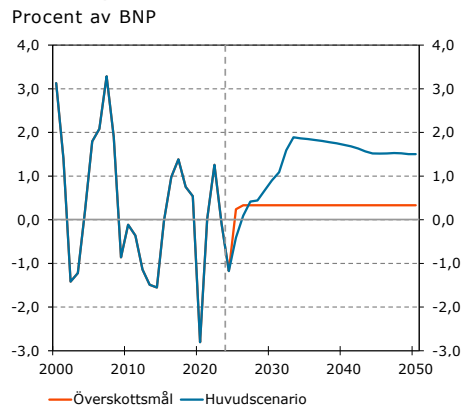
När sparandet följer överskottsmålet ligger den finansiella nettoställningen kvar nära 30 procent som andel av BNP fram till 2050 (se diagram 27). Maastrichtskulden stiger något inledningsvis men håller sig fortsatt under 35 procent av BNP under hela perioden (se diagram 28). Då sparandet varje år når nuvarande överskottsmål är de offentliga finanserna att betrakta som hållbara utifrån kriterierna om att nettoställning och Maastrichtskuld inte trendmässigt försämrats.

Om den offentliga sektorn ska nå ett sparandemål behöver inkomsterna och/eller utgifterna justeras i förhållande till antaganden gjorda i huvudscenariot. Huruvida förändringar för att nå sparandemålet görs på inkomst- eller utgiftssidan är i realiteten en politisk avvägning. Om det finansiella sparandet är högre än sparandemålet kan exempelvis skatter sänkas och utgifter såsom transfereringar till hushållen, offentliga investeringar eller offentlig konsumtion höjas. Om det finansiella sparandet är lägre än sparandemålet behöver däremot skatter höjas alternativt utgifter sänkas.

I beräkningarna justeras skatteinkomsterna så att överskottsmålet nås. Förändringen av skatterna i förhållande till dagens skatteregler ger en indikation på om dagens skatteuttag är tillräckligt för att både behålla dagens omfattning på de offentliga utgifterna och klara överskottsmålet. I diagram 29 redovisas skattekvoten i huvudscenariot med dagens skatteregler respektive då skatterna justeras så att överskottsmålet nås. För att nå överskottsmålet fram till 2026 behöver skattereglerna ändras så att skatteinkomsterna initialt blir högre. Därefter kan skattereglerna i stället ändras så att skatteinkomsterna minskar.

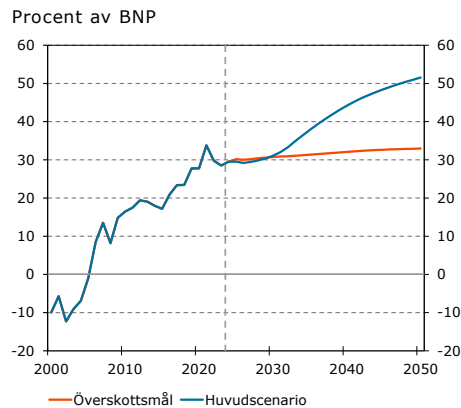
Jämfört med dagens skatteregler blir skattekvoten som mest ca 1 procentenhet lägre under inledningen av 2030-talet. Skillnaden avtar dock framåt 2050 och skattekvoten stiger mot 42 procent.²³ I och med att nettoställningen blir lägre (och Maastrichtskulden högre) än med dagens skatteregler, till följd av ett lägre sparande, blir nettoavkastningen på kapital lägre. På sikt

Diagram 26 Finansiellt sparande, offentlig sektor

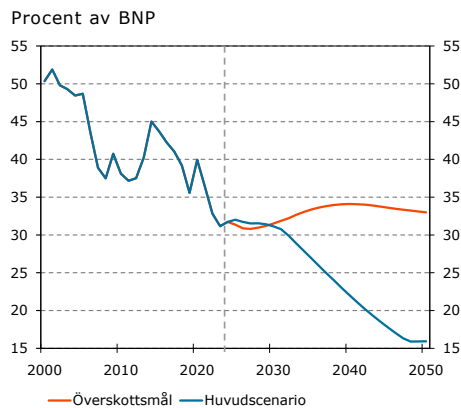
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 27 Finansiell nettoställning, offentlig sektor

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 28 Maastrichtskuld, offentlig sektor

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

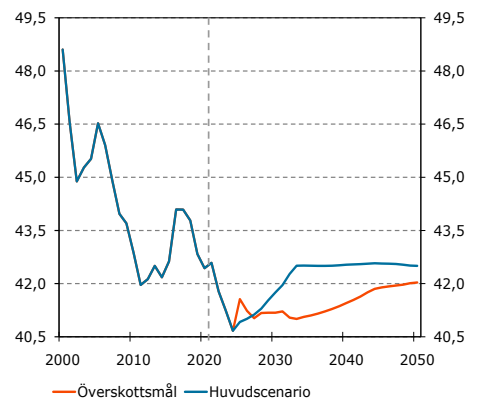
²³ Skattekvoten i målsceariot passerar skattekvoten i huvudscenariot framåt 2060 och ligger därefter kvar strax över skattekvoten i huvudscenariot.

behöver därmed det primära sparandet kompensera för det minskade kapitalnettot (se diagram 30). Skattekvoten behöver därför stiga mer än vad som ges av skattebasernas utveckling för att det finansiella sparandet ska nå överskottsålet.

Det är viktigt att påpeka att scenariot som presenteras är statiska och alltså bortser från dynamiska effekter som kan uppstå vid förändringar av skattesystemet. Betydelsen av eventuella dynamiska effekter har illustrerats med modellsimuleringar i tidigare hållbarhetsrapporter.²⁴

Diagram 29 Skattekvot

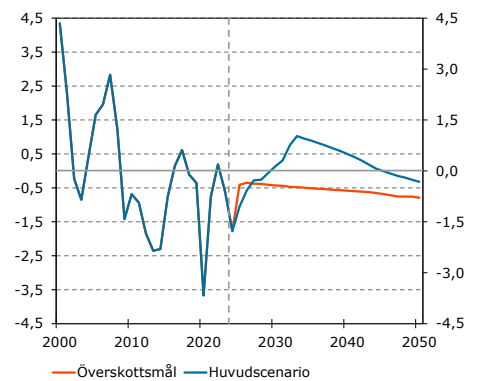
Skatter och avgifter som andel av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 30 Primärt sparande, offentlig sektor

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

²⁴ Se Konjunkturinstitutet (2019, 2020).

Alternativscenarier för den makroekonomiska utvecklingen

I detta kapitel redovisas hur känsliga de offentliga finanserna är för den makroekonomiska utvecklingen som antas i huvudscenariot. I alternativscenarier där räntan är lägre respektive investeringarna i näringslivet blir högre är bedömningen att de offentliga finanserna fortfarande är att betrakta som hållbara. I ett annat alternativscenario med djupare och/eller längre lågkonjunkturer som medför ett genomsnittligt svagare resursutnyttjande är de negativa effekterna större. Det saknas då motsvarande buffertar för andra oförutsedda händelser som finns i övriga scenarier och den offentligfinansiella utvecklingen kan inte anses långsiktigt hållbar.

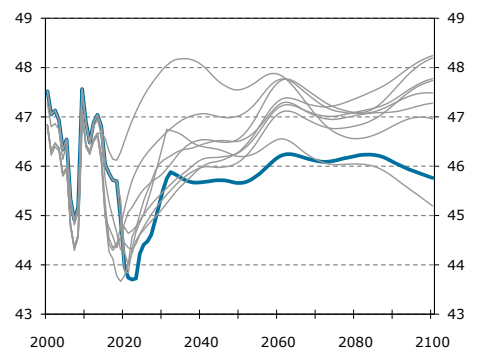
För att hållbarhetsberäkningar ska vara relevanta som underlag för policybeslut är det viktigt att förstå känsligheten i beräkningarna. Är utvecklingen av känsliga faktorer osäkra är det därtill viktigt att ta den osäkerheten i beaktande. Den makroekonomiska framskrivningen i hållbarhetsberäkningarna har i vissa avseenden varierat väsentligt. Exempelvis har hushållens konsumtion som andel av BNP varierat relativt mycket i rapporterna över åren (se diagram 31). Den förändrade makroekonomiska bilden är en delförklaring till att utvecklingen av de offentliga finanserna har varierat mellan rapporterna (se bilaga 3).

Det hade varit önskvärt att kunna kvantifiera vad skillnaderna mellan olika års hållbarhetsbedömningar beror på men då många variabler och omvärldshändelser förändras är detta i praktiken svårt. Däremot kan vissa faktorer isoleras för att illustrera känsligheten. Syftet med kapitlet är att illustrera hur både antaganden och förändringar av den makroekonomiska utvecklingen i närtid och i ett medelfristigt perspektiv påverkar bedömningen av den långsiktiga hållbarheten i de offentliga finanserna. De scenarier som redovisas i känslighetsanalysen omfattar inte nödvändigtvis de mest sannolika alternativen till den makroekonomiska utvecklingen i huvudscenariot, men illustrerar olika dimensioner i den makroekonomiska utvecklingen som påverkar de offentliga finanserna.

Tre känslighetsberäkningar görs där: 1) det långsiktiga ränteläget varieras, 2) mindre gynnsam sammansättning av försörjningsbalansen, 3) resursutnyttjandet i genomsnitt är svagare till följd av djupare och/eller längre lågkonjunkturer.²⁵

Diagram 31 Hushållens konsumtion i årets och tidigare rapporter

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

²⁵ Beräkningarna är inte skalbara och effekterna i de olika scenarierna kan inte adderas till varandra. Konsekvenserna av en mindre gynnsam sammansättning av försörjningsbalansen är symmetriska och en mer gynnsam sammansättning av samma storlek har motsatt effekt.

Lägre ränteläge

I rapportens huvudscenariot stiger ränteläget för att på sikt ungefär motsvara den nominella BNP-tillväxten. I detta avsnitt redovisas de offentligfinansiella effekterna av en alternativ utveckling av det långsiktiga ränteläget. Ett land med positiv finansiell nettoställning i offentlig sektor, som Sverige, påverkas negativt offentligfinansiellt av en negativ ränte-tillväxtdifferens. Eftersom de offentliga finanserna i huvudscenariot bedöms vara långsiktigt hållbara illustreras här ett scenario där räntan blir lägre än i huvudscenariot.

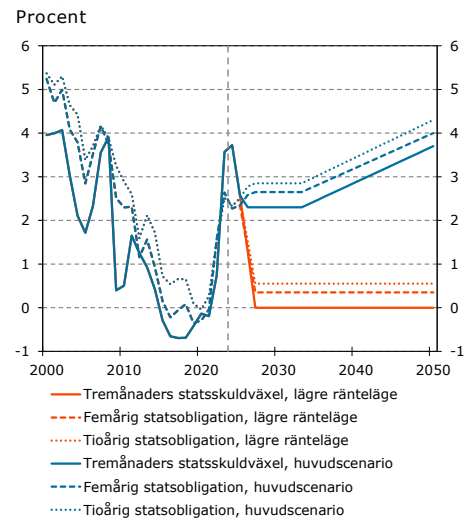
I detta alternativscenario går räntorna ner mot noll år 2026, motsvarande nivåerna före den kraftiga ränteuppgången i samband med de senaste årens höga inflation (se diagram 32). Jämfört med huvudscenariot är ränteläget på kort sikt ungefär en halv standardavvikelse lägre och på längre sikt en knapp standardavvikelse lägre.²⁶ I huvudscenariot förstärks räntorna successivt, från och med mitten av 2030-talet, mot en jämviktsnivå kring 4 procent 2050 (se diagram 32). I alternativscenarioet ligger i stället räntorna kvar vid noll under hela perioden. Skillnaden mellan alternativscenarioet och huvudscenariot motsvarar storleksmässigt de senaste årens räntehöjningar.

I detta scenario blir skillnaden mellan räntan och tillväxten i ekonomin, ränte-tillväxtdifferensen, negativ på omkring -4 procentenheter (se diagram 33). När den offentliga sektorn har en positiv finansiell nettoställning bidrar en negativ ränte-tillväxtdifferens till att nettoställningen försämras ”av sig själv” (se rutan ”Förhållandet mellan ränta och tillväxt”). Eftersom den offentliga sektorns nettotillgångar till stor del består av tillgångarna i ålderspensionssystemets buffertfond har ränte-tillväxtdifferensen särskilt konsekvenser på ålderspensionssystemets finanser.

EFFEKTER AV EN LÄGRE RÄNTA PÅ DE OFFENTLIGA FINANSERNA

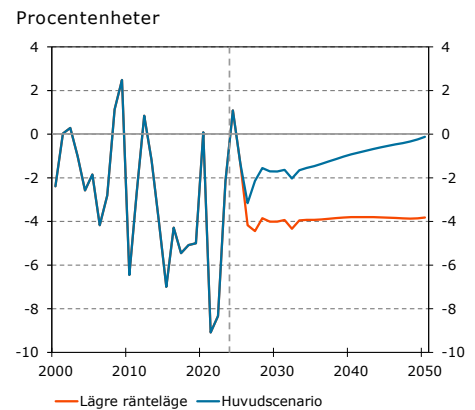
Det förändrade ränteläget får konsekvenser för de primära utgifterna. Inledningsvis utvecklas de primära utgifterna som i huvudscenariot (se diagram 34). I början av 2030-talet minskar de primära utgifterna som andel av BNP fram till ungefär 2040 och är lägre jämfört med utgiftsutvecklingen i huvudscenariot. Det beror på att utbetalade inkomstpensioner från ålderspensionssystemet är lägre. Det lägre ränteläget resulterar i att kapitalinkomsterna i ålderspensionssystemet inte ökar lika mycket som i huvudscenariot. Det leder i sin tur till att sparandet inom sektorn blir lägre, och ger ett mindre bidrag till uppbyggnaden av buffertfonden. Inkomstpensionerna minskar som andel av BNP till skillnad från i huvudscenariot, där antagandet om en gas i pensionssystemet höjer pensionerna för att inte ålderspensionssystemets nettoställning ska stiga kraftigt.

Diagram 32 Marknadsräntor

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

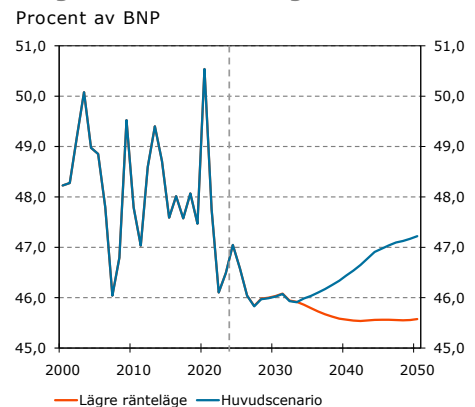
Diagram 33 Tillväxtjusterad kort marknadsränta

Anm. Avser 3-månaders statsskuldväxelränta minus nominell BNP-tillväxt.

Källor: SCB, Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Diagram 34 Primära utgifter

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

²⁶ Avser standardavvikelsen under perioden 1983–2022.

En följd av att de primära utgifterna blir lägre än i huvudscenariot är att den beskattningsbara inkomsten blir lägre, då pensioner också beskattas när de betalas ut. Detta påverkar således de primära inkomsterna. Därtill har ränteläget också effekter på de primära inkomsterna via hushållens kapitalbeskattning. Sammantaget blir skattekvoten och de primära inkomsterna som andel av BNP lägre än i huvudscenariot och minskar något från mitten av 2030-talet fram till 2050 (se diagram 35).

Utvecklingen av de primära utgifterna och inkomsterna med ett lägre ränteläge medför att det primära sparandet är positivt från början av 2030-talet och framåt. Det primära sparandet är initialt lägre i scenariot men blir på sikt starkare jämfört med huvudscenariot, när pensionerna i huvudscenariot ökar till följd av den antagna gasen (se diagram 36).

Det lägre ränteläget medför även att kapitalinkomster och kapitalutgifter utvecklas långsammare än i huvudscenariot. I förhållande till BNP-tillväxten bidrar detta negativt till utvecklingen av den finansiella nettoställningen som andel av BNP (se diagram 37). Det negativa bidraget från ränte-tillväxtdifferensen är större än bidraget från det primära överskottet. Inklusivt värdeförändringen, som är densamma som i huvudscenariot, så blir utvecklingen av nettoställningen positiv.

Sammantaget blir de totala offentliga utgifterna och inkomsterna knappt 3 procentenheter respektive knappt 4 procentenheter lägre som andel av BNP än i huvudscenariot. Det finansiella sparandet är under hela perioden lägre, vilket drivs av försämringen av nettokapitalinkomsterna.

Förhållandet mellan ränta och tillväxt

Utvecklingen av de offentliga finanserna på lång sikt påverkas av förhållandet mellan ränteläget och den ekonomiska tillväxten.

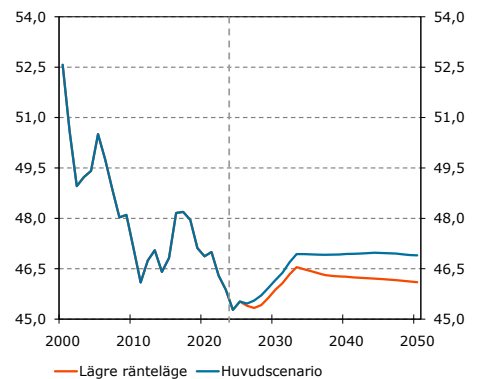
Ränteläget har betydelse för den offentliga sektorns nettokapitalinkomster eftersom räntenivån bestämmer storleken på ränteutgifterna som den offentliga sektorn betalar för sin skuld och kapitalinkomsterna från offentliga tillgångar. Eftersom nettokapitalinkomsterna kan spä på och förstärka eller försvaga ett sparande över tid påverkar ränteläget de långsiktiga offentligfinansiella konsekvenserna av primära överskott och underskott. En hög ränta som leder till ett lägre sparande och en högre skuld när den offentliga skuldsättningen redan är hög kan leda till att skulden växer av sig själv.

Eftersom storleken på den offentliga sektorns skulder och tillgångar sätts i relation till ekonomins storlek har den nominella BNP-tillväxten betydelse, då exempelvis en hög BNP-tillväxt urholkar skulder och tillgångars relativa storlek. Förhållandet mellan ränta och tillväxt fångas av den så kallade ränte-tillväxtdifferensen.

Betydelsen av ränte-tillväxtdifferensen på de offentliga finanserna kan förstås utifrån sambandet för den offentliga

Diagram 35 Primära inkomster

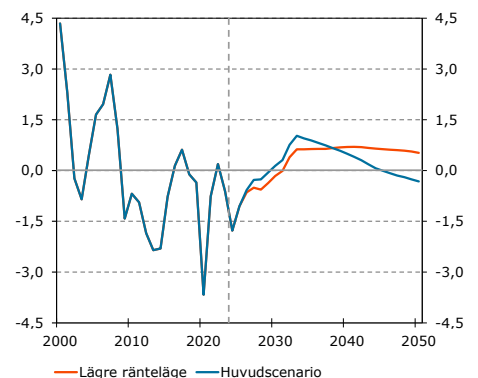
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 36 Primärt finansiellt sparande

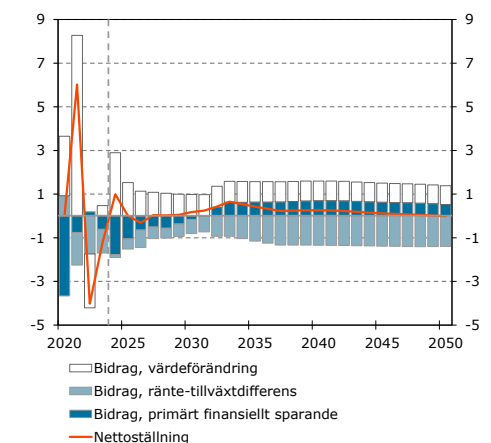
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 37 Bidrag till nettoställningens utveckling med ett lägre ränteläge

Bidrag respektive förändring av nettoställningen som andel av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

finansiella nettoställningens utveckling. Förändringen av nettoställningen kan förklaras av det primära sparandet, kapitalutgifter och kapitalinkomster samt värdetförändringar av nettoställningen. Uttryckt som andel av BNP går förändringen av nettoskulden (nd_t) mellan år t och $t-1$, Δnd_t , att skriva som:²⁷

$$\Delta nd_t = -pb_t + \frac{i_{D,t}}{1+\gamma_t} d_{t-1} - \frac{i_{A,t}}{1+\gamma_t} a_{t-1} - v_t - \frac{\gamma_t}{1+\gamma_t} nd_{t-1}$$

där pb_t är det primära sparandet, d_{t-1} och a_{t-1} är bruttoskuld respektive finansiella tillgångar i föregående period, v_t är värdetförändring och γ_t är tillväxt i nominell BNP i löpande pris. Variablerna pb_t , d_{t-1} , a_{t-1} och v_t är uttryckta som andel av BNP.

Variablerna $i_{D,t}$ och $i_{A,t}$ är impliciträntor, det vill säga den ränta som ges genom att dividera ränteflöde med stocken föregående period. Eftersom nettoskulden år $t-1$ (nd_{t-1}) kan delas upp i bruttoskuldskvot (d_{t-1}) och finansiell tillgångskvot (a_{t-1}) kan uttrycket skrivas som:

$$\Delta nd_t = -pb_t + \frac{i_{D,t}-\gamma_t}{1+\gamma_t} d_{t-1} - \frac{i_{A,t}-\gamma_t}{1+\gamma_t} a_{t-1} - v_t$$

där $(i_{D,t} - \gamma_t)/(1 + \gamma_t)$ och $(i_{A,t} - \gamma_t)/(1 + \gamma_t)$ är de tillväxtjusterade impliciträntorna på bruttoskuldskvoten respektive den finansiella tillgångskvoten. Ifall $i_{D,t} - \gamma_t$ är lägre än noll är bruttoskuldskvotens bidrag negativt och ifall $i_{A,t} - \gamma_t$ är lägre än noll är den finansiella tillgångskvotens bidrag positivt.²⁸ Beroende på de tillväxtjusterade impliciträntorna och bruttoskuldskvoten respektive tillgångskvotens storlek kan detta leda till att nettoskulden ökar eller minskar av sig själv, det vill säga beroende på ränteläget kan skulden öka eller minska trots att det primära sparandet är noll. Är de tillväxtjusterade impliciträntorna däremot noll uppstår ingen sådan effekt.

Inom litteraturen påpekas att en negativ ränte-tillväxt-differens innebär att den offentliga sektorn skulle kunna öka sin skuldsättning utan ökad kostnad eftersom skulden minskar av sig själv med tiden. Det bör dock förtydligas att det då ofta förbises att detta inte gäller vid positiva offentliga nettotillgångar. Anta att pb_t och v_t båda är noll i uttrycken ovan så att

$$\Delta nd_t = \frac{i_{D,t}-\gamma_t}{1+\gamma_t} d_{t-1} - \frac{i_{A,t}-\gamma_t}{1+\gamma_t} a_{t-1}$$

Om impliciträntorna på bruttoskulden och de finansiella tillgångarna ungefär är desamma, så att $i_{D,t} = i_{A,t} = i_t$, kan detta förenklas till

$$\begin{aligned} \Delta nd_t &= \frac{i_t-\gamma_t}{1+\gamma_t} (d_{t-1} - a_{t-1}) \\ &= \frac{i_t-\gamma_t}{1+\gamma_t} nd_{t-1} \end{aligned}$$

²⁷ Se Konjunkturinstitutet (2023c) för härledning av uttrycket.

²⁸ Detta gäller så länge d_{t-1} respektive a_{t-1} är större än noll.

Är tillgångarna större än skulderna, $a_{t-1} > d_{t-1}$, innebär en negativ ränte-tillväxtdifferens att nettoskulden i uttrycket ökar som andel av BNP och därmed att nettoställningen försämras över tid. I svensk kontext har de låga räntorna i förhållande till BNP-tillväxten därmed haft en negativ påverkan på de offentliga finanserna sedan 2005, då offentlig sektor gick från att ha en nettoskuld till att ha en nettoför-mögenhet.

Annan sammansättning av skattebaser

Sammansättningen av BNP påverkar de offentliga finanserna bland annat genom skattesystemet. I detta alternativscenari antas en mindre gynnsam sammansättning ur beskattningshänse-ende. BNP utgörs i scenariot i större utsträckning än i huvudscenariot av investeringar i näringslivet i stället för hushållskonsumtion. Kapitalstocken blir högre i scenariot, men antas även depreciera i snabbare utsträckning.²⁹ Det är viktigt att notera att denna liksom andra beräkningar i denna rapport är statiska, det vill säga, en högre investeringsandel leder inte till ökad tillväxt på sikt.

Investeringsandelen ökar kraftigt mellan 2026 och 2028, och fortsätter sedan att vara på en förhöjd nivå jämfört med i huvudscenariot (se diagram 38). Skillnaden mellan scenariot och huvudscenariot motsvarar två gånger standardavvikelsen sedan 1980.

Den högre investeringsandelen antas tränga undan hushållens konsumtion i ekonomin så att konsumtionsandelen i motsvarande utsträckning blir lägre jämfört med huvudscenariot (diagram 39).³⁰ Den genomsnittliga momsatsen på investeringar är lägre än på hushållens konsumtion, vilket leder till lägre momsintäkter för offentlig sektor. I övrigt är det inga andra skillnader i försörjningsbalansen eller andra makrovariabler jämfört med huvudscenariot.

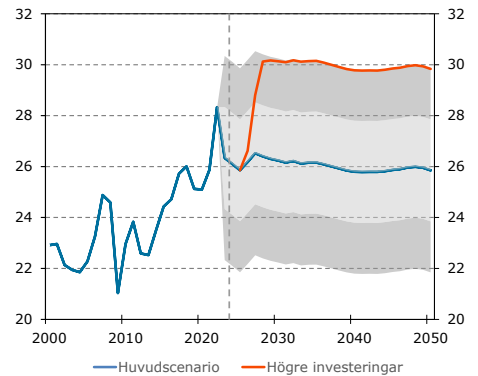
Effekten av en högre investeringsandel på skattekvoten är relativt begränsad. Skattekvoten, liksom de primära inkomsterna, blir som andel av BNP på sikt ett par tiondelar lägre jämfört med huvudscenariot (se diagram 40). Till följd av det lägre primära sparatet försämras den finansiella nettoställningen vilket innebär lägre nettokapitalinkomster. Det finansiella sparatet försämras därför desto mer, jämfört med det primära sparatet, och blir omkring en halv procentenhet lägre som andel av BNP jämfört med huvudscenariot.

²⁹ Deprecieringstakten är 5,4 procent jämfört med 4,5 procent i huvudscenariot. Den högre deprecieringstakten kan illustrera att kapital som tidigare kunnat användas i produktionsprocessen förfaller snabbare än kapitalet som behövs i en "grön" ekonomi. Dessa "gröna" investeringar antas inte heller påverka produktiviteten.

³⁰ Alternativt hade de högre investeringarna kunnat finansieras av ökad import och lägre nettoexport. Sverige, som är en liten öppen ekonomi, hade då lånat för dessa investeringar av omvärlden.

Diagram 38 Investeringar

Procent av BNP

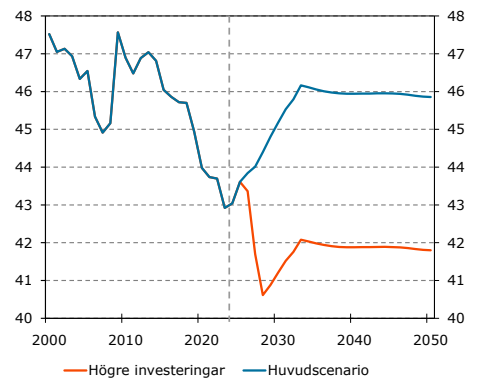

Anm. De skuggade fälten visar en respektive två gånger den historiska standardavvikelsen sedan 1980, runt huvudscenariot.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 39 Hushållens konsumtion

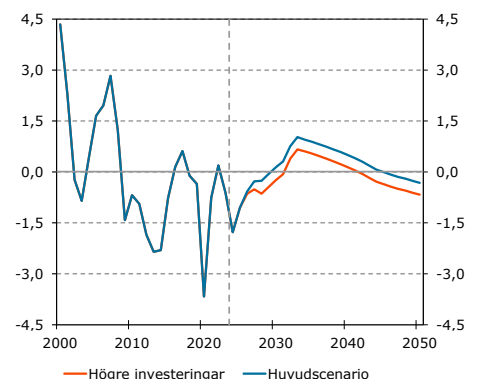
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 40 Primärt finansiellt sparande

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Svagare resursutnyttjande

Beräkningarna i rapporten är i frånvaro av konjunkturella variationer och resursutnyttjandet i huvudscenariot antas vara i balans efter 2026 (se rutan ”Konjunkturella variationer i scenario- och långsiktframskrivningar”). I detta alternativscenario antas i stället ett i genomsnitt lägre resursutnyttjande på arbetsmarknaden till följd av djupare och/eller längre lågkonjunkturer jämfört med högkonjunkturer i framtiden. Det i genomsnitt lägre resursutnyttjandet resulterar i lägre inflation och ränteläge. Scenariot avser att avspegla följden av djupare lågkonjunkturer utan att i praktiken innehålla konjunktursvängningar efter 2026.³¹ Produktionsvolymen samt BNP-nivån är lägre vid varje tidpunkt jämfört med huvudscenariot, där produktionen bestäms helt från utbudssidan.³² Det lägre resursutnyttjandet i scenariot motsvarar Konjunkturinstitutets bedömning av det genomsnittliga resursutnyttjandets sedan 1990.³³

Konjunkturella variationer i scenario- och långsiktframskrivningar

I Konjunkturinstitutets medelfristiga scenarier antas att effekterna av tidigare chocker med tiden avtar och att inga nya chocker träffar ekonomin. Ekonomiska chocker kommer dock att inträffa även i framtiden. Om dessa är symmetriskt fördelade på uppåt- och nedåtsidan och de ekonomiska konsekvenserna av chockerna är lika stora så kommer resursutnyttjandet (uttryckt som BNP-gapet) i genomsnitt över en längre tidsperiod att vara balanserat och lika med den potentiella nivån.

Det kan dock finnas flera orsaker till att det genomsnittliga resursutnyttjandet över tid blir negativt. Ekonomin kan till exempel drabbas av fler negativa än positiva chocker. Responsen av negativa chocker kan också vara ”icke-linjär” och ta längre tid på sig att ebba ut, vilket leder till att ekonomin oftare befinner sig i lågkonjunktur. En sådan faktor är om priser och löner har svårare att falla än att öka. Det är endast i fall där de positiva och negativa chockerna som träffar ekonomin är jämnt fördelade samtidigt som

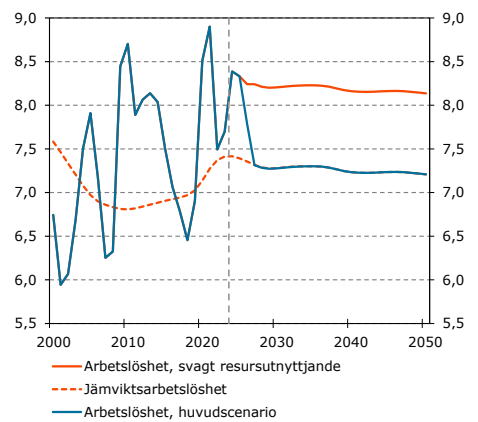
³¹ Eftersom makroekonomiska framskrivningar på längre sikt görs under antagandet att ekonomin är i konjunkturell balans sammanfaller den faktiska nivån av antalet arbetade timmar med den potentiella nivån. Färre antal arbetade timmar i detta scenario kan därför ses som en avvikelse från potentialen (som ges av utvecklingen i huvudscenariot). Men, till skillnad från ett scenario som bara hade illustrerat en lägre potentiell nivå än i huvudscenariot, antas inflationen och räntan här vara lägre än om ekonomin var i jämvikt.

³² Eftersom BNP-nivån är lägre blir kapitalstocken som andel av BNP högre. Investeringsandelen är ungefär densamma som i huvudscenariot vilket innebär att kapitalstocken i nivå blir lägre. Produktivitetstillväxten antas i genomsnitt dock vara densamma som i huvudscenariot.

³³ Denna bedömning är dock osäker eftersom ekonomins potentiella nivå inte är observerbar utan bygger på Konjunkturinstitutets bedömning. Det är därför i praktiken en bedömningsfråga huruvida konjunkturcyklerna varit asymmetriska med längre och djupare lågkonjunkturer än högkonjunkturer.

Diagram 41 Arbetslöshet och jämviktsarbetslösheten

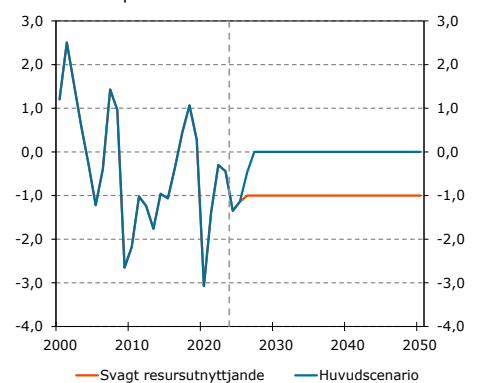
Procent av arbetskraften respektive potentiell arbetskraft

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 42 Arbetade timmar

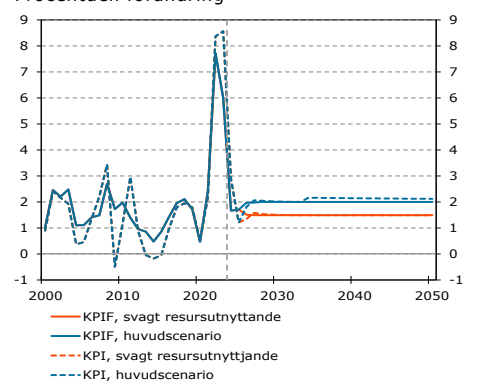
Procent av potentiellt arbetade timmar

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 43 KPIF och KPI

Procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

responsen av chockerna är linjära som resursutnyttjandet kan antas bli balanserat i efterhand.³⁴

Skillnaden mellan BNP-nivån i alternativscenariot och huvudscenariot antas motsvara det genomsnittliga historiska BNP-gapet sedan 1990. BNP-gapet har enligt Konjunkturinstitutet varit i snitt ungefär -1 procent av potentiell BNP. I alternativscenariot antas den lägre BNP-nivån komma från ett lägre resursutnyttjande på arbetsmarknaden. Arbetslösheten är förhöjd och ligger kvar på dagens nivå, ungefär 1 procent över jämviktsarbetslösheten under scenariot (se diagram 41). Detta innebär att det så kallade arbetsmarknadsgapet, vilket är skillnaden mellan antalet arbetade timmar och den potentiella nivån, är -1 procent av potentiellt arbetade timmar (se diagram 42).

Det i genomsnitt svagare resursutnyttjandet antas medföra att inflationen blir lägre än Riksbankens inflationsmål (se diagram 43). Riksbankens styrränta sänks jämfört med huvudscenariot och antas i genomsnitt bli noll i scenariot, vilket resulterar i motsvarande låga ränteläge som presenterades ovan i det första avsnittet i kapitlet. Den lägre inflationen påverkar även löneökningstakten som blir lägre. Reallönen ökar dock ungefär i samma takt som i huvudscenariot då produktivitetstillväxten antas vara densamma.³⁵ BNP-tillväxten i löpande priser blir lägre än i huvudscenariot (se diagram 44).

Skillnaden i resursutnyttjande jämfört med huvudscenariot leder till att den offentliga konsumtionsandelen utgör en högre andel av BNP (se diagram 45).³⁶ I hållbarhetsberäkningarna antas att behovet av offentligt finansierade välfärdstjänster är betingat på den demografiska utvecklingen, vilket innebär att den offentliga konsumtionen är oberoende av BNP. Därför blir den offentliga konsumtionen som andel av BNP högre, vilket med antagandena i scenariot medför att hushållens konsumtion som andel av BNP blir lägre.³⁷

Den högre offentliga konsumtionsandelen bidrar till att även de kommunala investeringarna blir högre som andel av BNP, eftersom investeringarna i kommunsektorn utvecklas med den kommunala konsumtionen.³⁸ Samtidigt är transfereringarna lägre som andel av BNP jämfört med huvudscenariot. Den högre arbetslösheten innebär förvisso att de offentliga utgifterna för arbetslöshetsersättning blir något högre än i huvudscenariot.

³⁴ Se exempelvis Mitnik och Niu (1994).

³⁵ Avser reallön beräknad med KPIF. Reallön beräknad med KPI skiljer sig då ränteläget i scenariot ligger still vid noll under hela scenariot medan det stiger svagt i huvudscenariot.

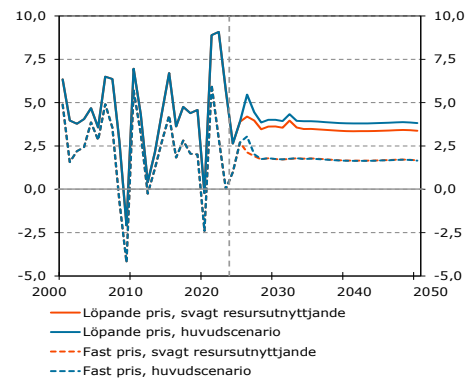
³⁶ Offentlig konsumtion växer dock långsammare i nominella termer eftersom priser och löner ökar långsammare än i huvudscenariot.

³⁷ Givet antaganden om att nettoexporten långsiktigt går mot omkring 1 procent av BNP, att kapitalstocken som andel av BNP är konstant och att investeringarna ges utav det, kommer hushållens konsumtionsandel att ändras när den offentliga konsumtionsandelen gör det.

³⁸ Statens investeringar antas däremot utvecklas i takt med BNP.

Diagram 44 BNP

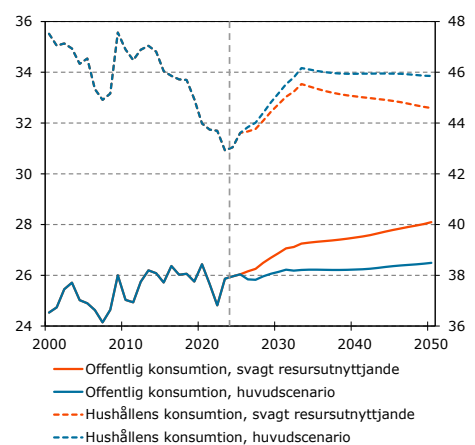
Procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 45 Offentlig och hushållens konsumtion

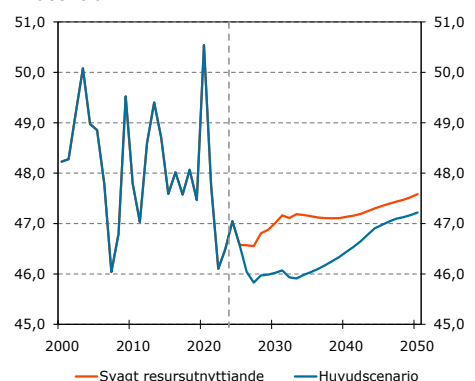
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 46 Primära utgifter

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Inkomstpensionerna ökar dock inte som i huvudscenariot, eftersom det svagare resursutnyttjandet, i kombination med det låga ränteläget, gör att ålderspensionssystemets tillgångar inte byggs upp. Därför blir inkomstpensionerna liksom de totala transfereringarna lägre som andel av BNP. Utvecklingen av de primära utgifterna sammantaget framgår i diagram 46.

Eftersom inkomstpension beskattas bidrar de lägre pensionerna till lägre skatteinkomster. Därtill är hushållens konsumtion lägre i scenariot vilket ger lägre momsintäkter jämfört med huvudscenariot. Sammantaget blir skattekvoten, liksom de primära inkomsterna, på sikt ungefär 1 procentenheter lägre som andel av BNP jämfört med huvudscenariot (se diagram 47). Det primära sparandet blir svagare till följd av både högre primära utgifter och lägre primära inkomster som andel av BNP (se diagram 48).

Det primära sparandet bidrar till att den finansiella nettoställningen minskar. Därtill är ränte-tillväxtdifferensen -4 procent under hela perioden, vilket också bidrar negativt till nettoställningen (se diagram 49). Detta bidrag avtar dock på sikt, trots att ränte-tillväxtdifferensen är oförändrad, vilket beror på att den finansiella nettoställningen blir successivt mindre. Eftersom den finansiella ställningen försämras minskar också den hämmande effekten av en negativ ränte-tillväxtdifferens.

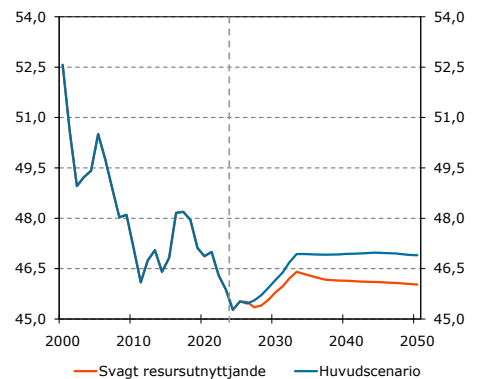
Bedömningen av hållbarheten

I de alternativscenarier som presenterats ovan är utvecklingen av de offentliga finanserna mindre positiv än i huvudscenariot. I scenarierna med en högre investeringsandel och svagare resursutnyttjande är det primära sparandet lägre än i huvudscenariot under hela perioden (se diagram 51). I scenariot med ett lägre ränteläge är det primära sparandet initialt sämre, men växer som andel av BNP och blir högre än i huvudscenariot från slutet av 2030-talet och framåt. Det finansiella sparandet är dock på en fortsatt lägre nivå till följd av att nettokapitalinkomsterna försämras i scenariot och blir ungefär 1 procentenheter som andel av BNP lägre än i huvudscenariot (se diagram 50).

Sparandet försämras särskilt i scenariot med ett svagare resursutnyttjande. Utvecklingen drivs av att den offentliga konsumtionsandelen blir, som mest, knappt 2 procentenheter högre som andel av BNP jämfört med huvudscenariot. Att den offentliga konsumtionsandelen ökar vid ett svagare resursutnyttjande beror på att den offentliga konsumtionen i hållbarhetsanalyserna framför allt beror på den demografiska utvecklingen. Nivån på BNP är dock lägre alla år i scenariot eftersom färre timmar arbetas jämfört med i huvudscenariot. Detta gör att de primära utgifterna som andel av BNP blir högre i relation till huvudscenariot (se diagram 46). Samtidigt är skattekvoten och de primära inkomsterna som andel av BNP lägre jämfört med huvudscenariot.

Diagram 47 Primära inkomster

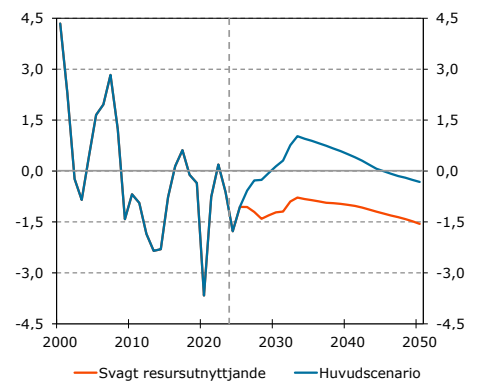
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 48 Primärt finansiellt sparande

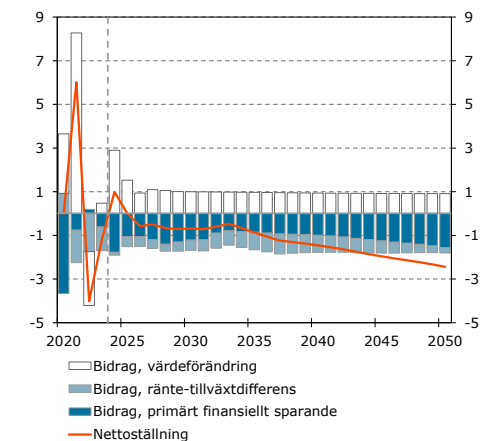
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 49 Bidrag till nettoställningens utveckling

Bidrag respektive årlig förändring av nettoställningen som andel av BNP

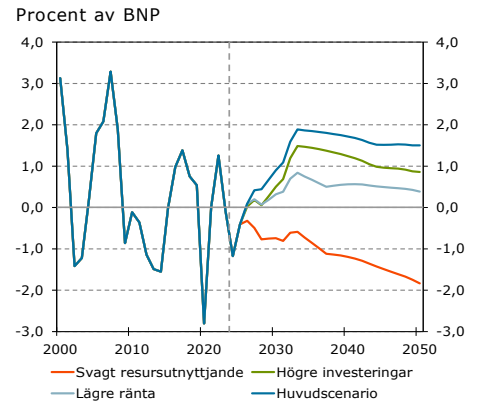

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

I scenariot med en högre investeringsandel är sparandet bara marginellt lägre än i huvudscenariot. I det scenariot stiger investeringsandelen respektive sjunker hushållens konsumtionsandel med 4 procent av BNP. Effekterna på skattekvoten är dock begränsade. Detta illustrerar att förändringen av resursutnyttjandet i beräkningarna fullt ut påverkar det finansiella sparandet i offentlig sektor genom effekterna på BNP, medan förändringen av skattebasernas relativa storlek bara delvis slår igenom på det finansiella sparandet genom effekterna på skattekvoten.

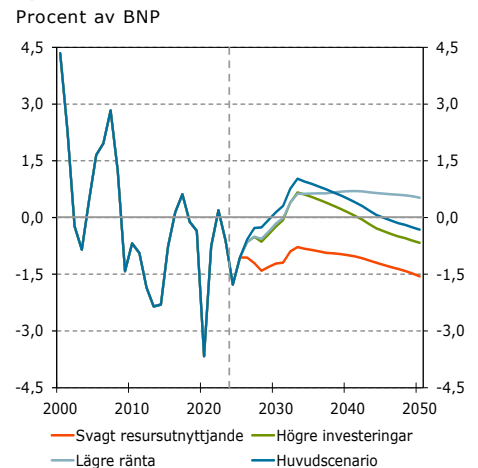
Den finansiella nettoställningen och Maastrichtskulden utvecklas mindre positivt i samtliga scenarier jämfört med huvudscenariot (se diagram 52 och diagram 53). I scenariot med ett lägre ränteläge är det primära sparandet positivt under större delen av perioden, men utvecklingen av nettoställningen hålls tillbaka av att ränte-tillväxtdifferensen är negativ. Utvecklingen med ett lägre ränteläge och med en högre investeringsandel är dock fortfarande god och både nettoställning och skuld förbättras i scenarierna jämfört med idag. Bedömningen av den offentliga finansiella hållbarheten påverkas inte heller i dessa scenarier. I scenariot med ett svagare resursutnyttjande försämras dock både nettoställningen och Maastrichtskulden. Det negativa primära sparandet, tillsammans med den negativa ränte-tillväxtdifferensen, får den finansiella nettoställningen att falla. I scenariot minskar nettoställningen relativt snabbt och Maastrichtskulden stiger i samma takt till knappt 70 procent av BNP 2050. Utvecklingen av de offentliga finanserna i scenariot bedöms därmed inte vara långsiktigt hållbar.

Diagram 50 Finansiellt sparande i offentlig sektor

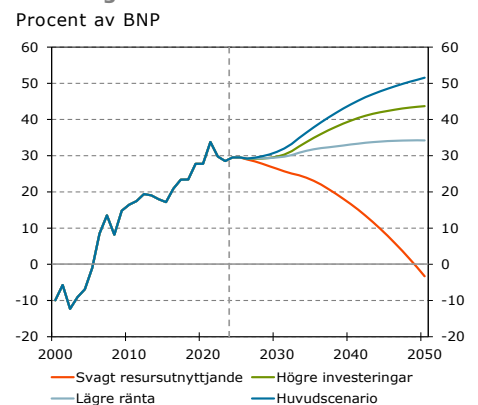
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 51 Primärt finansiellt sparande

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 52 Finansiell nettoställning i offentlig sektor

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 3 Makroekonomiska variabler i scenarierna

Procentuell förändring, procent av BNP i löpande pris respektive procentenheter, genomsnitt 2024–2050

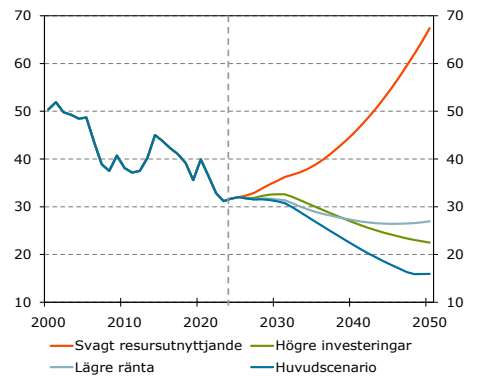
	Huvud-scenario	Lägre ränta	Högre investeringar	Svagt resurs-utnyttjande
Befolkning	0,4	0,4	0,4	0,4
Arbetskraft	0,4	0,4	0,4	0,4
Sysselsättning	0,5	0,5	0,5	0,4
Timlön	3,6	3,6	3,6	3,1
Lönesumma	4,0	4,0	4,0	3,6
KPI	2,1	2,0	2,1	1,5
BNP, fast pris ¹	1,8	1,8	1,8	1,7
Produktivitet ¹	1,3	1,3	1,3	1,3
Arbetade timmar	0,5	0,5	0,5	0,4
BNP fast pris per invånare ¹	1,4	1,4	1,4	1,3
BNP, löpande pris	3,9	3,9	3,9	3,5
BNP-deflator	2,1	2,1	2,1	1,7
Andel av BNP				
Hushållens konsumtion	45,5	45,5	41,9	44,7
Offentlig konsumtion	26,2	26,2	26,3	27,2
Investeringar	26,0	26,0	29,5	25,8
Ränta/avkastning				
Femårig statsobligation	3,1	0,5	3,1	0,5
Implicit skuldränta	2,8	0,9	2,8	0,8
Implicit tillgångsränta	3,4	0,8	3,4	0,7
Direktavkastning ²	2,8	1,0	2,8	1,0

¹ Kalenderkorrigerade värden. ² Exklusive värdeförändringar.

Källor: Macrobond, Riksbanken, SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 53 Maastrichtskulden

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Referenser

- Burnside, C. (2005), *Fiscal sustainability in theory and practice*, The World Bank, Washington, D.C.
- Finansdepartementet (2023), ”Översyn av nivån på målet för den offentliga sektorns finansiella sparande”, kommittédirektiv 2023:162.
- Johansson, P., L. Laun, M. Palme och H. Olofsdotter Stensöta (2018), ”Drivkrafter och möjligheter till ett förlängt arbetsliv”, SNS förlag, Stockholm.
- Konjunkturinstitutet (2013), ”Det svenska bytesförhållandets utveckling åren 1998–2012”, fördjupning i *Konjunkturläget* juni.
- Konjunkturinstitutet (2015), ”BNP kan tolkas på många olika sätt”, fördjupning i *Konjunkturläget* augusti.
- Konjunkturinstitutet (2019), ”Hållbarhetsrapport 2019 för de offentliga finanserna”, Specialstudie 2019:2.
- Konjunkturinstitutet (2020), ”Hållbarhetsrapport 2020 för de offentliga finanserna”, Specialstudie 2020:5.
- Konjunkturinstitutet (2021), *Lönebildningsrapporten 2021*.
- Konjunkturinstitutet (2022), ”Hållbarhetsrapport 2022 för de offentliga finanserna”, Specialstudie 2022:2.
- Konjunkturinstitutet (2023a), *Konjunkturläget* december.
- Konjunkturinstitutet (2023b), ”Utrikes föddas uppåtgående sysselsättning: Hur mycket förklaras av demografi?”, Specialstudie.
- Konjunkturinstitutet (2023c), ”Härledning av uttryck för utvecklingen av offentlig sektors finansiella nettoskuld”, pm, Konjunkturinstitutet.
- Laun, T. (2021), ”Arbetsutbudseffekter av höjda åldersgränser i pensionssystemet”, *KI-kommentar*, Konjunkturinstitutet.
- Lindgren, B. (2016), ”The rise in life expectancy, health trends among the elderly, and the demand for health and social care”, Working Paper No. 142, Konjunkturinstitutet.
- Mittnik, S. och Niu, Z. (1994), ”Asymmetries in business cycles: Econometric techniques and empirical evidence” i W. Semmler (ed.), *Business cycles: Theory and empirical methods*, Recent Economic Thought Series, vol 41. Springer, Dordrecht
- Nelson, C. och Siegel, A.F. (1987), ”Parsimonious Modeling of Yield Curves”, *The Journal of Business*, 1987, sid. 473-89.
- Pensionsmyndigheten (2020a), ”Pensionsmodellen”, www.pensionsmyndigheten.se.
- Pensionsmyndigheten (2020b) ”Balanseringen i pensionssystemet”, www.pensionsmyndigheten.se.

- SCB (2023), "Sveriges framtida befolkning 2023–2070", Demografiska rapporter 2023:2.
- Socialdepartementet (2017), "Pensionsgruppens överenskommelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner", Pensionsgruppen.
- SOU 2004:105, Utdelning av överskott i inkomstpensionssystemet, betänkande av UTÖ-utredningen.
- SOU 2023:87 "Nytt ramverk för finanspolitiken", bilaga till Långtidsutredningen 2023.
- Svensson, L.E.O., (1994), "Estimating and interpreting forward interest rates: Sweden 1992-1994", Working Paper No. 4871, september 1994, National Bureau of Economic Research.

Bilaga 1 Makroekonomiska antaganden i huvudscenariot

I ett medelfristigt perspektiv, till och med 2033, baseras utvecklingen för makroekonomin och arbetsmarknaden på Konjunkturinstitutets prognos och medelfristiga scenario från Konjunkturläget december 2023. Därefter görs framskrivningar med hjälp av Konjunkturinstitutets långsiktiga modeller, baserade på ett antal grundläggande antaganden. I denna bilaga beskrivs de makroekonomiska antaganden som hållbarhetsberäkningarna baseras på.

SCB:s befolkningsframskrivning ligger till grund för framskrivningen av olika arbetsmarknadsvariabler tillsammans med AKU-data på 2022 års nivå.³⁹ Dessa arbetsmarknadsvariabler påverkas av förändringar i sammansättningen av befolkningen i termer av kön, ålder och födelseort på grupperad nivå. Olika grupper av befolkningen skiljer sig åt i olika avseenden, till exempel hur stor andel som deltar i arbetskraften, hur stor andel som är sysselsatt och hur hög medelarbetsstunden i genomsnitt är för de sysselsatta. I modellframskrivningen antas dessa skillnader bestå och scenariot baseras på lång sikt på i stora drag renodlade demografiska framskrivningar. Ett viktigt undantag är dock att åldern när individer i genomsnitt lämnar arbetsmarknaden antas öka. Det beror på att medellivslängden och åldersgränserna i pensionssystemet stiger över tid, och utträdesåldern antas därför öka successivt.

De beräknade arbetsmarknadsvariablerna används tillsammans med några grundläggande makroekonomiska antaganden i en modell för att beräkna inbördes konsistenta framskrivningar av flera ekonomiska variabler.⁴⁰ Produktionen bestäms av den demografiskt betingade utvecklingen av antalet arbetade timmar samt antaganden om produktivitetens utvecklingen. Offentlig konsumtion utvecklas så att de offentliga tjänsternas omfattning bibehålls på dagens nivå, vilket innebär en oförändrad personaltäthet. Offentlig konsumtion och investeringar beskrivs närmare i bilaga 2.

UTBUDET BESTÄMMER BNP-TILLVÄXTEN

Sverige befinner sig 2024 i en lågkonjunktur. Framöver återgår resursutnyttjandet mot normala nivåer och antas bli balanserat under 2026. Beräkningarna bygger på antagandet att ekonomin utvecklas i takt med den potentiella tillväxten. Konjunkturcykler och oväntade händelser kommer även i framtiden skapa variation i resursutnyttjande. Men denna variation är i det närmaste

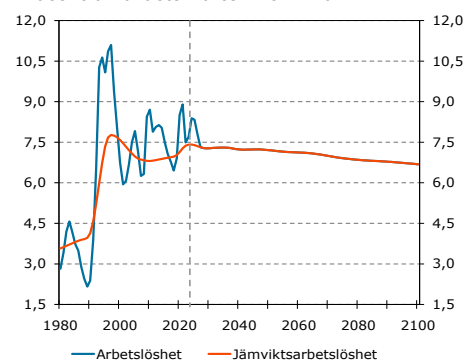
³⁹ KAMEL, modellen för demografisk framskrivning av arbetsmarknadsvariabler, används för att beräkna arbetskraftsutbudet med utgångspunkt i SCB:s befolkningsprognos.

⁴⁰ Det långsiktiga analysverktyget KAVEL används för den makroekonomiska framskrivningen.

Grundläggande antaganden för den realekonomiska utvecklingen

- Den trendmässiga utvecklingen utan konjunkturell variation är utgångspunkten.
- BNP-utvecklingen ges av utbudsfaktorernas utveckling: arbetskraft och produktivitet.
- SCB:s befolkningsframskrivning kombinerad med ett antagande om ett ökat arbetskraftsdeltagande bestämmer arbetskraftstillväxten.
- Produktiviteten stiger med i genomsnitt 1,3 procent per år i ekonomin som helhet från och med slutet på 2020-talet.
- Hushållens konsumtionsvolym per capita ökar med knappt 1,4 procent per år i huvudscenariot.
- Importinnehållet i användningen beräknat i löpande priser är konstant.
- KPIF ökar med 2 procent per år.

Diagram 54 Arbetslöshet
Procent av arbetskraften 15–74 år

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

omöjlig att förutspå och scenariot ska ses som en beskrivning av den trendmässiga utvecklingen över tid.⁴¹

Arbetslösheten antas på några års sikt konvergera mot jämviktsarbetslösheten (se diagram 54).⁴² Bortom 2033 görs en framskrivning av arbetslöshetens nivå baserad på den demografiska utvecklingen. Mot slutet av århundradet sjunker arbetslösheten långsamt ner mot 6,3 procent.

STIGANDE MEDELLIVSLÄNGD TALAR FÖR FÖRLÄNGT ARBETSLIV

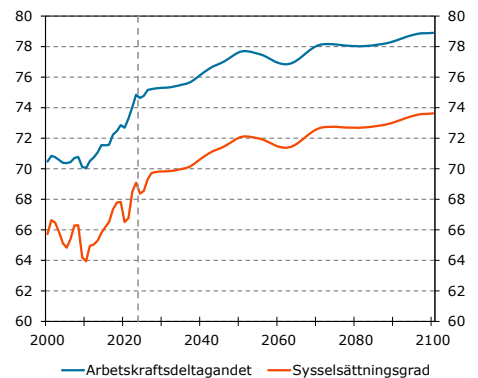
I scenariot stiger såväl sysselsättningsgraden som arbetskraftsdeltagandet i åldersgruppen 15–74 år (se diagram 55). Detta förklarar främst av antagandet om ett ökat arbetskraftsdeltagande bland äldre (se diagram 56). Arbetslivet antas förlängas i takt med att medellivslängden ökar. År 2020 var den förväntade återstående livslängden för 65-åriga kvinnor 21,5 år, och för män nästan 19 år. I SCB:s befolkningsframskrivning ökar den till ungefär 24,5 respektive knappt 23 år till 2050. Ökningen väntas fortsätta även därefter, med motsvarande 3,5 år fram till 2100. I huvudscenariot antas att den stigande medellivslängden delvis sker i form av fler friska, aktiva år.⁴³ Detta antas resultera i ett förlängt arbetsliv, dock i avtagande utsträckning. Fram till 2050 antas förlängningen av arbetslivet ske i samma utsträckning som medellivslängdsökningen, vilket är i linje med de senaste 20 årens utveckling. Efter 2050 är motsvarande ökning två tredjedelar av den ökade medellivslängden.

Antagandet om ett förlängt arbetsliv bedöms vara förenligt med effekterna av det nuvarande pensionssystemet och Pensionsgruppens överenskommelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner från 2017 (se marginalrutan ”Delningstalets betydelse för arbetskraftsdeltagandet bland äldre”).⁴⁴ Antalet pensionärer som andel av befolkningen ökar i huvudscenariot, men ökningen är mindre jämfört med om arbetsmarknadsbeteendet hade förblivit oförändrat.⁴⁵

Antalet arbetade timmar ökar långsammare fram till 2050 jämfört med perioden 1993–2023 (se tabell 4). Det förklaras framför allt av att befolkningen i arbetsför ålder växer långsammare än tidigare.

Diagram 55 Arbetskraftsdeltagande och sysselsättningsgrad

Procent av befolkningen 15–74 år

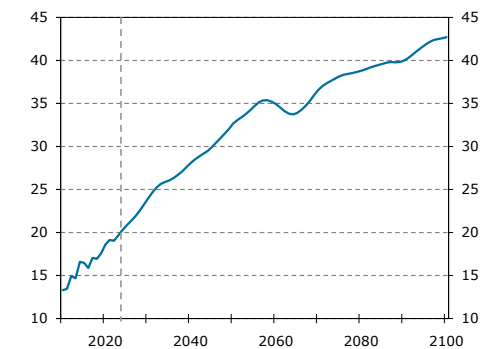

Anm. Metodändringar 2021 medför ett tidsseriebrott det året.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 56 Sysselsättningsgrad bland 65–74-åringar

Procent av befolkningen i samma ålderskategori

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Delningstalets betydelse för arbetskraftsdeltagandet bland äldre

I det allmänna pensionssystemet finns ett delningstal som avgör storleken på den månatliga pensionen i förhållande till de intjänade pensionsrätterna vid pensionering. När medellivslängden stiger så stiger den förväntade tiden pensionärerna uppbär pension. Delningstalet justeras efter den förväntade livslängden så att de totala förväntade utbetalningarna motsvarar summan av de intjänade pensionsrätterna. Det i sin tur innebär att senare födda generationer får en lägre pensionsutbetalning än tidigare födda om de börjar ta ut ålderspension vid samma ålder som tidigare generationer och om de även i övrigt är lika. En lägre pension gör att de senare födda individerna väljer att stanna längre i arbetslivet via den så kallade inkomsteffekten.

⁴¹ Om det visar sig att det i framtiden blir fler och djupare lågkonjunkturer än högkonjunkturer (som varit fallet historiskt) kommer det att leda till en sämre utveckling av makroekonomin än vad som redovisas i huvudscenariot.

⁴² Se Konjunkturinstitutet (2021) för en beskrivning av grunderna för bedömningen av jämviktsarbetslöshetens nivå till 2030.

⁴³ Fram till 2100 antas att fem av total sju år längre förväntad livslängd utgörs av friska år. Detta antagande speglar de senaste decenniernas utveckling och är i linje med litteratur inom området, se Lindgren (2016).

⁴⁴ Se Socialdepartementet (2017).

⁴⁵ I Pensionsmodellen bestäms utträdesåldern från arbetskraften av pensionsålderna i ålderspensionssystemet. Se Pensionsmyndigheten (2020).

Tabell 4 Makroekonomiska variabler

Genomsnittlig procentuell förändring om inget annat anges

	1993–2023	2024–2050	2051–2100
Befolkning	0,6	0,4	0,3
Arbetskraft	0,8	0,4	0,3
Sysselsättning	0,9	0,5	0,3
Arbetade timmar	0,9	0,5	0,3
Timlön	3,4	3,6	3,5
Lönesumma	4,5	4,1	3,8
KPI	1,7	2,1	2,0
Produktivitet ¹	1,6	1,3	1,3
BNP, fast pris ¹	2,5	1,8	1,6
BNP fast pris per invånare ¹	1,8	1,4	1,2
BNP, löpande pris	4,6	4,0	3,8
BNP-deflator	2,1	2,1	2,1

¹ Kalenderkorrigerade värden.

Källor: Macrobond, Riksbanken, SCB och Konjunkturinstitutet.

PRODUKTIVITETEN STIGER LÅNGSAMMARE ÄN HISTORISKT

I framskrivningarna antas att produktivitetstillväxten i ekonomin som helhet blir 1,3 procent per år från och med slutet på 2020-talet. Det är en långsammare ökning än den genomsnittliga tillväxten från 1993 till 2023 (se diagram 57 och tabell 4). Tillsammans med ökningen i antalet arbetade timmar ger detta en årlig BNP-tillväxt som varierar mellan 1,4 och 1,7 procent per år.

Om efterfrågans sammansättning förändras över tid kan det ge upphov till variationer i produktivitetstillväxten. Det kan uppstå om försörjningsbalansens sammansättning förändras så att produktionssidan i ekonomin förändras. De olika delarna av efterfrågan innehåller olika sammansättning av varor och tjänster från branscher med olika hög produktivitetstillväxt.

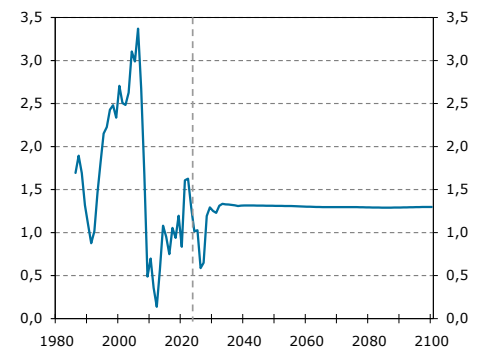
HUSHÅLLENS KONSUMTION STYRS AV BEFOLKNINGSUTVECKLINGEN

Utvecklingen av den offentliga konsumtionen bestäms av antagandet om bibehållen omfattning och den demografiska utvecklingen, och beskrivs närmare i bilaga 2.

Investeringarna i ekonomin skrivs fram i en sådan takt att kapitalstocken i löpande priser utgör en konstant andel av BNP efter 2033 (se diagram 58) och att investeringarnas andel av BNP bibehålls på dagens nivå (se diagram 59). Detta implicerar en deprecieringstakt på 4,5 procent, vilket är lägre än vad den varit historiskt.⁴⁶ Det innebär att investeringarnas andel av BNP kvarstår på den relativt höga nivån som varit de senaste åren.

⁴⁶ Deprecieringen har de senaste tio åren varit knappt 5,3 procent.**Diagram 57 Produktivitetsutveckling i hela ekonomin**

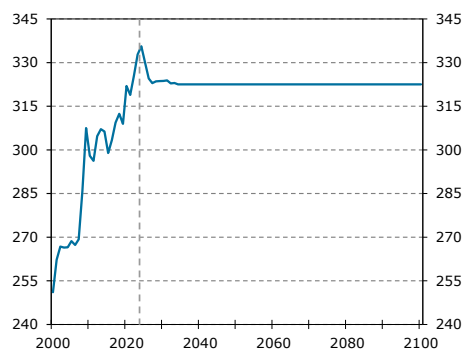
Procentuell förändring, 5-års glidande medelvärde, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 58 Kapitalstock

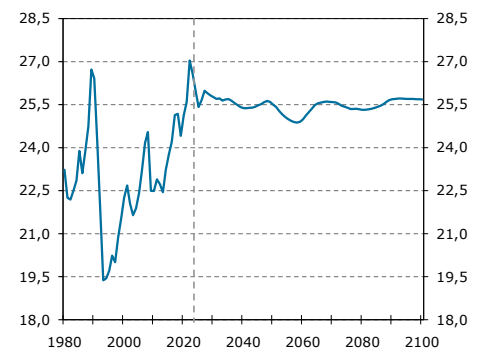
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 59 Fasta bruttoinvesteringar

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Importinnehållet i användningen antas förbli konstant i löpande priser, vilket innebär att importen förblir ungefär konstant även som andel av BNP (se diagram 60). Nettoexporten antas på sikt falla till 1 procent av BNP (se diagram 61), vilket bestämmer exportens utveckling.

Hushållens konsumtion i fasta priser ges residualt av övriga delar av försörjningsbalansen. Utvecklingen som ges är i linje med befolkningstillväxten, plus en ökningstakt på knappt 1,4 procent per år, vilket är något lägre än den historiska tillväxten i hushållens konsumtion per invånare (se diagram 62).

I scenarier där den offentliga konsumtionen är lägre eller högre än huvudscenariot antas att hushållens och den offentliga konsumtionen är substitut och att den totala konsumtionen som andel av BNP är densamma.

Tabell 5 Andelar av total slutlig användning och BNP i huvudscenariot

Procent, löpande priser, genomsnitt över perioden

	1993– 2023	2024– 2050	2051– 2100
Andel av total slutlig användning			
Hushållens konsumtion	33,6	31,1	31,6
Offentlig konsumtion	18,5	17,9	18,6
Investeringar	16,7	17,8	17,6
Export	31,2	33,2	32,1
Import	27,7	31,6	31,4
Andel av BNP			
Lönesumma	38,7	38,9	39,0
Nettoexport	4,8	2,3	1,1

Anm. Investeringar avser totalen av både lagerinvesteringar och fasta bruttoinvesteringar. Total slutlig användning är summan av konsumtion, investeringar och export.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

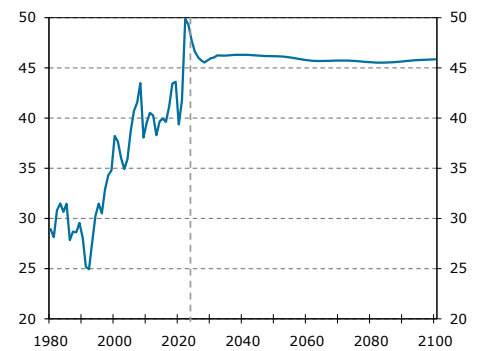
ANTAGANDEN OM PRISUTVECKLINGEN UTGÅR FRÅN INFLATIONSMÅL OCH RELATIV PRODUKTIVITETSTILLVÄXT

KPIF-inflationen antas på sikt bli 2 procent per år, i linje med inflationsmålet. Ränthöjningar i början av framskrivningsperioden medför att KPI initialt ökar snabbare än 2 procent.

Prisutvecklingen för investeringar och export beror på den allmänna prisnivån och skillnader i produktivitetstillväxten i de olika branscher som producerar de varor och tjänster som ingår i användningen. Därtill påverkas prisutvecklingen av investeringsvaror och export av hur importpriserna utvecklas. Importpriserna antas bli högre än sitt historiska genomsnitt, se rutan ”Högre importpriser framöver”. Det innebär i sin tur att relativprisutvecklingen på export och import (bytesförhållandet) utvecklas i takt med det historiska genomsnittet i scenariot, $-0,3$ procent (se diagram 63). Bytesförhållandet försämras därmed,

Diagram 60 Import

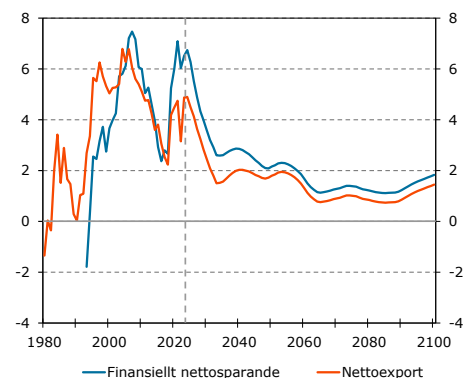
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 61 Finansiellt sparande gentemot omvärlden

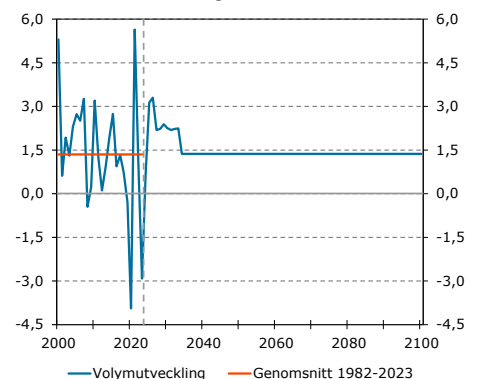
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 62 Hushållens konsumtion per invånare

Procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

vilket implicerar att levnadsstandarden, mätt som hushållens köpkraft, blir något lägre än utvecklingen i BNP per invånare.⁴⁷ Prisutvecklingen antas på sikt bli i linje med genomsnitten 1993–2023 (se tabell 6), vilket är högre än vad den varit mellan 1993 och 2019, före den höga inflationen.

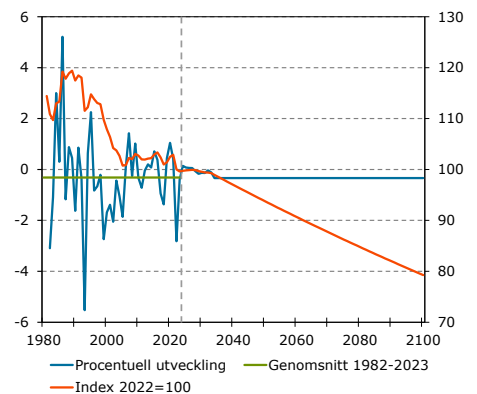
Deflatorn för offentlig konsumtion beror på antagandena om löneutvecklingen och KPIF-inflationen. Antagandena resulterar i att deflatorn för offentlig konsumtion i framskrivningarna ökar ungefär i takt med utvecklingen de senaste 30 åren (se diagram 64 och tabell 6).

Högre importpriser framöver

De stigande importpriser som ses i scenariot kan relateras till den energi- och oljeprisuppgång som setts i närtid. Denna uppgång speglar både kortsiktiga effekter av Rysslands invasion av Ukraina, men också mer långsiktiga prisjusteringar för framtida klimatomställning och anpassning och en övergång till ett mer energieffektivt samhälle. Stigande oljepriser förklarar en stor del av försvagningen av bytesförhållandet mellan 1998 och 2005,⁴⁸ och en liknande, men inte lika dramatisk utveckling ges i scenariot (se diagram 63). Importpriserna antas, givet inflationsmålet, produktivitet utveckling och importinnehållet i produktionen, vara förenliga med en långsiktig tillväxt av förädlingsvärdet per arbetad timme i löpande pris på 3,5 procent per år. Detta medför en strukturell arbetskostnad på 3,5 procent per år.

Diagram 63 Bytesförhållandet

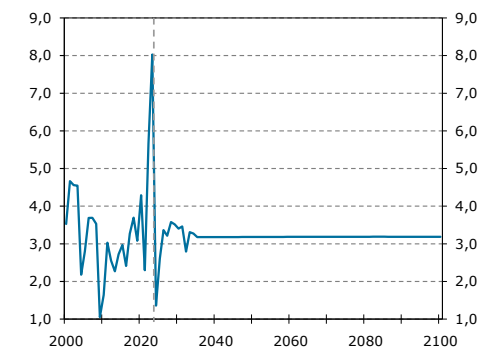
Procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 64 Deflator offentlig konsumtion

Procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁴⁷ Se vidare diskussion i Konjunkturinstitutet (2015).

⁴⁸ Se Konjunkturinstitutet (2013).

Tabell 6 Användning och import i huvudscenariot

Genomsnittlig procentuell förändring

	1993–2023	2024–2050	2051–2100
Fasta priser			
Hushållens konsumtion	2,2	2,2	1,7
Offentlig konsumtion	0,9	0,8	0,6
Investeringar	3,6	2,1	1,8
Export	5,1	2,5	2,1
Import	4,7	2,4	1,8
Löpande priser			
Hushållens konsumtion	4,0	4,2	3,7
Offentlig konsumtion	4,4	4,1	3,8
Investeringar	5,7	3,9	3,8
Export	6,6	3,6	3,7
Import	6,6	3,8	3,7
Deflater			
Hushållens konsumtion	1,8	2,0	2,0
Offentlig konsumtion	3,4	3,2	3,2
Investeringar	2,0	1,8	1,9
Export	1,5	1,1	1,6
Import	1,9	1,4	1,9

Anm. Investeringar avser totalen av både lagerinvesteringar och fasta bruttoinvesteringar.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

RÄNTOR OCH AVKASTNINGAR NÅR JÄMVIKT PÅ LÅNG SIKT

Fram till 2033 bygger utvecklingen av räntor och avkastningar på Konjunkturinstitutets medelfristiga scenario. Därefter går marknadsräntor, impliciträntor på räntebärande tillgångar och skulder samt avkastningar på icke-räntebärande tillgångar mot en jämviktsnivå som nås 2050. Jämviktsnivån bestäms utifrån förväntningar om den framtida korta räntan, baserade på den förväntade framtida avkastningen på amerikanska 30-åriga statsobligationer.⁴⁹ Nivån på jämviktsläget sammanfaller ungefär med den nominella BNP-tillväxten, det vill säga att den tillväxtjusterade räntan (ränte-tillväxtdifferensen) är omkring noll. I scenariot antas att det inte finns någon växelkurseffekt och därmed ingen differens mellan den svenska korta räntan och en global kort jämviktsränta.

De nominella räntorna på statsskuldväxlar och statsobligationer ökar gradvis från historiskt sett låga nivåer i utgångsläget. Beroende på löptid antas olika marknadsräntor nå sina långsiktiga jämviktsnivåer på mellan 3,7 och 4,3 procent 2050 och är därefter konstanta. Normalt kan ett lands finansiella ställning antas påverka den räntesats till vilken den offentliga sektorn kan

⁴⁹ Utifrån metoden i Nelson och Siegel (1987) och Svensson (1994).

låna. Goda offentliga finanser med årliga överskott och låg skuldsättning belönas med en låg räntesats på kapitalmarknaden. I beräkningarna i denna rapport bortses från detta samband. Således utvecklas räntesatserna oberoende av den offentliga sektorns finansiella ställning.

Bilaga 2 Offentligfinansiella antaganden i huvudscenariot

I denna bilaga beskrivs de offentligfinansiella antaganden som hållbarhetsberäkningarna baseras på, inklusive utvecklingen av offentlig konsumtion och investeringar. En grundläggande utgångspunkt i huvudscenariot är att de offentliga utgifternas omfattning bibehålls. Utgångspunkten motsvaras av ett antal specifika antaganden avseende konsumtion och transfereringar:

- **Individuell konsumtion:** Den offentliga sektorn antas upprätthålla servicenivån per brukare i de individuella välfärdstjänsterna. Exempelvis antas oförändrad personaltäthet inom förskola, skola och äldreomsorg. Sysselsättningen förändras därmed med de demografiska behoven.
- **Kollektiv konsumtion:** Offentlig konsumtion av kollektiva tjänster, som försvar, rättsväsende och miljövard, följer utvecklingen av befolkningen i sin helhet. Med andra ord antas antalet sysselsatta som producerar den kollektiva konsumtionen öka i samma takt som befolkningen som helhet.
- **Transfereringar:** Ersättningsnivån i transfereringar från stat och kommun till hushållen (exklusive inkomstpensioner) hålls konstant i förhållande till den genomsnittliga timlönen. Exempelvis antas att ersättningarna i a-kassa och barnbidragen per bidragstagare höjs i samma takt som timlönen i ekonomin stiger. Den fördelningspolitiska inriktningen antas vara oförändrad. Se även marginalrutan ”Övergripande offentligfinansiella antaganden”.

Dessa antaganden innebär att de offentliga utgifterna ökar över tid på ett sätt som förutsätter aktiva politiska beslut om nya utgiftsåtgärder. De offentliga primära inkomsterna antas däremot utvecklas i enlighet med nuvarande beslutade och aviserade skatteregler.

De antaganden som görs är beräkningsmässiga och ska inte ses som rekommendationer för den framtida politiken. De framräknade utvecklingsbanorna av de offentliga finanserna ska ses som en konsekvensanalys och inte som en prognos för den offentliga sektorns framtida omfattning.

OFÖRÄNDRAD PERSONALTÄTHET I DE OFFENTLIGA TJÄNSTERNA

Konjunkturinstitutet utgår ifrån antagandet om att personaltätheten i välfärdstjänsterna är oförändrad över tid. Beräkningsmässigt innebär det att antalet arbetade timmar och sysselsatta i verksamheter med individuell konsumtion skrivs fram med en modell som baseras på den demografiska utvecklingen i olika åldersgrupper och dessa gruppers genomsnittliga efterfrågan på respektive välfärdstjänst (se marginalrutan ”Individuella och kollektiva tjänster”). Detta motsvarar att antalet sysselsatta per

Övergripande offentligfinansiella antaganden

- Utgångspunkten för framskrivningen av offentliga utgifter är utgifterna som gäller för budgetåret 2024.
- Transfereringar till hushåll (exklusive pensioner) utvecklas i takt med lönerna.
- Antalet arbetade timmar i offentlig produktion följer det demografiska behovet så att personaltätheten bibehålls.
- Kostnadsandelarna för förbrukning, kapitalförslitning och löner är konstanta i offentlig produktion.
- Lönesummans utveckling bestämmer därmed kostnadsutvecklingen för övriga poster i konsumtionen.
- Kostnadsandelarna för sociala naturaförmåner och egen produktion i offentlig konsumtion är också konstanta.
- Skillnader i prisutvecklingen på varor och tjänster relativt löner innebär att det uppstår en standardhöjning i förbrukningen.
- Kommunala investeringar följer kommunal konsumtion i löpande priser.
- Statliga investeringar följer BNP i löpande priser.
- Skattereglerna för budgetåret 2024 gäller oförändrade i framskrivningen.

Individuella och kollektiva tjänster

Offentlig konsumtion delas i nationalräkenskaperna in i olika ändamål enligt nomenklaturen COFOG (Classification of functions of government). De olika ändamålen kan grupperas i individuella tjänster, som är sådana som efterfrågas och konsumeras av en enskild individ, och kollektiva tjänster, som tillhandahålls samtidigt till alla individer. Exempel på individuella tjänster är utbildning, sjukvård, äldreomsorg och personlig assistans. Ungefär 75 procent av all offentlig konsumtion är klassificerad som individuell, och huvuddelen återfinns i kommunsektorn. Exempel på kollektiva tjänster är försvar, räddningstjänst och rättsväsende, underhåll av vägar och järnvägar samt forskning och utveckling. Ungefär 25 procent av all offentlig konsumtion är kollektiv, och huvuddelen av denna återfinns i staten.

Konjunkturinstitutet skriver fram konsumtionen (uppdelat i förbrukning, sociala naturaförmåner, lönekostnader och kapitalkostnader) samt antalet sysselsatta och arbetade timmar i 64 olika COFOG-grupper som summerar till total offentlig konsumtion. Av dessa ingår 24 i den statliga, 25 i den kommunala, och 15 i den regionala konsumtionen.

brukare är konstant över tiden. Det är framför allt barn och äldre i befolkningen som efterfrågar individuella välfärdstjänster. Barn och unga konsumerar i huvudsak utbildning (förskola, skola, högskola) medan äldre främst konsumerar äldreomsorg samt hälso- och sjukvård. I verksamheter med kollektiv konsumtion, som försvar, polis och räddningstjänst, skrivs arbetade timmar och sysselsättning fram med den totala befolkningsutvecklingen. Det ger en oförändrad ”personaltäthet” även för dessa tjänster eftersom befolkningen som helhet kan anses vara brukare av tjänsten. Lönerna i de offentliga verksamheterna antas öka i samma takt som i näringslivet.

Utöver oförändrad personaltäthet antas att utgifterna för löner, insatsvaror och kapitalförslitning utgör konstanta kostnadsandelar i produktionen av respektive välfärdstjänst. Detta tillåter att standarden på de varor och tjänster som ingår i förbrukningen ökar över tid i takt med den allmänna teknikutvecklingen (se marginalrutan ”Vad menas med standardhöjningen i förbrukningen?”). En del av den offentliga sektorns välfärdstjänster produceras av privata aktörer, såsom friskolor eller privatägda äldreboenden. Andelen verksamhet som köps in från näringslivet antas vara konstant i förhållande till den egna produktionskostnaden, liksom den andel av den egna verksamheten som finansieras med avgifter.

I framskrivningen av de offentliga välfärdstjänsterna blir tillväxten i arbetsproduktivitet nära noll (se rutan ”Produktivitetstillväxt i framskrivningen av offentliga välfärdstjänster”). Det betyder att det offentliga förädlingsvärdet (bruttoproduktion minus förbrukning) nära följer utvecklingen av arbetade timmar. Detta gäller även implicit för de tjänster som produceras i näringslivet.

Produktivitetstillväxt i framskrivningen av offentliga välfärdstjänster

I modellframskrivningen är produktivitetstillväxten i den offentliga produktionen en sammanvägning av förädlingsvärden och arbetade timmar i respektive välfärdstjänst (COFOG). I nationalräkenskaperna beräknas förädlingsvärdet som bruttoproduktion minus förbrukning, båda räknat i fasta priser. Produktivitet är förädlingsvärde dividerat med antal arbetade timmar. Detta produktivitetsmått är ett ofullständigt mått på den faktiska kvaliteten på den offentliga sektorns produktion. I synnerhet gäller detta när produktionen beräknas med kostnadsmetoden (förädlingsvärdet ökar i takt med arbetade timmar och kapitalförslitning) eftersom produktivitetstillväxten då definitionsmässigt är nära noll. När volymmetoden (förädlingsvärdet ökar i takt med volymen utförd tjänst, till exempel antal elever i skolan, justerad för förbrukningsvolymen) används finns möjlighet att väga in kvalitetsindex i framtagandet av statistiken, men eftersom det är mycket svårt att mäta kvalitet på ett säkert sätt görs detta i liten utsträckning. För åren 2000–

Vad menas med standardhöjningen i förbrukningen?

I framskrivningen antas att kostnadsandelarna för förbrukning, löner och kapital i offentlig konsumtion och produktion är konstanta över tiden. Priserna på förbrukning ökar normalt långsammare än lönerna. Antagandet om konstanta kostnadsandelar medför därför att förbrukningen i volym ökar snabbare än arbetade timmar. Därmed sker en trendmässig standardhöjning i förbrukningen till följd av att mer och/eller bättre förbrukningsvaror (och tjänster) per arbetad timme antas införskaffas över tid. Detta kan ses som en effekt av att den tekniska utvecklingen höjer kvaliteten på de förbrukade varor (och tjänster) som används i produktionen av välfärdstjänsterna.

Standardhöjningens storlek beror på produktivitetstillväxten i ekonomin som helhet på längre sikt, eftersom den i sin tur påverkar hur hög real-lönetillväxten blir. En högre reallönetillväxt innebär att lönerna stiger snabbare än priserna på förbrukning. Detta ger i sin tur en snabbare standardhöjning under antagandet om konstanta kostnadsandelar.

För den offentliga sektorn som helhet är standardhöjningen i huvudscenariot beräknad till 0,3 procent per år. Denna resulterar i motsvarande skillnad i procentuell utveckling mellan konsumtionsvolymen och arbetade timmar i offentlig sektor.

2019 har produktivitetstillväxten i offentlig sektor igenomsnitt varit $-0,1$ procent per år, enligt nationalräkenskaperna.

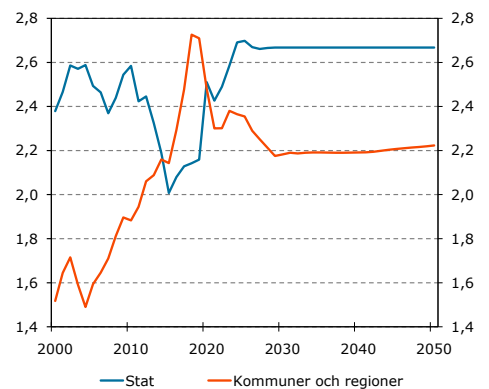
Hur bestäms då produktivitetstillväxten i framskrivningen? Det beror på vilken beräkningsmetod som används, vilket skiljer sig åt mellan olika välfärdstjänster. Med volymmetoden (de flesta individuella tjänster) beräknas bruttoproduktionens volymtillväxt med volymindex. Vid antagande om oförändrad personaltäthet utvecklas arbetade timmar i takt med volymindex i modellen. Produktiviteten påverkas då av förhållandet mellan arbetade timmar och förbrukningsvolymen. Om förbrukningsvolymen ökar snabbare än arbetade timmar (vilket sker i modellen när förbrukningspriserna ökar långsammare än lönerna), ökar förädlingsvärdet långsammare än arbetade timmar och produktivitetstillväxten blir negativ.

Med kostnadsmetoden (kollektiva tjänster och vissa individuella tjänster) utgörs förädlingsvärdet av summan av lön, förbrukning och kapitalförslitning, med avdrag för lönesubventioner, allt beräknat i fasta priser. Löner i fasta priser ökar i takt med arbetade timmar. Produktiviteten påverkas då av förhållandet mellan arbetade timmar och kapitalförslitningens volymtillväxt. Om kapitalförslitningen växer snabbare än arbetade timmar i volym (vilket sker när kapitalpriserna ökar långsammare än lönerna), ökar förädlingsvärdet snabbare än arbetade timmar och produktivitetstillväxten blir positiv.

Normalt ökar både förbrukningspriser och kapitalpriser långsammare än lönerna, vilket även sker i framskrivningen. Eftersom produktivitetstillväxten vid denna pris-lönerelation blir antingen positiv eller negativ beroende på beräkningsmetod blir den sammanvägda produktivitetstillväxten i offentlig sektor nettoeffekten av dessa. I framskrivningen i huvudscenariot ligger den uppmätta produktivitetstillväxten mellan $-0,1$ och 0 under hela framskrivningsperioden. Resultatet påverkas främst av antagandena om konstanta budgetandelar samt prisutvecklingen i modellens olika delar.

Diagram 65 Fasta bruttoinvesteringar i löpande pris

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

OFFENTLIGA INVESTERINGAR FÖLJER DEMOGRAFI OCH BNP

Kommunala investeringar i löpande pris utvecklas i takt med kommunal konsumtion i löpande pris och följer därmed ungefär den demografiska utvecklingen. Även kommunala investeringar och kapitalstock anpassas därmed efter de demografiska behoven. Statliga investeringar i löpande pris, som framför allt består av investeringar i infrastruktur och försvar, har en svagare koppling till den demografiska utvecklingen och antas därför utvecklas i takt med BNP i löpande pris (se diagram 65).

BIBEHÅLLEN ERSÄTTNINGSGRAD I TRANSFERERINGARNA TILL HUSHÅLL

I beräkningarna bibehålls ersättningsgraden i transfereringarna till hushållen (exklusive inkomstpensionen) i förhållande till lönerna. Detta sker genom att ersättningsnivån per bidragstagare i de olika transfereringssystemen skrivs fram med den genomsnittliga löneutvecklingen. Lönesumman utvecklas i takt med BNP i löpande pris eftersom vinstandelen i ekonomin antas vara konstant. Transfereringarnas andel av BNP varierar därför bara marginellt under scenarioperioden och beror främst på variationen i demografin, det vill säga, hur antalet individer berättigade till transfereringar varierar i förhållande till antalet sysselsatta.

Transfereringar till företag och utlandet följer BNP i löpande priser (se diagram 66).

INKOMSTPENSIONER STABILISERAS SOM ANDEL AV BNP

Inkomstpensioner skrivs inte fram på samma sätt som övriga transfereringar. Pensionerna (exklusive premiepension, garantipension och tjänstepensioner) skrivs fram med stöd av Pensionsmyndighetens pensionsmodell.⁵⁰ Ålderspensionssystemet är ett slutet system, och är till stor del självreglerande. I nuläget finns bara regler för att hantera underskott, via den så kallade ”bromsen”.⁵¹ När skulderna överstiger tillgångarna aktiveras bromsen som gör att pensionerna inte höjs i takt med inkomstindex. Bromsen aktiverades efter finanskrisen 2009 (se diagram 67).

Någon motsvarande ”gas”, som skulle höja pensionerna snabbare än inkomstindex vid eventuella stora överskott, finns inte i gällande regelverk.⁵² Men Konjunkturinstitutet bedömer att det är rimligt att anta att regelverket ändras om stora överskott skulle uppstå. Detta eftersom ålderspensionssystemet är avsett att vara ett slutet och självfinansierande system. I huvudscenariot skulle det uppstå stora överskott vid ett oförändrat regelverk, och därför antas att en gas införs, vilket gör att pensionerna ökar något snabbare än lönerna. Utan denna gas skulle ålderspensionssystemets nettoförmögenhet trendmässigt öka (se vidare i bilaga 4).

OFÖRÄNDRADE SKATTEREGLER EFTER 2024

Skattereglerna antas förbli oförändrade i framskrivningen. Det innebär att skatteintäkterna utvecklas i takt med skattebaserna. Framskrivningen baseras på gällande regler enligt senaste beslut i

⁵⁰ Se Pensionsmyndigheten (2020a). Notera att premiepensionssystemet klassificeras enligt nationalräkenskaperna till den privata sektorn och är därmed inte en transferering från offentlig sektor. Garantipension och pensionstillägg, samt bostadstillägg och äldreomsorgsbidrag betalas av staten och inte det allmänna inkomstpensionssystemet. De hanteras på samma sätt som övriga transfereringar och antas följa löneutvecklingen.

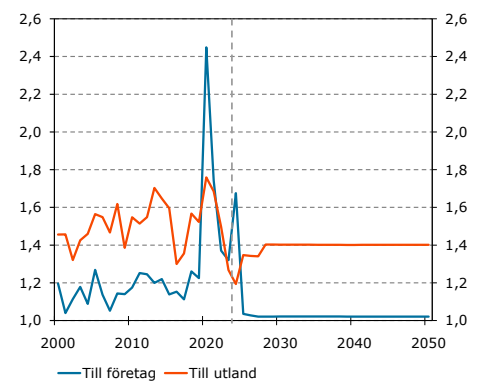
⁵¹ Se Pensionsmyndigheten (2020b).

⁵² Se SOU 2004:105.

Sektorspecifika antaganden

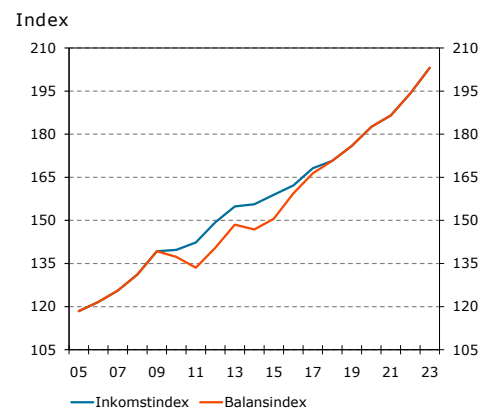
- Ålderspensionssystemet följer gällande regelverk bortsett från införandet av en ”gas” 2034.
- Kommunsektorn uppnår god ekonomisk hushållning.
- Statsbidragen till kommuner höjs i samma takt som kommunal konsumtion i löpande priser.

Diagram 66 Transfereringar från staten
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 67 Balansindex och inkomstindex

Källa: Pensionsmyndigheten.

riksdag, kommuner och regioner. För kommunsektorn antas att den genomsnittliga kommunalskatten är oförändrad.⁵³ Eftersom olika skattebaser beskattas olika mycket beror utvecklingen av skatter och avgifter (som andel av BNP) på skattebasernas utveckling, som i sin tur ges av sammansättningen av användning, produktion och fördelningen av inkomster i ekonomin. Till exempel påverkar den demografiska utvecklingen med en åldrande befolkning hur hushållens konsumtion utvecklas. Hushållens konsumtion är en viktig skattebas genom mervärdesskatten (moms). Några viktiga implicitkattesatser visas i tabell 7.

Tabell 7 Utvalda implicitkattesatser och skattekvoten i huvudscenariot.

Procent, löpande priser

	1993– 2023	2024– 2050	2051– 2100
Moms på hushållens konsumtion	11,8	12,1	12,1
Punktskatter som andel av hushållens konsumtion	5,6	3,5	3,4
Hushållens direkta skatter som andel av lönesumman	32,6	24,3	26,3
Hushållens kapitalskatter som andel av kapitalinkomster, netto ¹	17,1	31,2	31,7
Företagens direkta skatter som andel av nettodriftsöverskott i bolagssektorn	19,1	23,8	24,8
Arbetsgivaravgifter inkl ålderspensionsavgift som andel av lönesumman	28,8	29,8	29,8
Skattekvot	44,7	41,2	42,4

¹ Nettot av kapitalskatter minus skattereduktion för underskott av kapital, som andel av kapitalinkomster minus kapitalutgifter/förluster.

Anm. Skattekvoten är skatter och avgifter som andel av BNP.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

KOMMUNSEKTORNS NETTOSTÄLLNING SOM ANDEL AV BNP ANTAS STABILISERAS PÅ SIKT

Kommunsektorn har krav på sig om att budgetera för att resultatet ska vara i balans och att ha en god ekonomisk hushållning (se marginalrutan ”Kommunsektorns finanser”). Konjunkturinstitutets operationalisering av god ekonomisk hushållning är att kommunsektorns nettoställning på sikt ska vara stabil som andel av BNP. Konjunkturinstitutet bedömer att detta uppnås när det finansiella sparandet i kommunsektorn uppgår till $-0,3$ procent av BNP. I hållbarhetsberäkningarna justeras därmed

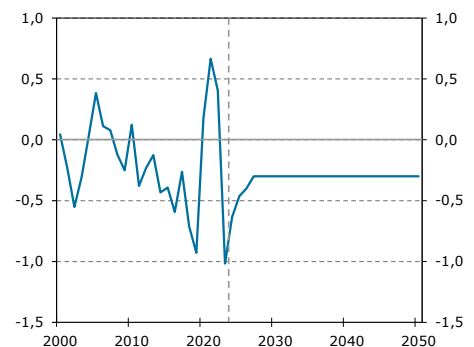
Kommunsektorns finanser

Riktlinjerna för kommuners och regioners ekonomiska förvaltning regleras i kapitel 11 i kommunallagen (2017:725). Lagen föreskriver att ”kommuner och regioner ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet”. De viktigaste konkreta kraven avseende kommunsektorns ekonomi är att ”budgeten ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna”. Eventuella uppkomna underskott ska ”... regleras under de närmast följande tre åren” om det inte finns synnerliga skäl. Kommuner kan dessutom bygga upp och använda en resultatutjämningsreserv för att balansera underskott under dåliga år mot överskott vid bättre tider. Några specifika begränsningar för skuldutveckling beroende på investeringar finns inte i lagen.

Konjunkturinstitutets operationalisering av kravet på god ekonomisk hushållning är att kommunsektorns nettoställning på sikt ska vara stabil som andel av BNP.

Diagram 68 Finansiellt sparande i kommunsektorn

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁵³ Eftersom den genomsnittliga skattesatsen beräknas som ett viktat medelvärde med avseende på skatteunderlaget i respektive kommun och region, innebär inte detta antagande att ingen kommun eller region ändra skattesatsen utan bara att dessa justerar sin skattesats i förhållande till sitt relativa skatteunderlag. I Konjunkturinstitutets beräkning analyseras inte de respektive kommunerna eller regionerna för sig utan det är kommunsektorn som helhet som analyseras. Om befolkning flyttar från en kommun till en annan påverkar inte det beräkningarna. Dock kan det påverka respektive kommuns skatteunderlag och behov av att justera skattesatsen.

statsbidragen så att de, tillsammans med skatteinkomsterna enligt 2024 års skatteregler och den beräknade utvecklingen av kommunala utgifterna, är förenliga med ett finansiellt sparande i kommunsektorn på $-0,3$ procent av BNP från år 2027 (se diagram 68).

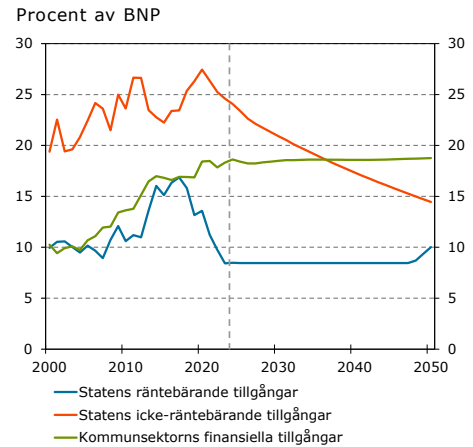
ANTAGANDEN KRING OFFENTLIG SEKTORS FINANSIELLA TILLGÅNGAR OCH SKULDER

Sektorernas finansiella sparande bestämmer tillsammans med antagen värdeförändring hur sektorernas finansiella nettoställning förändras. Utvecklingen av nettoställningens delar, bruttoskuld och finansiella tillgångar, ges av olika antaganden i scenariot. Statens icke räntebärande tillgångar utgör ca 70 procent av de totala finansiella tillgångarna i sektorn och består av statens hel- eller delägda bolag. Det antas att inga nya förvärv, försäljningar eller nyemissioner sker utan den statliga bolagsportföljen växer enbart med den antagna värdeförändringen.⁵⁴ Detta innebär att statens aktieinnehav faller som andel av BNP (se diagram 69). De räntebärande tillgångarna i staten antas växa i takt med BNP, men ökar i de fall då statsskulden når noll, vilket i huvudscenariot sker mot slutet av 2040-talet.

Kommunsektorns finansiella tillgångar antas växa i takt med kommunsektorns konsumtion. Det innebär att kommunsektorns finansiella tillgångar växer marginellt snabbare än BNP i scenarierna (se diagram 69). Därtill antas att värdeförändringen i kommunsektorn är noll.⁵⁵

Den implicita offentliga skuldräntan ökar fram till 2050 för att därefter vara konstant. Direktavkastningen på icke-räntebärande tillgångar har samma utvecklingsbana. Värdeförändringen antas bli drygt 2 procent för icke räntebärande tillgångar som innehåses av offentlig sektor från slutet på 2020-talet och framåt. Givet en ränte-tillväxtdifferens omkring noll, innebär det att totalavkastningen på icke-räntebärande finansiella tillgångar blir ungefär 6 procent per år.

Diagram 69 Finansiella tillgångar i stat och kommunsektor

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁵⁴ Värdeförändringen antas vara 2 procent i staten, vilket är i linje med det historiska genomsnittet det senaste decenniet.

⁵⁵ Värdeförändringen i kommunsektorn har i genomsnitt varit ungefär noll det senaste decenniet.

Bilaga 3 Jämförelse med tidigare års hållbarhetsberäkningar

Bedömningen av de offentliga finanserna reviderats i varje års hållbarhetsrapport och bilden av de offentliga finanserna har förbättrats över tid. I den här bilagan redogörs för den övergripande revideringstendensen mellan de olika hållbarhetsrapporterna samt revideringarna i årets rapport i förhållande till Konjunkturinstitutets underlag till Långtidsutredningen 2023 och Hållbarhetsrapporten 2022.

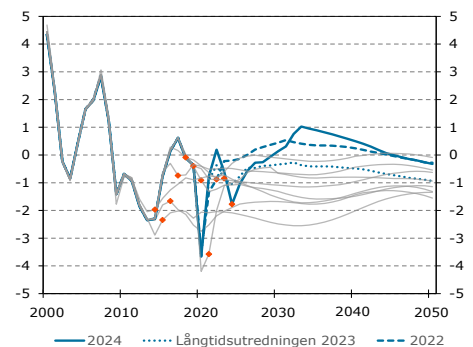
I diagram 70 framgår hur utvecklingen av det primära finansiella sparandet i årets rapport förhåller sig till tidigare hållbarhetsrapporter. Sparandet har förbättrats i jämförelse med tidigare rapporter. Jämfört med Långtidsutredningen 2023 beror detta på att de primära utgifterna nu är lägre som andel av BNP fram till 2040. Detta motverkas delvis av att även skattekvoten är lägre de kommande 10 åren. Sparandet är högre i ålderspensionssystemet, men lägre i staten, vilket bidrar till att Maastrichtskulden inte minskar så snabbt.

Det offentligfinansiella utgångsläget för beräkningarna, som påverkas av konjunkturläget och den senaste budgetproposition som ligger till grund för analysen, har varit både bättre och sämre i tidigare års rapporter. Det primära sparandet för budgetåret har tidigare varierat mellan 0 och -4 procent av BNP (se diagram 70). I årets rapport är det primära sparandet för budgetåret ungefär -2 procent av BNP.

Utvecklingen av det primära sparandet efter budgetåret är däremot stark i huvudscenariot i årets rapport jämfört med tidigare rapporter. Detta drivs av att skattekvoten ökar när hushållens konsumtion stiger i scenariot och skattebasernas sammansättning förändras och blir mer gynnsam. Samtidigt ligger de offentliga utgifterna kvar på en historiskt låg nivå som andel av BNP under hela perioden, vilket bidrar till det jämförelsevis höga primära sparandet i årets rapport.

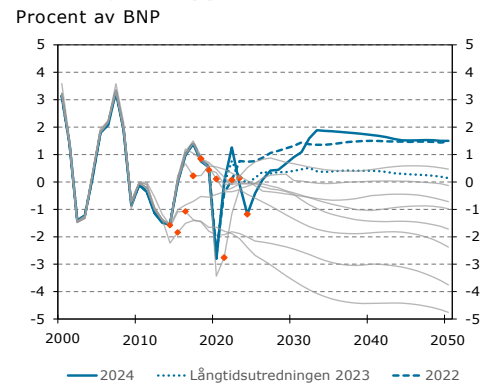
Skillnaderna i finansiellt sparande, där kapitalinkomster och kapitalutgifter inkluderas, är större än skillnaderna i det primära sparandet (se diagram 71). Ett bestående underskott i det finansiella sparandet orsakar en snöbollseffekt som försvagar det finansiella sparandet över tid jämfört med det primära sparandet genom växande kapitalutgifter och minskande kapitalinkomster. En sådan utveckling ger även avtryck på den finansiella nettoställningen och Maastrichtskulden i rapporterna (se diagram 72). Motsvarande snöbollseffekt uppstår inte för det primära sparandet.

Diagram 70 Primärt finansiellt sparande i årets och tidigare rapporter
Procent av BNP

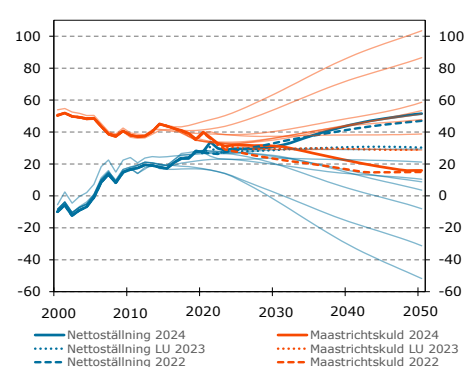
Anm. Inkluderar huvudscenariot i Långtidsutredningen 2023. Röda punkter indikerar budgetåret i respektive rapport.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 71 Finansiellt sparande i årets och tidigare rapporter
Procent av BNP

Anm. Röda punkter indikerar budgetåret i respektive rapport. Inkluderar huvudscenariot i Långtidsutredningen 2023.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 72 Finansiell nettoställning och Maastrichtskuld i årets och tidigare rapporter
Procent av BNP

Anm. LU 2023 avser huvudscenariot i Långtidsutredningen 2023.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 8 Offentligfinansiella och makroekonomiska nyckelvariabler och revidering sedan föregående rapporter

Procent av BNP

	Nivå	Revidering sedan		Genomsnitt	Revidering sedan	
	2024	LU 2023	HBR 2022	2024-2050	LU 2023	HBR 2022
Andel av BNP						
Primära inkomster	45,3	-1,3	-1,3	46,6	0,5	-0,3
Primära utgifter	47,0	-0,6	0,2	46,5	-0,2	-0,2
Konsumtion	26,0	-0,4	0,4	26,2	-0,5	0,3
Investeringar	5,0	0,2	0,2	4,8	0,2	0,1
Transfereringar	16,1	-0,3	-0,3	15,4	0,1	-0,5
Primärt sparande	-1,8	-0,7	-1,6	0,1	0,7	0,0
Kapitainkomster, netto	0,6	-0,4	-0,3	1,1	0,2	-0,1
Finansiellt sparande	-1,2	-1,1	-1,9	1,2	0,9	-0,1
Nettoställning	29,5	1,4	1,3	40,0	10,2	1,3
Maastrichtskuld	31,7	1,1	3,6	24,6	-4,8	5,2
Nivå och revidering i procent						
	2024			2050		
Befolkning ³	10 610	0,1	0,6	11 815	0,0	0,5
Arbetskraft ³	5 725	1,1	1,2	6 433	1,3	2,1
Sysselsättning ³	5 245	0,8	-0,6	5 969	1,2	1,7
Timlön ⁴	306	0,9	4,9	759	1,5	3,9
Lönesumma ¹	2 477	1,2	3,2	6 974	2,2	4,8
KPI ²	129,0	2,6	15,5	219,0	8,1	20,0
BNP, fast pris ¹	112,0	2,1	-1,1	178,4	1,7	3,4
Arbetade timmar ²	104,0	0,2	-1,1	118,1	0,7	1,9
BNP fast pris per invånare ¹	106,2	1,8	-1,2	151,8	1,4	2,8
BNP, löpande pris	6 492	3,9	6,8	17 876	2,7	6,2

¹ Miljarder kronor. ² Index (2017=100) och procent. ³ Antal personer, 1000-tal. ⁴ Kronor.

Anm. Revideringar jämfört med Långtidsutredningen 2023 och 2022 års hållbarhetsrapport. Investeringar är inklusive lager-, mark- och fastighetsinvesteringar.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Bilaga 4 Känslighetsanalys för vissa centrala antaganden i huvudscenariot

Hållbarhetsrapportens huvudscenariot baseras på ett antal centrala antaganden som är viktiga för resultaten i rapporten.

I denna bilaga presenteras en känslighetsanalys för några av dessa antaganden. I tre olika alternativscenarier varierar ett antagande åt gången för att belysa vilken betydelse de har för beräkningarna i huvudscenariot. Den sammantagna bedömningen är att de offentliga finanserna kan ses som hållbara till och med 2050 även i dessa alternativa scenarier.

I bilagan redogörs för tre scenarier där centrala antaganden i huvudscenariot varierats (se tabell 9). Först illustreras konsekvensen av att äldre inte blir friskare och inte ändrar sitt arbetsmarknadsbeteende trots att medellivslängden ökar. Därefter antas att en allt lägre andel av de offentliga verksamheternas kostnader utgörs av förbrukningsvaror, det vill säga en utebliven standardhöjning i välfärdstjänsterna. Till sist illustreras utvecklingen utan den så kallade gasen i pensionssystemet, vilket innebär att stora överskott i ålderspensionssystemet inte delas ut som pension.

Tabell 9 Antaganden i huvud- och alternativscenarierna

	Huvudscenariot	Alternativt antagande
Oförändrad hälsa och utträdesålder	Äldres behov av välfärdstjänster minskar vid en given ålder och utträdesåldern från arbetsmarknaden ökar när medellivslängden ökar.	Äldres behov av välfärdstjänster och utträdesålder från arbetsmarknaden är densamma vid en given ålder trots ökad medellivslängd.
Minskande kostnadsandel för förbrukning	Förbrukningen i löpande priser ökar i takt med lönesumman. En konstant andel av verksamheternas kostnader utgörs av förbrukningsvaror.	Förbrukningen i fasta priser (volymer) ökar i takt med arbetade timmar. En allt lägre andel av verksamheternas kostnader utgörs av förbrukningsvaror.
Ingen gas i pensions-systemet	Överskott i pensionssystemet delas ut som pension så att nettoställningen i systemet stabiliseras.	Överskott i ålderspensionssystemet ackumuleras som ökade tillgångar och påverkar inte pensionerna.

Bakom ligger samma makroekonomiska grundantaganden som i huvudscenariot. De olika antagandena leder dock till skillnader för försörjningsbalansens sammansättning. I scenariot med oförändrad hälsa och utträdesålder utvecklas arbetskraften och arbetade timmar i ekonomin svagare än i huvudscenariot, vilket ger en lägre BNP-tillväxt. Tillsammans med antagandet om oförändrad hälsa leder det till att den offentliga konsumtionen utgör en högre andel av BNP. Den totala konsumtionen som andel av

BNP påverkas dock inte eftersom offentlig konsumtion och hushållens konsumtion antas vara substitut. Hushållens konsumtion minskar därmed som andel av BNP, vilket gör att hushållens sparkvot stiger. I scenariot med minskad kostnadsandel för förbrukning leder lägre offentlig konsumtion till högre hushållskonsumtion. Det påverkar skatteintäkterna positivt men påverkar inte BNP. I scenariot utan gas i pensionssystemet förändras inte försörjningsbalansens sammansättning. Hushållens konsumtion är oförändrad jämfört med huvudscenariot, trots att hushållen får lägre inkomster. Detta är ett förenklat antagande då pensionärer i praktiken sannolikt skulle justera sin konsumtion givet den lägre inkomsten. Antagandet medför att hushållens sparkvot blir lägre.

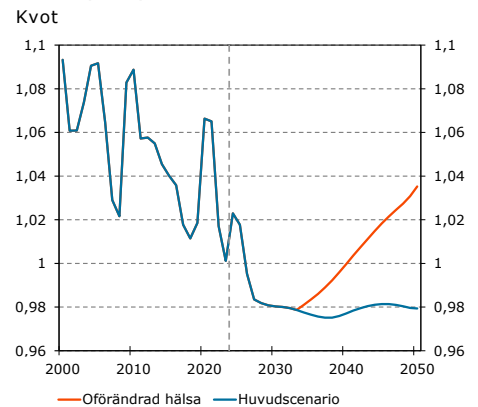
Beräkningarna i alternativscenarierna är statiska och beaktar alltså inte hur hushåll och företag ändrar sina beslut om att arbeta, konsumera, investera etc. när förutsättningarna förändras, utöver vad som direkt följer av de förändrade antagandena och som beskrivits ovan. I syfte att förenkla jämförelsen med huvudscenariot har endast ett antagande ändrats i respektive alternativscenario.

OFÖRÄNDRAD HÄLSA OCH UTTRÄDESÅLDER

I det första alternativscenarioet antas att äldre inte blir friskare och inte ändrar sitt arbetsmarknadsbeteende trots att medellivslängden ökar. I huvudscenarioet gäller i stället att äldres behov av välfärdstjänster minskar samtidigt som utträdesåldern från arbetsmarknaden ökar i takt med att medellivslängden stiger. Alternativscenarioet innebär således ett större behov av vård och omsorg för äldre, vilket leder till högre offentliga utgifter. Eftersom pensionsåldern inte ökar så minskar tiden i arbetslivet som andel av den totala livslängden. Det ger ett lägre arbetskraftsdeltagande och färre arbetade timmar i ekonomin jämfört med huvudscenarioet, vilket leder till lägre BNP och lägre inkomster. Den ekonomiska försörjningskvoten stiger därför från 2035, till skillnad från huvudscenarioet där den är relativt konstant fram till 2050 (se diagram 73). Det större behovet av välfärdstjänster leder till att de primära utgifterna i offentlig sektor ökar snabbare än i huvudscenarioet (se diagram 74).

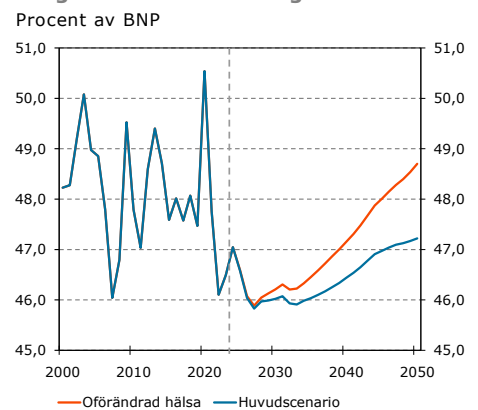
I diagram 75 visas de primära inkomsterna och utgifternas avvikelse från motsvarande variabler i huvudscenarioet. Att de primära utgifterna blir högre än i huvudscenarioet följer av antagandet om oförändrad hälsa. Inkomsterna blir i stället lägre i nivå jämfört med huvudscenarioet till följd av antagandet om oförändrad utträdesålder, eftersom färre arbetade timmar ger lägre BNP. När arbetslivet inte förlängs växer BNP och sysselsättningen långsammare, vilket ger en långsammare utveckling av inkomsterna än i huvudscenarioet. Relativt sett får antagandet om oförändrad hälsa större effekt på det finansiella sparandet i förhållande till huvudscenarioet, än antagandet om oförändrad utträdesålder från arbetslivet. De primära utgifterna avviker mer

Diagram 73 Ekonomisk försörjningskvot

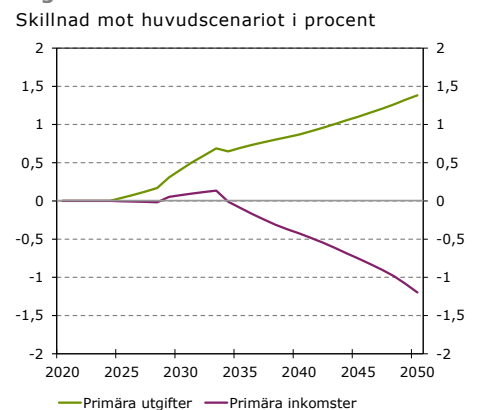
Anm. Kvoten mellan antalet ej sysselsatta i befolkningen och antalet sysselsatta.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 74 Primära utgifter

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 75 Primära inkomster och utgifter vid oförändrad hälsa

Källa: Konjunkturinstitutet.

från huvudscenariot än de primära inkomsterna, men skillnaden blir mindre på sikt.

MINSKANDE KOSTNANDSANDEL FÖR FÖRBRUKNING

I huvudscenariot antas att löner, kapital och insatsvaror utgör konstanta kostnadsandelar i produktionen av välfärdstjänsterna. I det här scenariot minskar i stället kostnadsandelen för förbrukning successivt, vilket innebär att det inte finns någon standardhöjning i välfärdstjänsterna (se bilaga 2 för ett resonemang om standardhöjningen). I alternativscenariot ökar inte utgifterna för förbrukning i löpande pris i samma takt som lönekostnaderna. I stället ökar förbrukningen i fasta priser (volymen) i takt med antalet arbetade timmar. Eftersom priserna på förbrukningsvarorna trendmässigt utvecklas svagare än timlönerna ger det som en följd att kostnadsandelen för förbrukning minskar. Scenariot återspeglar en utveckling där den allmänna teknikutvecklingen inte kommer offentlig sektor till godo i form av höjd standard i de förbrukningsvaror som används. Scenariot kan ses som en alternativ tolkning av vad som är att betrakta som en bibehållen omfattning av de offentliga utgifterna. Offentlig sektor får med denna tolkning endast budgetera för förbrukningsvaror med dagens standard. En del av den teknikutveckling som sker är dock troligtvis inbyggd i förbrukningsvarorna och svår att undvika, vilket gör scenariot mindre sannolikt.

De lägre utgifterna för förbrukning gör att kostnaderna för den offentliga konsumtionen utvecklas i långsammare takt än i huvudscenariot. Förbrukningsutgifterna faller som andel av den totala bruttoproduktionen och utgör en betydligt mindre andel 2050 än vad de gjort historiskt (se diagram 76).

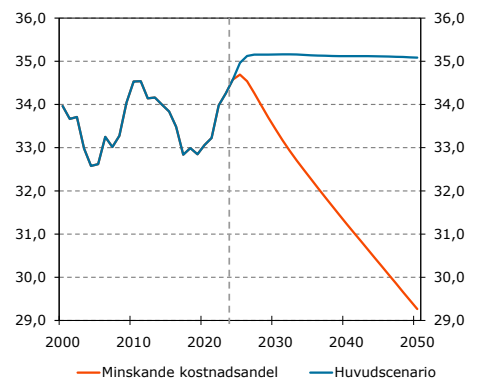
INGEN GAS I PENSIONSSYSTEMET

I scenariot får tillgångarna i ålderspensionssystemets buffertfond växa över tid i stället för att, som i huvudscenariot, delas ut i form av högre pensioner för att undvika en stigande nettoställning i ålderspensionssystemet. Den så kallade gasen som antas i huvudscenariot finns alltså inte med i det här scenariot. Alternativscenariot motsvarar en utveckling inom ålderspensionssystemet vid oförändrade regler, eftersom det i dag inte finns någon övre gräns för hur stora överskotten i pensionssystemet kan bli. Tillgångarna i ålderspensionssystemet kan enligt dagens regelverk heller inte användas till andra offentliga utgifter om inte riksdagen fattar beslut om detta.

Utan en gas i pensionssystemet faller utbetalningarna av inkomstpension som andel av BNP och nettoställningen i ålderspensionssystemet stärks betydligt jämfört med huvudscenariot (se diagram 77). Eftersom det finansiella sparandet och nettoställningen i ålderspensionssystemet ingår som en del i den offentliga sektorns samlade finanser möjliggör överskott där

Diagram 76 Utgifter för förbrukning i offentlig sektor

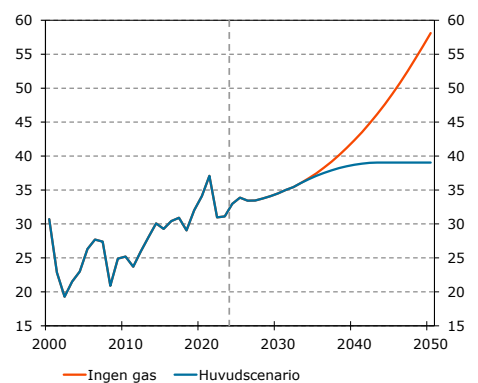
Andel av total bruttoproduktion

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 77 Nettoställning i ålderspensionssystemet

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

underskott i andra sektorer utan att hållbarheten som helhet påverkas.⁵⁶

FINANSIELLT SPARANDE, NETTOSTÄLLNING OCH SKULD I ALTERNATIVSCENARIERNA

I diagram 78 jämförs det finansiella sparandet i alternativscenarierna med huvudscenariot. Utvecklingen i huvudscenariot ligger mellan den starkare utvecklingen i scenarierna med minskande kostnadsandel för förbrukning och utan gas i pensionssystemet, och den svaga utvecklingen i scenariot med oförändrad hälsa och utträdesålder. I scenariot med minskande kostnadsandel är utvecklingen särskilt stark och det finansiella sparandet uppgår till 4,8 procent av BNP 2050. De högre utgifterna i scenariot med oförändrad hälsa leder till en svag utveckling av sparandet från 2033 och som växlar över till att vara negativt strax före 2050.

Hur det finansiella sparandet utvecklas i de olika scenarierna påverkar i förlängningen den finansiella nettoställningen (se diagram 79 och tabell 10). Den starkare utvecklingen av sparandet i scenarierna med minskande kostnadsandel för förbrukning respektive utan gas i pensionssystemet leder till att nettoställningen stiger snabbare än i huvudscenariot. I scenariot med oförändrad hälsa utvecklas nettoställningen till en början ungefär i linje med huvudscenariot för att sedan utvecklas svagare. Nettoställningen börjar falla som andel av BNP från början av 2040-talet men är trots det högre 2050 än vad den är i utgångsläget för beräkningarna.

Tabell 10 Finansiell nettoställning, offentlig sektor

Procent av BNP

	2023	2030	2040	2050
Huvudscenariot	28,5	31,1	44,2	51,6
Oförändrad hälsa och utträdesålder	28,5	30,6	40,2	38,7
Minskande kostnadsandel för förbrukning	28,5	33,4	57,1	82,8
Ingen gas i pensionssystemet	28,5	31,1	46,7	65,2

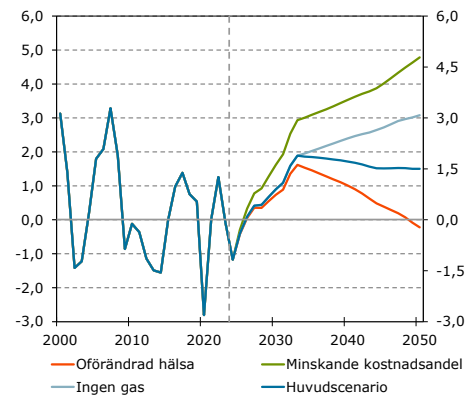
Källa: Konjunkturinstitutet.

Maastrichtskulden blir högre än i huvudscenariot i framför allt scenariot med oförändrad hälsa och utträdesålder, men även i scenariot utan gas i pensionssystemet (se diagram 80 och tabell 11). I scenariot med oförändrad hälsa minskar Maastrichtskulden till en början, om än långsammare än i huvudscenariot, men från mitten av 2040-talet börjar den stiga. Skuldkvoten är dock lägre 2050 än i utgångsläget. Den något högre skuldnivån i scenariot utan gas beror på att ålderspensionssystemets högre sparande

⁵⁶ Detta gäller egentligen endast om staten kan och är beredd att omfördela tillgångarna från pensionssystemet till att täcka underskott i övriga delar av offentlig sektors verksamhet.

Diagram 78 Finansiellt sparande, offentlig sektor

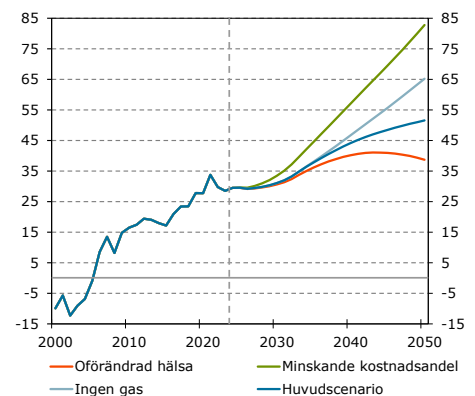
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 79 Finansiell nettoställning, offentlig sektor

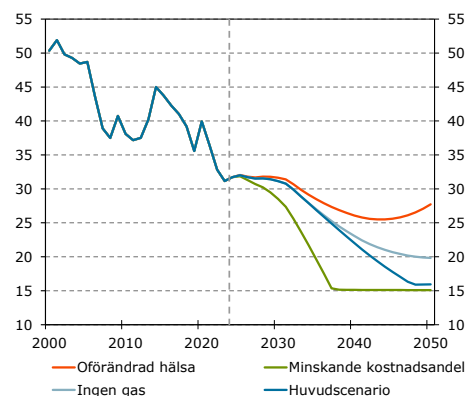
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 80 Maastrichtskuld, offentlig sektor

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

främst påverkar tillgångarna och inte Maastrichtskulden, eftersom ålderspensionssystemet har en mycket liten finansiell skuld. Eftersom pensionerna blir lägre blir även den beskattningsbara inkomsten och därmed skatteintäkterna lägre. Detta leder till ett lägre finansiellt sparande i staten och högre Maastrichtskuld än i huvudscenariot.

I scenariot med minskande kostnadsandel för förbrukning leder ett högre finansiellt sparande i framför allt staten till att Maastrichtskulden minskar snabbare än i huvudscenariot till slutet av 2030-talet, för att sedan stabiliseras på en lägre nivå. Statens del av Maastrichtskulden har då sjunkit till i princip noll och det positiva sparandet i staten leder därefter enbart till förbättrad nettoställning och inte lägre skuldkvot. Maastrichtskulden utgörs då nästan uteslutande av kommunsektorns skuld på knappt 15 procent av BNP.

Tabell 11 Maastrichtskuld, offentlig sektor

Procent av BNP

	2023	2030	2040	2050
Huvudscenariot	31,2	31,1	22,0	15,9
Oförändrad hälsa och utträdesålder	31,2	31,6	26,1	27,7
Minskande kostnadsandel för förbrukning	31,2	28,5	15,1	15,1
Ingen gas i pensionssystemet	31,2	31,1	23,1	19,8

Källa: Konjunkturinstitutet.

Sammantaget är bedömningen av utvecklingen till och med 2050 att de offentliga finanserna kan ses som hållbara även när man varierar några av de centrala antaganden som beräkningarna i huvudscenariot baseras på. I alla tre alternativscenarier är nettoställningen högre och Maastrichtskulden lägre 2050 än i utgångsläget. I scenariot med oförändrad hälsa och utträdesålder utvecklas dock nettoställningen och Maastrichtskulden en bit in på 2040-talet i fel riktning.

I bilaga 5 presenteras en analys av hållbarheten för den längre tidshorizonten. Utökad tidsperioden till 2100 har Maastrichtskulden ökat markant och nettoställningen försvagats och blivit negativ i scenariot med oförändrad hälsa. Maastrichtskulden ökar även i scenariot utan gas och är betydligt högre 2100 än dagens nivå. Däremot leder överskottet i pensionssystemet till att den finansiella nettoställningen utvecklas betydligt starkare än i huvudscenariot.

Effekten när vissa centrala antaganden varierar har varit olika stor i tidigare rapporter

Som framgår av bilaga 3 har utvecklingen av de offentligfinansiella variablerna i huvudscenariot varierat mellan hållbarhetsberäkningarna i rapporter från olika år. Det gäller även för utvecklingen i de tre alternativscenarier som redogjorts för i denna känslighetsanalys.

Generellt kan sägas att utvecklingen i scenarierna har varierat i linje med huvudscenariot. I de rapporter där utvecklingen av de offentligfinansiella variablerna i huvudscenariot varit särskilt ogynnsam, har exempelvis utvecklingen i scenariot med oförändrad hälsa varit än mindre gynnsam, och så vidare. Den exakta effekten av att justera respektive antagande har dock varierat mellan olika rapporter, vilket kan bero på flera saker som diskuteras nedan. Hur utvecklingen förhåller sig till huvudscenariot följer däremot vissa mönster som är desamma i de olika rapporterna.

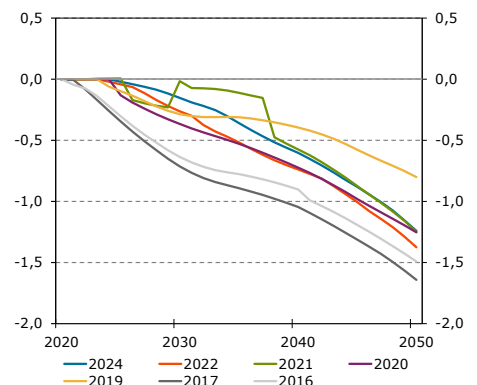
Utvecklingen av det primära sparandet blir något lägre än i huvudscenariot med antagandet om oförändrad hälsa, vilket framgår av diagram 81. Diagrammet visar hur det primära sparandet i alternativscenariot avviker från det primära sparandet i huvudscenariot, i respektive rapport sedan 2016. I alternativscenariot med minskande kostnadsandelar blir utvecklingen av det primära sparandet i stället starkare än i huvudscenariot i respektive rapport (se diagram 82). När det gäller scenariot utan gas varierar skillnaden mot huvudscenariot mer, men utvecklingen av det primära sparandet blir konsekvent högre än i huvudscenariot (se diagram 83). Skillnaderna i det primära sparandet jämfört med huvudscenariot blir generellt sett större med den undersökta tidshorizonten.

Hur utvecklingen av det primära sparandet avviker från huvudscenariot förklarar dock inte hela skillnaden i det finansiella sparandet och i förlängningen avvikelserna i nettoställning och Maastrichtskuld. Ränteutvecklingen och gasen får stor inverkan och effekten blir generellt större med tiden (genom ränta på ränta-effekten). Nettoställningen blir lägre och Maastrichtskulden blir högre vid oförändrad hälsa än i huvudscenariot. Med minskande kostnadsandelar blir nettoställningen högre och Maastrichtskulden utvecklas mer återhållsamt. Utan gas i pensionssystemet är nettoställningen alltid högre och Maastrichtskulden lägre, jämfört med respektive huvudscenario. Avvikelsen i nettoställning från respektive huvudscenario illustreras i Diagram 84, diagram 85 och diagram 86.

Även om förhållandet mellan alternativscenarierna och huvudscenariot följer samma mönster varierar magnituden av effekterna mellan olika rapporter, vilket också framgår av diagrammen. Detta kan bero på ett antal saker. Bland annat har underliggande ränteantaganden och antaganden

Diagram 81 Primärt sparande vid oförändrad hälsa

Procent av BNP, skillnad mot huvudscenariot

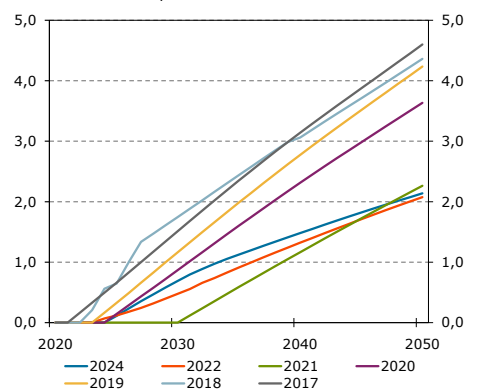

Anm. Scenariot Oförändrad hälsa var inte med i rapporten 2018. 2023 publicerades ingen Hållbarhetsrapport.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 82 Primärt sparande vid minskande kostnadsandel

Procent av BNP, skillnad mot huvudscenariot

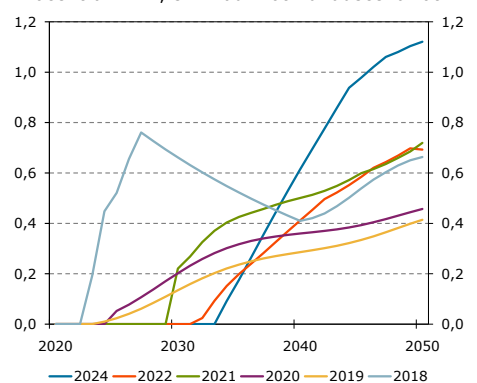

Anm. Scenariot Minskande kostnadsandel var inte med i rapporten 2016. 2023 publicerades ingen Hållbarhetsrapport.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 83 Primärt sparande utan gas

Procent av BNP, skillnad mot huvudscenariot

Anm. Scenariot Utan gas var inte med i rapporten 2016-2017. 2023 publicerades ingen Hållbarhetsrapport.

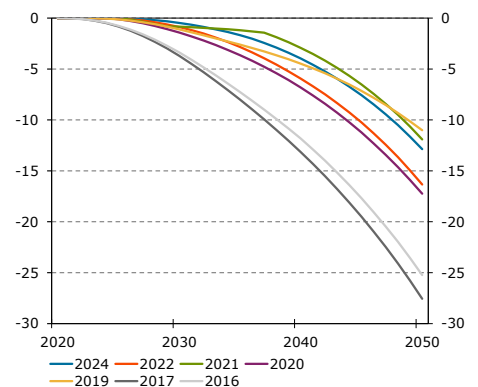
Källa: Konjunkturinstitutet.

kring gasen varierat över åren, vilket kan förstärka effekter i respektive alternativscenariot i förhållande till huvudscenariot. Det kan också förklara varför spridningen mellan rapporter är större när det gäller effekten på nettoställning och Maastrichtskuld än vad som ges av skillnaderna i det primära sparatet. Ökar Maastrichtskulden exempelvis mer i ett scenario relativt huvudscenariot, förstärks effekten om ränteläget antas vara högre. Detsamma gäller skillnader i utgångsläget för hållbarhetsframskrivningarna. Om skuldutvecklingen är snabbare i alternativscenariot jämfört med huvudscenariot, blir skillnaden i kronor räknat större om Maastrichtskuld initialt är högre jämfört med om skuldkvoten i utgångsläget vore lägre. Exakt hur antagandet har justerats i samma alternativscenariot har också förändrats mellan olika rapporter, vilket gör det svårt att jämföra den exakta effekten av alternativscenariot över tid.

Sammanfattningsvis kan således konstateras att skillnaderna mot huvudscenariot när vissa centrala antaganden varierar följer samma mönster i de olika hållbarhetsberäkningar som Konjunkturinstitutet genomfört, men att magnituden av dessa skillnader varierar mellan olika rapporter.

Diagram 84 Finansiell nettoställning vid oförändrad hälsa

Procent av BNP, skillnad mot huvudscenariot

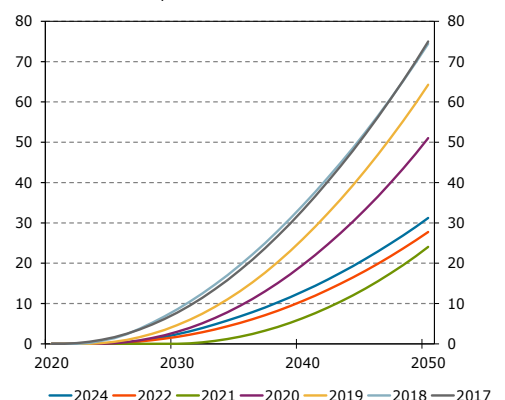

Anm. Scenariot Oförändrad hälsa var inte med i rapporten 2018. 2023 publicerades ingen Hållbarhetsrapport.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 85 Finansiell nettoställning vid minskande kostnadsandel

Procent av BNP, skillnad mot huvudscenariot

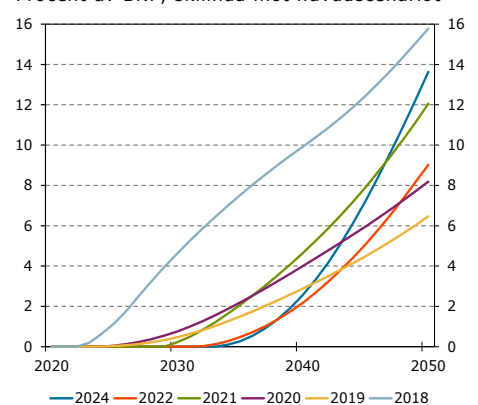

Anm. Scenariot Minskande kostnadsandel var inte med i rapporten 2016. 2023 publicerades ingen Hållbarhetsrapport.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 86 Finansiell nettoställning utan gas

Procent av BNP, skillnad mot huvudscenariot

Anm. Scenariot Utan gas var inte med i rapporterna 2016-2017. 2023 publicerades ingen Hållbarhetsrapport.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Bilaga 5 Offentligfinansiell hållbarhet på en längre tidshorisont

Utvecklingen efter 2050 är också viktig att beakta, framför allt för att ytterligare stora demografiska utmaningar uppstår på än längre sikt. Konjunkturinstitutets bedömning att de offentliga finanserna är hållbara står sig när bedömningsperioden förlängs till 2100 i huvudscenariot. I scenariot med oförändrad hälsa och utträdesålder bedöms dock utvecklingen av Maastrichtskuld och nettoställning efter 2050 inte vara hållbar. Det är alltså särskilt antagandet om en förbättrad hälsa i befolkningen är central för hållbarheten på lång sikt.

I denna bilaga redovisas en förlängning av scenarierna till och med 2100 och hållbarhetsberäkningar på oändlig sikt med S2-indikatoren.

Utvecklingen bortom 2050

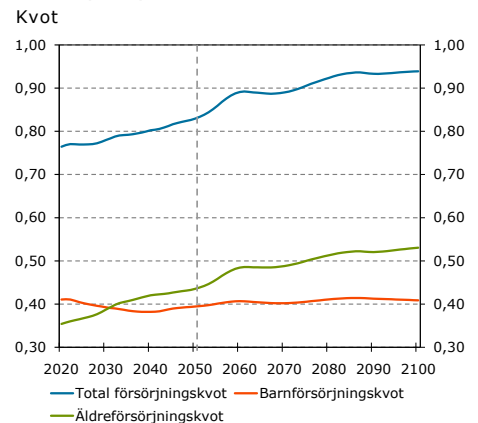
Det demografiskt betingade behovet av välfärdstjänster fortsätter att stiga efter 2050 (se diagram 87). Det är framför allt äldreförsörjningskvoten som fortsätter att öka. Den snabba uppgången under 2050-talet beror på att den stora generationen födda 1985–1995 då börjar nå pensionsålder och successivt lämnar den arbetsföra befolkningen. Barnförsörjningskvoten är jämförelsevis stabil efter 2050-talet även om den ökar en del under 2080-talet.

Den demografiska försörjningskvoten är densamma i såväl huvudscenariot som de tre alternativa scenarierna i tidigare bilaga (se bilaga 4), i och med att det är SCB:s befolkningsprognos som används i samtliga scenarier. Den ekonomiska försörjningskvoten skiljer sig dock åt mellan de olika scenarierna beroende på antaganden om individers deltagande på arbetsmarknaden och sysselsättningsgrad.

Fram till 2100 stiger den ekonomiska försörjningskvoten i huvudscenariot upp mot 1,03 (se diagram 88).⁵⁷ Trots detta förblir det finansiella sparandet positivt efter 2050 även om det sjunker till följd av den stigande ekonomiska försörjningskvoten (se diagram 89). Maastrichtskulden förblir mycket låg samtidigt som nettoställningen är fortsatt positiv, om än något lägre 2100 än 2050 (se diagram 90 och diagram 91). Scenariot är därför att betrakta som hållbart även på den längre horisonten.

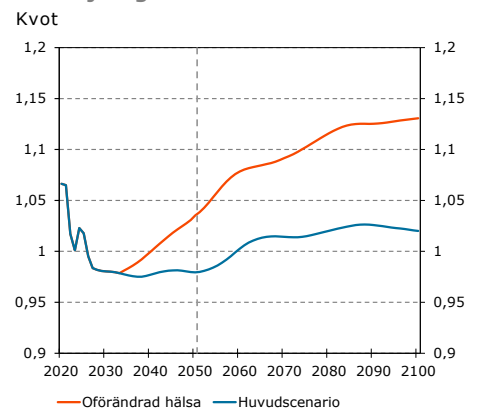
I scenariot med oförändrad hälsa och utträdesålder från arbetsmarknaden stiger den ekonomiska försörjningskvoten betydligt mer än i övriga scenarier, upp mot 1,15, eftersom arbetslivet minskar som andel av livslängden (se diagram 88). Huvuddelen av uppgången sker efter 2050. Det primära sparandet försämras,

Diagram 87 Demografisk försörjningskvot

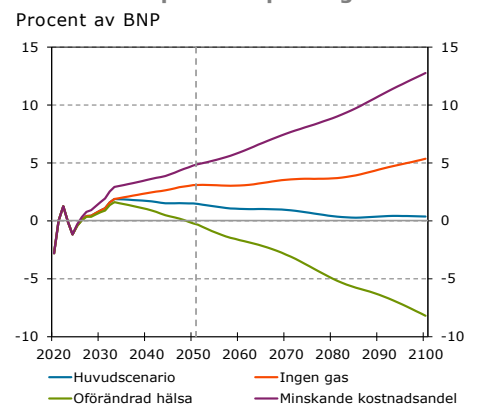
Anm. Diagrammet visar total försörjningskvot, som utgör summan av en barnförsörjningskvot (antal individer 0–19 år i relation till 20–64 år) och en äldreförsörjningskvot (antal individer 65 år och äldre i relation till befolkningen 20–64 år). Källa: SCB.

Diagram 88 Ekonomisk försörjningskvot

Anm. Kvoten mellan antalet ej sysselsatta i befolkningen och antalet sysselsatta. Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 89 Offentlig sektors finansiella sparande på lång sikt

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁵⁷ Se beskrivning i kapitlet "Offentligfinansiell hållbarhet i huvudscenariot".

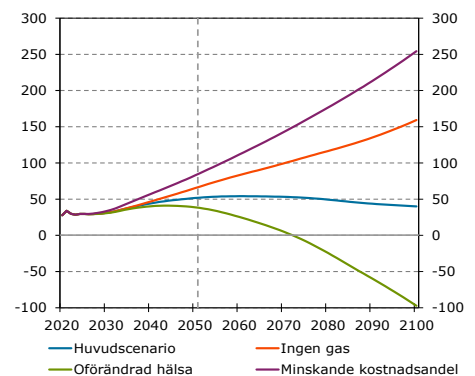
till största del på grund av högre primära utgifter på grund av ett ökat behov av vård och omsorg från den åldrande befolkningen. I scenariot försämras det finansiella sparandet kontinuerligt under hela perioden till och med 2100 och är då kraftigt negativt (se diagram 89). Nettoställningen försämras därmed och blir negativ under 2070-talet och fortsätter därefter att minska snabbt (se diagram 90). Utvecklingen av den finansiella nettoställningen i scenariot är inte hållbar under den här perioden (se bilaga 6 för de kriterier för långsiktig hållbarhet som används i rapporten). Maastrichtskulden stiger kraftigt och inte heller den utvecklingen kan ses som hållbar. I slutet av 2050-talet passerar skulden det övre intervallet för skuldankaret och vid 2060-talets slut passerar skulden 60 procent av BNP, vilket är gränsen enligt Maastrichtkriterierna (se diagram 91). År 2100 är den ca 170 procent av BNP. En sådan utveckling skulle sannolikt innebära en högre riskpremie och leda till att räntan på den offentliga skulden ökar. Räntan antas dock vara densamma i samtliga scenarier och denna effekt är således inte beaktad i beräkningarna. Om effekten beaktades skulle det innebära en ännu snabbare ökning av skulden.

I diagrammen redovisas även scenariot utan gas i pensionssystemet och scenariot vid minskad kostnadsandel för offentlig förbrukning.⁵⁸ Båda dessa alternativscenarier innebär ett positivt finansiellt sparande och positiv nettoställning under hela perioden. Maastrichtskulden förblir mycket låg i scenariot med minskande förbrukningsandel. Den stiger dock en del i scenariot utan gas i pensionssystemet. Detta sker via effekten på skatteinkomsterna från lägre pensioner som beskrivs i kapitlet "Alternativscenarier för den makroekonomiska utvecklingen". På längre sikt leder också det scenariot till en stor diskrepans mellan delsektorernas finansiella nettoställningar, då ålderspensionssystemets nettoställning går mot 200 procent av BNP i slutet av seklet samtidigt som stat och kommunsektorns nettoställning börjar falla efter 2050 och går mot -50 procent av BNP (se diagram 92). Utvecklingen utgör dock inte ett problem för de offentliga finanserna vad gäller skuld och nettoställning i vare sig alternativscenariot med minskande förbrukningsandel eller utan gas, och de är därför att betrakta som hållbara.

Analysen av alternativscenarierna i kapitlet visar att de offentliga finanserna inte kan betraktas som hållbara bortom 2050 i scenariot med oförändrad hälsa och utträdesålder. Utgiftsökningarna till följd av det ökade behovet av vård och omsorg är det som framför allt påverkar hållbarheten i de offentliga finanserna på längre sikt.

Diagram 90 Nettoställning på lång sikt

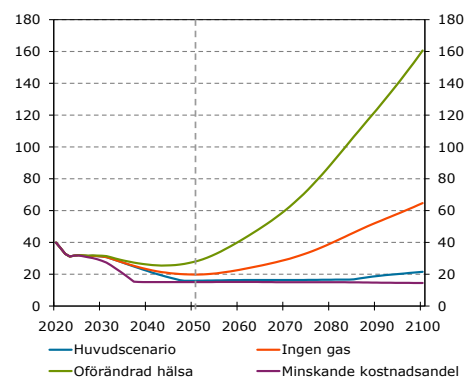
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 91 Maastrichtskuld på lång sikt

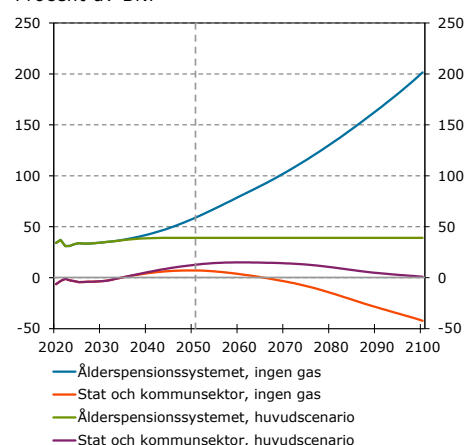
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 92 Nettoställningen inom offentlig sektor

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁵⁸ Se beskrivning av scenarierna i bilaga 4 "Känslighetsanalys för vissa centrala antaganden i huvudscenariot".

Hållbarhet med oändlig tidshorisont

Ett perspektiv på hållbarheten i de offentliga finanserna på lång sikt ges av den så kallade S2-indikatorn. S2-indikatorn anger vilken justering av det primära sparandet som behöver göras i dag för att den finansiella nettoställningen ska stabiliseras (oavsett nivå) vid någon tidpunkt i framtiden. En S2-indikator på exempelvis 1,0 innebär att det primära finansiella sparandet direkt och permanent behöver förstärkas med 1,0 procent av BNP. För att de offentliga finanserna ska vara långsiktigt hållbara enligt S2-indikatorn ska indikatorns värde vara lika med noll eller negativt. Om det är negativt finns det marginaler för sänkta skatter och/eller höjda utgifter.

I tabell 12 redovisas S2-indikatorn för huvudscenariot beräknad till och med 2100. S2-indikatorn är 1,03 vilket motsvarar ett behov av permanenta besparingsåtgärder om sammantaget 65 miljarder kronor i dagens penningvärde. En svaghet hos S2-indikatorn är att den enbart beaktar huruvida nettoställningen stabiliseras eller ej, men inte på vilken nivå den stabiliseras, se vidare diskussion i bilaga 6.

Tabell 12 S2-indikatorn för huvudscenariot

(1) Ränta på initial nettoskuld	-0,01
(2) Effekt av primära underskott till och med 2100	0,01
(3) Effekt av primära underskott efter år 2100	1,02
S2 = (1) + (2) + (3)	1,03

Källa: Konjunkturinstitutet.

S2-indikatorn kan delas upp i tre delar (se marginalrutan ”S2-indikatorns tre komponenter”). Den första termen rör nettoställningen i utgångsläget och hur räntan på den initiala nettoskulden påverkar de offentliga finansernas hållbarhet på lång sikt. Den andra termen visar påverkan från det primära sparandet år för år fram till 2100. I huvudscenariot tar effekten av den första och andra termen ut varandra och deras sammantagna effekt är noll på S2-indikatorn. Sverige har en initial nettoförmögenhet, vilket är en negativ nettoskuld. Den tillväxtjusterade räntan är mycket nära noll. Sammantaget gör detta att den första termen bidrar något negativt till S2-indikatorn, det vill säga bara sett till denna term behöver inte det primära sparandet förstärkas direkt. Det primära sparandet är i huvudscenariot positivt i närtid men blir negativt från och med 2044. Den ackumulerade effekten av det primära sparandet från i dag till 2100 tillsammans med en tillväxtjusterad ränta nära noll leder till att bidraget till S2-indikatorn av den andra termen blir litet men något positivt. Den samlade effekten av den första och andra termen i S2-indikatorn i huvudscenariot är noll. Det är därmed inte dessa två termer som driver utvecklingen av S2-indikatorn. Det gör den tredje termen.

S2-indikatorns tre komponenter

S2-indikatorn visar om den offentliga sektorn har ett åtstramningsbehov ($S2 > 0$), eller om det finns utrymme för utgiftsökningar och/eller skattesänkningar ($S2 < 0$). Indikatorn kan härledas från den intertemporala budgetrestriktionen och kan skrivas som

$$nd_0 = \sum_{t=1}^{\infty} \frac{pb_t + S2}{(1+r)^t},$$

där nd_0 är den finansiella nettoskulden som andel av BNP i utgångsåret. pb_t är den offentliga sektorns primära finansiella sparande som andel av BNP år t , r är den tillväxtjusterade räntan och $S2$ är värdet på S2-indikatorn. När det diskonterade värdet av alla framtida primära finansiella sparanden är lika stort som den initiala nettoskulden är S2-indikatorn lika med noll. I alla andra lägen visar S2-indikatorn vilken permanent budgetförstärkning eller budgetförsvagning som krävs idag för att uppfylla den intertemporala budgetrestriktionen.

Det går att lösa ut S2-indikatorn i uttrycket ovan och skriva den som summan av tre delkomponenter

$$S2 = \underbrace{rnd_0}_{(1)} + \underbrace{\left[-r \sum_{t=1}^{ts} \frac{pb_t}{(1+r)^t}\right]}_{(2)} + \underbrace{\left[-\frac{\bar{pb}}{(1+r)^{ts}}\right]}_{(3)}.$$

Den första komponenten anger hur stort det årliga primära finansiella sparandet måste vara för att balansera ränteflödet från nettoskulden från utgångsåret. Ju större nettoskulden är och ju högre den tillväxtjusterade räntan är, desto större är bidraget till S2-indikatorn. Den andra komponenten anger bidraget från det primära finansiella sparandet från år 1 till och med slutåret ts i framskrivningen. Ju större det primära finansiella sparandet är, desto lägre blir S2-indikatorn. Den tredje komponenten visar bidraget från det primära finansiella sparandet bortom slutåret, där det primära finansiella sparandet antas vara konstant, \bar{pb} . Ju större det primära finansiella sparandet är, desto lägre blir S2-indikatorn.

I den tredje termen kvantifieras vad som händer på oändlig horisont. Eftersom den intertemporala budgetrestriktionen ska gälla på oändlig tidshorisont behövs ett antagande om vad som händer efter 2100. I beräkningen av S2-indikatorn antas att det primära sparande som råder 2100 kommer att råda för all framtid. Det primära finansiella sparandet är negativt 2100, och motsvarar $-1,0$ procent av BNP. Då detta underskott antas fortsätta för alltid resulterar den tredje termen i ett stort positivt bidrag till S2-indikatorn.

S2-indikatorn för huvudscenariot visar att det finns ett behov av en viss permanent budgetförstärkning för att de offentliga finanserna ska anses hållbara enligt denna indikator.

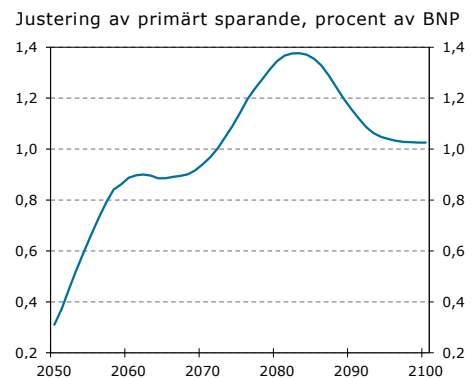
TIDSHORISONTEN HAR BETYDELSE FÖR S2-INDIKATORN

I beräkningen ovan är det bidraget från den tredje termen (effekt av primära underskott på oändlig horisont) som har störst betydelse för S2-indikatorns värde. Ett viktigt antagande för den tredje termen är att på lång sikt är ekonomin i allmän jämvikt och då är det primära sparandet konstant som andel av BNP. Under sådant antagande kan man beräkna den tredje termen i S2-indikatorn. Om allmän jämvikt inte råder vid slutåret för beräkningen blir inte den tredje termen i S2-indikatorn tillförlitlig.

För att exemplifiera detta kan man titta på vad S2-indikatorn skulle bli i huvudscenariot vid olika slutår (se diagram 93). Om slutåret i stället sätts till 2085 blir S2-indikatorn ca 1,4, vilket kommer av att det primära sparandet som andel av BNP är ca $-1,4$ runt 2085. Detta får stort genomslag på S2-indikatorn eftersom det stora underskottet antas bestå för all framtid i beräkningarna. Efter 2085 stärks det primära sparandet fram till 2095 för att därefter ligga i stort sett still.

Det är därför viktigt i analyser som bygger på S2-indikatorn att man i valet av slutår också kan anta att det där råder allmän jämvikt.

Diagram 93 S2-indikatorn vid olika slutår

Källor: Konjunkturinstitutet.

Bilaga 6 Definitioner av långsiktig hållbarhet

De offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet kan analyseras utifrån flera perspektiv. I grund och botten handlar det om den offentliga sektorns solvens, det vill säga huruvida den offentliga sektorns betalningsförmåga är förenlig med de förpliktelser man explicit eller implicit har åtagit sig. Den välfärd som dagens befolkning erhåller och den som erhålls av framtida generationer måste kunna finansieras på ett långsiktigt hållbart sätt. Detta påverkas av en rad olika faktorer såsom storleken på den offentliga sektorns befintliga nettoskuld, räntan och tillväxten i ekonomin och befolkningsutvecklingen. Denna bilaga beskriver det teoretiska ramverk och de kriterier som rapporten bygger på.

Den teoretiska utgångspunkten för de flesta hållbarhetsanalyser är att de offentliga finanserna är hållbara när den så kallade intertemporal budgetrestriktionen är uppfylld.⁵⁹ Med det menas att nuvärdet av den offentliga sektorns framtida inkomster, tillsammans med den finansiella nettoställningen i utgångsläget, minst är lika med nuvärdet av alla framtida utgifter. Skillnaden mellan den offentliga sektorns inkomster och utgifter fångas av det finansiella sparandet, och den intertemporal budgetrestriktionen medför att sparandet måste balanseras över tid (se marginalrutan ”Budgetrestriktionen för offentlig sektor”).

Det är viktigt att den offentliga sektorns nettoställning, som andel av BNP, inte försämras alltför mycket eftersom framtida inkomster då i större utsträckning måste användas för att täcka framtida räntebetalningar. Den intertemporal budgetrestriktionen sätter inga gränser för hur stor skuld den offentliga sektorn kan ha, men ju större skulden och räntebetalningarna är, desto mindre blir utrymmet för att möta behovet av till exempel offentliga tjänster, transfereringar och investeringar.

Den intertemporal budgetrestriktionen tar i praktiken inte hänsyn till de offentliga finansernas utveckling över tiden. Budgetrestriktionen tillåter stora och upprepade budgetunderskott under långa perioder så länge det beräknas uppkomma tillräckligt stora överskott någon gång i framtiden. Det skulle dock i praktiken vara svårt för en regering att med trovärdighet utlova att den eller efterföljande regeringar ska kunna återbetala en ständigt växande skuld.

KRITERIER FÖR LÅNGSIKTIG HÅLLBARHET

Konjunkturinstitutet bedömer hållbarheten i de offentliga finanserna utifrån utvecklingen av och nivån på den offentliga nettoställningen och Maastrichtskulden. Den viktigaste förutsättningen för långsiktig hållbarhet är att den offentliga sektorns

Budgetrestriktionen för offentlig sektor

Den intertemporal budgetrestriktionen kan skrivas som

$$nd_0 \leq \sum_{t=1}^{\infty} \frac{pb_t}{(1+r)^t}$$

där nd_0 är den finansiella nettoskulden, som andel av BNP i utgångsläget. pb_t är det primära finansiella sparandet som andel av BNP år t och r är den tillväxtjusterade räntan (räntan minus BNP-tillväxten, se nedan) som här antas vara konstant. I strikt mening kan de framtida inkomsterna vara större än utgifterna enligt budgetrestriktionen, men i teoretiska tillämpningar görs standardmässigt antagandet att budgetrestriktionen binder med likhetstecken.

Innebörden av den intertemporal budgetrestriktionen är att den offentliga sektorns utgifter måste kunna finansieras på något vis. Om utgifterna under en period inte finansieras fullt ut, leder detta till ett underskott i det finansiella sparandet. Detta innebär att den offentliga sektorns nettoställning försvagas. Som andel av BNP kan förändringen av nettoskulden, Δnd_t , skrivas som

$$\Delta nd_t = rnd_{t-1} - pb_t.$$

Om värdeförändringar bortses ifrån kan förändringen av nettoskulden förklaras av tre faktorer:

- Den initiala nettoskulden som andel av BNP, nd_{t-1} .
- Den så kallade tillväxtjusterade räntan eller ränte-tillväxtdifferensen. Den ges av skillnaden mellan den nominella impliciträntan på den finansiella nettoskulden i och den nominella BNP-tillväxten γ . Denna kan skrivas som $r = (i - \gamma)/(1 + \gamma)$.
- Det primära finansiella sparandet som andel av BNP, pb_t , det vill säga den offentliga sektorns finansiella sparande exklusive kapitalinkomster och ränteutgifter som andel av BNP.

Om skulderna överstiger tillgångarna (nettoskulden är positiv) och den tillväxtjusterade räntan samtidigt är positiv, krävs det i framtiden primära överskott för att nettoskulden ska stabiliseras som andel av BNP. Om den tillväxtjusterade räntan är negativ är i stället ett visst underskott i det primära finansiella sparandet förenligt med att nettoskulden stabiliseras som andel av BNP. Om den tillväxtjusterade räntan är noll kommer ett primärt finansiellt sparande i balans, det vill säga lika med noll, på sikt innebära en stabil nettoskuld som andel av BNP.

Om den tillväxtjusterade räntan är negativ går nettoskulden mot en stabil jämviktsnivå. Om den tillväxtjusterade räntan är positiv finns det en jämviktsnivå på nettoskulden, men denna är inte stabil i bemärkelsen att ekonomin återgår till den efter en avvikelse, exempelvis till följd av stabiliseringsåtgärder. Det är därför lättare att åstadkomma en långsiktigt stabil nivå på nettoskulden om den tillväxtjusterade räntan är negativ eller noll.

⁵⁹ Se exempelvis Burnside (2005), kapitel 2, för en teoretisk översikt.

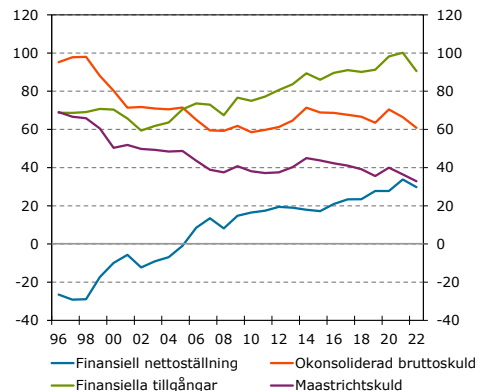
nettoställning inte trendmässigt försämras som andel av BNP. En ständigt växande nettoskuld, liksom en skuld som stabiliserar sig på en för hög nivå, är på lång sikt inte förenlig med en finanspolitik som syftar till att bibehålla omfattningen på de offentliga utgifterna. En växande nettoförmögenhet kan ses som långsiktigt hållbar eftersom den långsiktiga betalningsförmågan upprätthålls, även om det i praktiken innebär en omfördelning från dagens generationer till framtida generationer.

Nettoställningen är den mest lämpliga utgångspunkten för att bedöma den långsiktiga hållbarheten i de offentliga finanserna. Till skillnad från bruttoskulden beaktar den hela balansräkningen. Den är också direkt kopplad till budgetpolitiska mål såsom överskottsålet och stabilitets- och tillväxtpakten, eftersom den finansiella nettoställningen påverkas av över- och underskott i det finansiella sparandet. Samtidigt påverkas nettoställningen av värdeförändringar som inte har koppling till det finansiella sparandet. Värdet av de finansiella tillgångarna varierar med ekonomins utveckling och skuldernas marknadsvärde varierar med ränteläget och växelkursen. Förstärkningen av Sveriges nettoställning 1999–2021 (se diagram 94) beror i stor utsträckning på värdeökningar i tillgångarna snarare än ett positivt finansiellt sparande (se diagram 95 och marginalrutan ”Den offentliga sektorns nettoförmögenhet”). Nettoställningen behöver därmed inte nödvändigtvis försämras om skulderna ökar ifall tillgångarna samtidigt stiger i värde. Denna effekt var tydlig 2020 då stora expansiva finanspolitiska åtgärder fick bruttoskulden att öka samtidigt som de finansiella tillgångarna ökade i värde, vilket resulterade i att den finansiella nettoställningen sjönk ytterst marginellt som andel av BNP.

I praktiken kan dock en växande bruttoskuld ses som ett tecken på en ohållbar utveckling även om de finansiella tillgångarna växer. I Sverige består offentlig sektors finansiella tillgångar i hög grad av tillgångar i ålderspensionssystemet. Eftersom det svenska pensionssystemet är utformat så att inga stora och varaktiga finansiella underskott kan uppkomma är det till sin utformning långsiktigt hållbart. En långsiktig försämring av den offentliga sektorns nettoställning kan alltså inte orsakas av pensionssystemet såsom det är utformat idag. Däremot kan det bidra till en förbättrad nettoställning om tillgångarna stiger i värde, via rena värdeökningar eller via ett positivt finansiellt sparande. Dessa tillgångar kan inte användas för att möta andra behov än pensioner med mindre än att pensionssystemets autonoma karaktär i förhållande till statens finanser omprövas av riksdag och regering. En nettoställning där stigande skulder inom staten och kommunsektorn balanseras av ökade tillgångar i ålderspensionssystemet är därför inte att betrakta som hållbar, så länge som staten inte är beredd att omfördela tillgångarna från pensionssystemet till att täcka underskott i övriga delar av offentlig sektors verksamhet. Andra offentligfinansiella tillgångar såsom innehaven i statligt eller kommunalt hel- eller delägda bolag är också i varierande grad illikvida eftersom en stor del av innehaven

Diagram 94 Offentlig sektors skulder, tillgångar och nettoställning

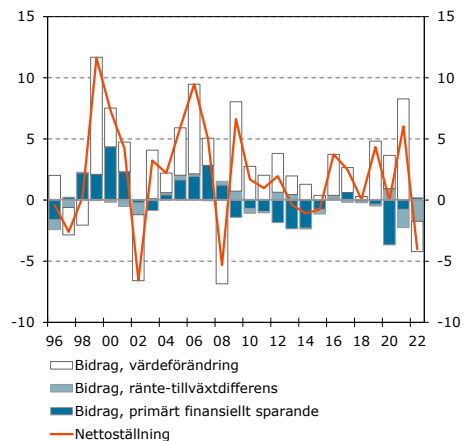
Procent av BNP

Källa: SCB.

Diagram 95 Uppdelning av den finansiella nettoställningens historiska utveckling

Bidrag respektive förändring av nettoställningen som andel av BNP

Källa: SCB.

motiveras utifrån ett samhällsbehov, snarare än med ett investeringsmotiv. Därmed kan det finnas tillfällen då nettoställningen är stabil men de offentliga finanserna ändå kan betraktas som ohållbara. I synnerhet gäller detta om den konsoliderade bruttoskulden, Maastrichtskulden (där inom-offentliga skuldförbindelser räknats bort), ökar trendmässigt.

Det är även viktigt att den konsoliderade bruttoskulden inte är för stor eftersom offentliga finanser med en stor skuld blir mycket känsliga för om räntan ökar och/eller tillväxten minskar. En ytterligare aspekt är att skuldens storlek kan påverka räntan i och med att en större offentlig bruttoskuld i förlängningen kan leda till högre riskpremier på statsobligationer och därmed högre räntor.⁶⁰ Samtidigt finns det skäl att undvika att bruttoskulden blir alltför låg, eftersom tillgången på statsobligationer är viktig för de finansiella marknadernas funktionssätt.

Sammantaget bedömer Konjunkturinstitutet att långsiktigt hållbara offentliga finanser innebär att *både* nettoställningen *och* bruttoskulden inte trendmässigt försämras. En nettoställning som stabiliseras eller växer samtidigt som skulden är stabil eller minskar är därmed att betrakta som långsiktigt hållbar. Om nettoställningen inte växer som andel av BNP är en förutsättning för långsiktig hållbarhet att den inte bedöms vara för låg i utgångsläget eller att Maastrichtskulden är för hög.⁶¹

En central fråga är på vilken tidshorisont som bedömningen bör ske. Det finns ingen vedertagen eller centralt beslutad tidshorisont och det finns en risk för godtycklighet eftersom valet av horisont kan påverka slutsatsen. Konjunkturinstitutet har valt att fokusera på perioden till och med 2050 men beaktar även utvecklingen fram till 2100.

Det är rapportens framskrivningar fram till 2100 som ligger till grund för att beräkna S2-indikatoren, framtagna av EU-kommissionen, som har en oändlig tidshorisont, se bilaga 5.

Den offentliga sektorns nettoförmögenhet

Skulddynamiken i föregående marginalruta kan skrivas i termer av förändringen av nettoförmögenheten, Δna_t ,

$$\Delta na_t = pb_t + r_t n_{t-1}$$

där alla variabler är uttryckta som andel av BNP. Till skillnad från den föregående marginalrutan läggs här även till en restpost, v_t , och den och den tillväxtjusterade räntan tillåts variera med tiden. Om den tillväxtjusterade räntan skrivs som $r_t = (i_t - \gamma_t)/(1 + \gamma_t)$ fås

$$\Delta na_t = pb_t + \frac{i_t}{1 + \gamma_t} na_{t-1} - \frac{\gamma_t}{1 + \gamma_t} na_{t-1} + v_t$$

där $i_t na_{t-1}$ är den offentliga sektorns nettokapitalinkomster och $\gamma_t na_{t-1}$ är effekten av tillväxten på nettoförmögenheten. Restposten, v_t , innehåller värdeförändringar av den offentliga sektorns finansiella tillgångar. Den har stor betydelse i och med att offentlig sektor i Sverige, till skillnad från många andra länder, har stora icke-räntebärande tillgångar. Dessa tillgångar ger, förutom avkastningarna som ingår i kapitalnettot, upphov till andra värdeförändringar, såsom upp- och nedskrivningar av tillgångar i onoterade statliga bolag och värdeutveckling på aktieinnehav inom staten och ålderspensionssystemet.

⁶⁰ I dessa hållbarhetsberäkningar är dock räntesatsen oberoende av skuldens storlek. Det är således samma räntesats i huvudscenariot som i alternativscenarierna trots att skuldutvecklingen skiljer sig åt mellan scenarierna.

⁶¹ Vad som är att betrakta som en för hög eller för låg nivå är i slutändan en bedömningsfråga. För Maastrichtskulden är det naturligt att relatera den dels till den övre nivån på skuldankaret på 40 procent av BNP, dels till stabilitets- och tillväxtpaktens nivå på 60 procent av BNP. För nettoställningen finns inte några motsvarande åtaganden att förhålla sig till.

Bilaga 7 Tabeller

Tabell 13 Arbetsmarknaden, produktivitet och BNP i huvudscenariot

Genomsnittlig procentuell förändring över perioden om inget annat anges

	2024	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
	-29	-39	-49	-59	-69	-79	-89	-99	2100
Befolkning	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Arbetskraft	0,6	0,4	0,4	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
Sysselsättning	0,7	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4
Arbetade timmar	0,8	0,4	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Produktivitet ¹	1,2	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
BNP, fast pris	2,1	1,7	1,7	1,5	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Hushållens konsumtion	2,8	2,1	1,8	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7
Offentlig konsumtion	1,2	0,7	0,7	0,7	0,6	0,7	0,5	0,5	0,6
Investeringar	2,6	1,9	1,9	1,4	2,0	1,7	1,9	1,8	1,8
Export	2,8	2,5	2,1	2,0	2,0	2,1	2,1	2,4	2,4
Import	3,4	2,4	1,9	1,7	1,8	1,8	1,8	1,9	1,9
BNP per capita, fast pris	1,6	1,3	1,3	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3
BNP, löpande pris	4,0	4,0	3,8	3,7	3,8	3,8	3,7	3,8	3,8
Timlön	3,7	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
KPI	2,0	2,1	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Ränta femårig statsobligation ²	2,5	2,8	3,6	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0

¹ Kalenderkorrigerade värden. ² Procent.

Källor: Macrobond, Riksbanken, SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 14 Sysselsättningsgrad

Sysselsatta i procent av befolkningen inom respektive åldersintervall

	2024	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
15-74	68,6	68,5	69,3	70,7	70,0	71,2	71,3	71,6	72,2
15-19	26,6	27,0	27,3	27,0	27,0	27,1	27,0	27,0	27,1
20-54	82,6	81,9	81,9	82,1	82,4	82,4	82,6	82,8	82,8
55-64	77,2	77,6	78,8	81,4	81,2	81,8	82,2	82,4	82,7
65-74	20,3	23,9	28,1	32,7	34,9	36,6	38,8	40,0	42,7

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 15 Befolkningens ålderssammansättning

Antal individer i olika åldersintervall i procent av totala befolkningen

Ålder (år)	2024	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
0-5	6,4	6,3	6,4	6,5	6,3	6,3	6,4	6,3	6,2
6-19	16,5	15,8	14,8	15,1	15,2	14,9	15,0	15,1	14,8
20-54	44,5	44,1	44,3	42,0	41,9	41,2	40,8	40,7	40,4
55-64	12,0	12,0	11,2	12,6	11,0	11,7	11,2	11,0	11,1
65-74	10,0	10,2	10,8	10,1	11,5	10,1	10,8	10,4	10,3
75-84	8,0	8,0	8,2	8,8	8,5	9,9	8,8	9,6	9,3
85-99	2,7	3,5	4,3	4,8	5,6	5,8	7,0	6,8	7,6
100-	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 16 Offentliga finanser i huvudscenariot

Procent av BNP

	2024	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
Primära inkomster	46,3	46,2	46,9	46,9	47,0	46,9	46,9	46,8	46,8
Skatter och avgifter	41,8	41,7	42,5	42,5	42,6	42,5	42,5	42,4	42,4
Primära utgifter	46,1	46,0	46,4	47,2	47,9	47,8	48,3	48,0	47,8
Konsumtion	24,8	26,1	26,2	26,5	27,1	27,1	27,4	27,3	27,1
Inkomstpensioner	5,8	5,3	5,9	6,4	6,5	6,4	6,4	6,4	6,4
Sociala transferingar (exkl inkomstpensioner)	5,7	5,8	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6
Investeringar	4,8	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	5,0	5,0	4,9
Primärt finansiellt sparande	0,2	0,1	0,5	-0,3	-0,9	-1,0	-1,4	-1,2	-1,0
Kapitalinkomster, netto	1,1	0,8	1,2	1,8	1,9	1,9	1,8	1,5	1,4
Finansiellt sparande	1,3	0,9	1,7	1,5	1,0	0,9	0,4	0,4	0,4
Finansiell nettoställning	29,8	31,1	44,2	51,6	54,1	53,2	49,4	43,7	40,0
Maastrichtskuld	32,8	31,1	22,0	15,9	16,3	16,4	16,6	18,9	21,5

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 17 Offentliga finanser med nuvarande överskottsmål i huvudscenariot

Procent av BNP

	2024	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
Primära inkomster	46,3	45,6	45,9	46,4	47,1	47,0	47,5	47,2	47,1
Skatter och avgifter	41,8	41,2	41,5	42,0	42,6	42,6	43,0	42,8	42,6
Primära utgifter	46,1	46,0	46,4	47,2	47,9	47,8	48,3	48,0	47,8
Konsumtion	24,8	26,1	26,2	26,5	27,1	27,1	27,4	27,3	27,1
Inkomstpensioner	5,8	5,3	5,9	6,4	6,5	6,4	6,4	6,4	6,4
Sociala transferingar (exkl inkomstpensioner)	5,7	5,8	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6
Investeringar	4,8	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	5,0	5,0	4,9
Primärt finansiellt sparande	0,2	-0,4	-0,6	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8	-0,7
Kapitalinkomster, netto	1,1	0,8	0,9	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
Finansiellt sparande	1,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Finansiell nettoställning	29,8	30,7	32,1	33,0	33,6	33,4	33,0	32,4	31,6
Maastrichtskuld	32,8	31,5	34,1	33,0	31,8	31,0	30,6	30,1	29,9

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 18 Offentliga finanser i scenariot med lägre ränteläge

Procent av BNP

	2024	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
Primära inkomster	46,3	45,9	46,3	46,1	46,2	46,1	46,1	46,1	46,0
Skatter och avgifter	41,8	41,5	41,9	41,7	41,8	41,7	41,7	41,7	41,6
Primära utgifter	46,1	46,0	45,6	45,6	46,3	46,3	46,7	46,5	46,2
Konsumtion	24,8	26,1	26,2	26,5	27,1	27,1	27,4	27,3	27,1
Inkomstpensioner	5,8	5,3	5,0	4,7	4,9	4,8	4,9	4,9	4,8
Sociala transferingar (exkl inkomstpensioner)	5,7	5,8	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6
Investeringar	4,8	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	5,0	5,0	4,9
Primärt finansiellt sparande	0,2	-0,2	0,7	0,5	-0,1	-0,1	-0,6	-0,4	-0,3
Kapitalinkomster, netto	1,1	0,5	-0,1	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Finansiellt sparande	1,3	0,3	0,6	0,4	-0,3	-0,3	-0,8	-0,6	-0,5
Finansiell nettoställning	29,8	29,5	33,1	34,2	31,2	25,9	20,0	14,2	11,9
Maastrichtskuld	32,8	31,6	27,2	26,9	31,7	36,8	42,9	48,2	49,8

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 19 Offentliga finanser i scenariot med sämre sammansättning av skattebaser

Procent av BNP

	2024	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
Primära inkomster	46,3	45,9	45,3	45,5	45,5	45,4	45,4	45,6	45,9
Skatter och avgifter	41,8	41,2	40,7	40,9	41,0	40,9	41,0	41,2	41,5
Primära utgifter	46,1	46,5	47,0	46,6	46,1	45,9	46,0	46,1	46,1
Konsumtion	24,8	25,9	26,0	26,0	25,9	25,9	26,0	26,1	26,2
Inkomstpensioner	5,8	5,7	5,6	5,6	5,5	5,5	5,5	5,4	5,4
Sociala transferingar (exkl inkomstpensioner)	5,7	5,8	6,0	6,0	5,9	5,8	5,8	5,8	5,8
Investeringar	4,8	5,0	5,1	5,1	5,0	4,9	4,9	4,8	4,9
Primärt finansiellt sparande	0,2	-0,6	-1,8	-1,1	-0,6	-0,5	-0,6	-0,4	-0,2
Kapitalinkomster, netto	1,1	0,5	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Finansiellt sparande	1,3	-0,1	-1,2	-0,4	0,0	0,2	0,1	0,3	0,5
Finansiell nettoställning	29,8	28,5	29,5	29,5	29,2	29,2	29,2	29,4	29,7
Maastrichtskuld	32,8	31,2	31,7	32,0	31,8	31,9	32,3	32,5	32,6

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 20 Offentliga finanser i scenariot med ett i genomsnitt lägre resursutnyttjande

Procent av BNP

	2024	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
Primära inkomster	46,3	45,8	46,1	46,0	46,2	46,1	46,3	46,3	46,3
Skatter och avgifter	41,8	41,3	41,6	41,5	41,5	41,4	41,4	41,4	41,3
Primära utgifter	46,1	47,0	47,1	47,6	48,8	49,2	50,2	50,4	50,6
Konsumtion	24,8	26,9	27,5	28,1	29,1	29,4	30,1	30,3	30,5
Inkomstpensioner	5,8	5,4	5,1	4,8	5,0	4,9	5,0	4,9	4,9
Sociala transferingar (exkl inkomstpensioner)	5,7	5,9	5,7	5,7	5,6	5,7	5,7	5,7	5,6
Investeringar	4,8	4,9	5,0	5,1	5,3	5,4	5,6	5,7	5,8
Primärt finansiellt sparande	0,2	-1,2	-1,0	-1,6	-2,6	-3,1	-3,9	-4,1	-4,4
Kapitalinkomster, netto	1,1	0,5	-0,2	-0,3	-0,4	-0,5	-0,7	-0,9	-1,1
Finansiellt sparande	1,3	-0,7	-1,2	-1,8	-3,0	-3,6	-4,6	-5,0	-5,4
Finansiell nettoställning	29,8	26,4	16,6	-3,3	-35,1	-74,2	-119,3	-168,5	-215,9
Maastrichtskuld	32,8	35,4	45,4	67,4	102,2	142,1	188,7	238,4	286,1

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 21 Offentliga finanser vid förändrad hälsa och utträdesålder

Procent av BNP

	2024	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
Primära inkomster	46,3	46,2	47,1	47,1	47,3	47,2	47,4	47,4	47,4
Skatter och avgifter	41,8	41,8	42,6	42,6	42,7	42,6	42,7	42,7	42,7
Primära utgifter	46,1	46,2	47,2	48,7	49,8	50,2	51,3	51,3	51,8
Konsumtion	24,8	26,3	26,8	27,6	28,7	29,0	29,9	30,0	30,4
Inkomstpensioner	5,8	5,4	5,9	6,5	6,4	6,4	6,5	6,4	6,4
Sociala transferingar (exkl inkomstpensioner)	5,7	5,8	5,7	5,8	5,8	5,8	5,9	5,8	5,8
Investeringar	4,8	4,9	4,9	5,0	5,1	5,1	5,2	5,3	5,3
Primärt finansiellt sparande	0,2	0,0	-0,1	-1,6	-2,5	-3,0	-3,9	-4,0	-4,4
Kapitalinkomster, netto	1,1	0,8	1,1	1,3	0,8	0,1	-1,0	-2,4	-3,8
Finansiellt sparande	1,3	0,7	1,0	-0,2	-1,7	-2,9	-5,0	-6,4	-8,2
Finansiell nettoställning	29,8	30,6	40,2	38,7	25,4	5,1	-24,3	-59,7	-97,3
Maastrichtskuld	32,8	31,6	26,1	27,7	40,8	60,2	89,1	123,6	160,6

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 22 Offentliga finanser med minskande kostnadsandel för förbrukningen

Procent av BNP

	2024	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
Primära inkomster	46,3	46,2	47,0	46,9	46,9	46,7	46,6	46,4	46,2
Skatter och avgifter	41,8	41,8	42,6	42,6	42,6	42,4	42,3	42,2	42,0
Primära utgifter	46,1	45,4	45,0	45,1	45,0	44,4	44,2	43,5	42,9
Konsumtion	24,8	25,5	24,9	24,5	24,4	23,9	23,7	23,2	22,6
Inkomstpensioner	5,8	5,3	5,9	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4
Sociala transferingar (exkl inkomstpensioner)	5,7	5,8	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6
Investeringar	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	4,7	4,7	4,7	4,6
Primärt finansiellt sparande	0,2	0,8	2,0	1,8	1,9	2,3	2,3	2,9	3,3
Kapitalinkomster, netto	1,1	0,8	1,6	3,0	4,1	5,2	6,5	7,9	9,5
Finansiellt sparande	1,3	1,6	3,5	4,8	5,9	7,5	8,9	10,8	12,8
Finansiell nettoställning	29,8	33,4	57,1	82,8	111,7	142,6	176,5	213,1	254,4
Maastrichtskuld	32,8	28,5	15,1	15,1	15,2	15,0	15,0	14,8	14,5

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 23 Offentliga finanser utan gas i pensionssystemet

Procent av BNP

	2024	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
Primära inkomster	46,3	46,2	46,7	46,4	46,4	46,2	46,2	46,0	45,8
Skatter och avgifter	41,8	41,7	42,3	42,0	42,0	41,8	41,8	41,6	41,4
Primära utgifter	46,1	46,0	45,6	45,6	46,3	46,2	46,7	46,5	46,2
Konsumtion	24,8	26,1	26,2	26,5	27,1	27,1	27,4	27,3	27,1
Inkomstpensioner	5,8	5,3	5,0	4,7	4,9	4,8	4,9	4,9	4,8
Sociala transferingar (exkl inkomstpensioner)	5,7	5,8	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6
Investeringar	4,8	4,9	4,9	4,9	4,9	4,9	5,0	5,0	4,9
Primärt finansiellt sparande	0,2	0,1	1,1	0,8	0,1	0,0	-0,5	-0,4	-0,4
Kapitalinkomster, netto	1,1	0,8	1,3	2,3	3,0	3,6	4,2	4,9	5,8
Finansiellt sparande	1,3	0,9	2,4	3,1	3,0	3,5	3,7	4,4	5,4
Finansiell nettoställning	29,8	31,1	46,7	65,2	83,2	99,4	116,5	135,0	159,2
Maastrichtskuld	32,8	31,1	23,1	19,8	22,8	29,0	39,5	52,6	64,7

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 24 Statens finanser i huvudscenariot

Procent av BNP

	2024	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
Primära inkomster	24,9	24,2	24,5	24,3	24,3	24,2	24,2	24,1	24,1
Primära utgifter	24,7	24,1	23,7	23,9	24,4	24,5	24,8	24,7	24,4
Varav statsbidrag	4,7	4,1	3,8	3,9	4,4	4,4	4,6	4,5	4,3
Primärt finansiellt sparande	0,2	0,1	0,9	0,4	-0,1	-0,3	-0,7	-0,5	-0,4
Kapitalinkomster, netto	0,4	-0,1	0,1	0,6	0,7	0,7	0,6	0,4	0,3
Finansiellt sparande	0,5	0,0	1,0	1,0	0,6	0,4	-0,1	-0,1	-0,1
Finansiell nettoställning	0,8	0,6	10,7	18,7	21,9	21,4	17,9	12,4	8,9
Maastrichtskuld	21,2	17,9	7,9	1,1	0,8	0,5	0,4	2,6	5,3

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 25 Kommunsektorns finanser i huvudscenariot

Procent av BNP

	2024	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
Primära inkomster	22,5	22,2	22,4	22,7	23,3	23,2	23,6	23,4	23,2
Varav statsbidrag	4,7	4,1	3,8	3,9	4,4	4,4	4,6	4,5	4,3
Primära utgifter	22,1	22,4	22,4	22,6	23,1	23,0	23,4	23,2	23,0
Primärt finansiellt sparande	0,0	-0,2	-0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
Kapitalinkomster, netto	0,0	-0,1	-0,2	-0,4	-0,4	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Finansiellt sparande	0,4	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Finansiell nettoställning	-2,0	-4,0	-5,3	-6,2	-6,9	-7,3	-7,6	-7,8	-7,9
Maastrichtskuld	11,9	13,4	14,2	14,9	15,6	15,9	16,3	16,3	16,3

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 26 Ålderspensionssystemets finanser i huvudscenariot

Procent av BNP

	2024	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
Primära inkomster	5,5	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7
Primära utgifter	5,9	5,5	6,0	6,5	6,6	6,6	6,6	6,5	6,5
Primärt finansiellt sparande	-0,4	0,2	-0,3	-0,8	-0,9	-0,8	-0,9	-0,8	-0,8
Kapitalinkomster, netto	0,7	1,0	1,3	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Finansiellt sparande	0,3	1,2	1,0	0,8	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8
Finansiell nettoställning	31,0	34,5	38,7	39,0	39,0	39,0	39,0	39,0	39,0
Maastrichtskuld	-0,3	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 27 Ålderspensionssystemets finanser utan gas i huvudscenariot

Procent av BNP

	2022	2030	2040	2050	2060	2070	2080	2090	2100
Primära inkomster	5,5	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7
Primära utgifter	5,9	5,5	5,2	4,9	5,1	5,0	5,0	5,0	5,0
Primärt finansiellt sparande	-0,4	0,2	0,5	0,8	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7
Kapitalinkomster, netto	0,7	1,0	1,4	2,3	3,1	4,0	5,0	6,2	7,6
Finansiellt sparande	0,3	1,2	2,0	3,1	3,7	4,7	5,7	6,9	8,4
Finansiell nettoställning	31,0	34,5	42,3	58,1	79,7	103,1	131,4	164,2	201,5
Maastrichtskuld	-0,3	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet